

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Τραπεζική και Χρηματοοικονομική»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**ΠΩΣ ΕΠΙΔΡΑ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ**

ΔΕΡΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής:
ΑΣΣΙΩΤΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΪΟΣ, 2017

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Τραπεζική και Χρηματοοικονομική

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Πως επηρεάζει η Οικονομική Κρίση την Ειδική Αγωγή

Βασιλική Δερλού

Επιβλέπων Καθηγητής
Ανδρέας Ασιώτης

Μάϊος 2017

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Τραπεζική και Χρηματοοικονομική

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Πως επηρεάζει η Οικονομική Κρίση την Ειδική Αγωγή

Δερλού Βασιλική

**Επιβλέπων Καθηγητής
Αντρέας Ασιώτης**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Τραπεζική και Χρηματοοικονομική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάϊος 2017

Η ΜΟΝΗ ειδική
ανάγκη που έχω
είναι να γίνω
αγαπητή και
αποδεκτή
ακριβώς όπως
είμαι!

pythagoreionip.blogspot.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος έγινε διότι εδώ και μερικά χρόνια εργάζομαι σε δομές της Ειδικής Αγωγής ως Κοινωνιολόγος. Έτσι παρατηρώντας πως εξελίσσεται με τον καιρό η οικονομία μας θα ήθελα να ερευνήσω τις αλλαγές, από οικονομικής πλευράς, που υπεισέρχονται στον χώρο της Ειδικής Αγωγής, ύστερα από την κρίση που ξέσπασε το 2008 και συγκλονίζει (αφού όλες οι χώρες είναι αλληλένδετες μεταξύ τους) όλο τον κόσμο μέχρι σήμερα. Στην παρούσα λοιπόν εργασία που θα εκπονήσω πρόκειται να ασχοληθούμε με την οικονομική κρίση και την ειδική αγωγή και πως αυτά τα δύο συνδυάζονται. Πιο συγκεκριμένα στην παρούσα διατριβή εξετάζεται πως η οικονομική κρίση επηρεάζει την ειδική αγωγή και ποιες είναι οι επιπτώσεις στα παιδιά αυτά και στις οικογένειές τους. Είναι σημαντικό να αντιληφθούμε, ότι η κρίση που ξεκίνησε το 2008 και μάλιστα έως σήμερα, δεν επηρέασε μόνο το τραπεζικό σύστημα και γενικότερα την οικονομία, αλλά και άλλες πτυχές της κοινωνίας μας. Μία από αυτές είναι και η Ειδική Αγωγή.

Το δείγμα αποτέλεσαν 112 γονείς-κηδεμόνες, συγγενείς εκπαιδευτικοί και φίλοι από πολλές πόλεις και χωριά της Ελλάδας. Η συλλογή των δεδομένων έγινε με ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε για το σκοπό αυτό και η στατιστική επεξεργασία έγινε με το SPSS (Statistical Package for Social Sciences 20- Στατιστικό Πακέτο Εφαρμογών για τις Κοινωνικές Επιστήμες).

Από την Έρευνά μας προέκυψε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει άμεσα την ζωή των ΑΜΕΑ και των οικογενειών τους. Επίσης διαπιστώθηκε (στην τελευταία ερώτηση) μία ευρύτερη απαισιοδοξία, κυρίως από γονείς ότι οι εκάστοτε κυβερνήσεις δεν ενδιαφέρονται για τα προβλήματα των ατόμων με αναπηρίες, η οποία εντάθηκε περισσότερο λόγω της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών.

Λέξεις Κλειδιά: Οικονομική Κρίση, Αναπηρία, Γονείς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Τραπεζική και Χρηματοοικονομική του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κύπρου, με σκοπό να γίνει αντιληπτό κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την Εκπαίδευση και ειδικότερα την Ειδική Αγωγή.

Με την έναρξη της τελευταίας δεκαετίας του 20ου αιώνα θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι ο τομέας της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στη χώρα μας εισήλθε στη τρίτη δεκαετία της σύγχρονης οργάνωσης και ανάπτυξής του. Αυτή η ανάπτυξη έχει συντελέσει στη σημαντική θετική διαφοροποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, στην ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου έναντι των ατόμων και ιδιαίτερα των παιδιών με ειδικές ανάγκες και στην ανάληψη συγκεκριμένων δραστηριοτήτων από τους αρμόδιους φορείς, σε σύγκριση με την υπάρχουσα κατάσταση κατά την προ του 1970 περίοδο.

Για αρκετά χρόνια στο άκουσμα της Εκπαίδευσης όλοι σκέφτονταν τα συμβατικά σχολεία, όπως αυτά διαμορφώνονται σε νήπιο, δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, ανώτατη εκπαίδευση. Την τελευταία δεκαετία παρ' αυτά έχει γίνει μία σημαντική αλλαγή που αφορά την εκπαίδευση. Το κράτος, έχει αρχίσει να ενδιαφέρεται και για ένα άλλο τομέα της εκπαίδευσης, αυτόν της Ειδικής Αγωγής ο οποίος ήταν πολλά χρόνια παραγκωνισμένος με αποτέλεσμα γονείς και κηδεμόνες ατόμων με αναπηρίες να μην υποστηρίζονται από τους δημόσιους φορείς.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η ειδική αγωγή δεν αποτελεί πλέον ένα εξειδικευμένο κλάδο, αλλά μία ευρεία επιστημονική περιοχή που προσεγγίζεται από διάφορες επιστήμες. Πέρα όμως από την εμπλοκή και συνεργασία των διαφόρων επιστημονικών κλάδων πρόκειται για μια πολυδιάστατη κίνηση που δεν έχει μόνο ως επίκεντρο το παιδί με αναπηρία, αλλά όλα τα παιδιά του κόσμου.

Για να φτάσει η εργασία αυτή στην τελική της μορφή χρειάστηκε αρκετή μελέτη βιβλιογραφική, αλλά και την ενεργό συμμετοχή των ερωτηθέντων προκειμένου να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα.

Summary

The choice of this theme was because some years working in the special education structures as Sociologist. So observing that evolves over time, our economy would like to investigate the changes in economic terms, involved in the field of special education, after the crisis that erupted in 2008 and shocked the world today. So in this work will prepare it to deal with the economic crisis and the special education and how these two are combined. More specifically, the present study examined how the financial crisis affects special education and what is the impact on these children and their families. It is important to realize that the crisis that began in 2008 and raged until today, not only affected the banking system and the wider economy, and other aspects of our society. One of them is the Special Education.

The sample consisted of 112 parents-guardians, teachers and family friends from many towns and villages of Greece. The data collection was done by questionnaire was constructed for the purpose, and the statistical analysis was done with the SPSS (Statistical Package for Social Sciences 20- Application Statistical Package for Social Sciences). From our investigation showed that the economic crisis has directly affected the lives of people with disabilities and their families. Also found (the last question) a broader pessimism, mainly from parents that the respective governments are not interested in the problems of people with disabilities, which was exacerbated by the economic crisis of recent years.

Keywords: Economic Crisis, Disability, Parents

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα πρωτίστως να ευχαριστήσω την οικογένειά μου που όλα τα χρόνια βρίσκεται δίπλα μου και με στηρίζει, σε όλους τους τομείς.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή μου κ. Ανδρέα Ασσιώτη, για την υποστήριξη και την καθοδήγησή της μέσα από τα εποικοδομητικά σχόλια και τις παρατηρήσεις του, τα οποία με βοήθησαν στην υλοποίηση της Διπλωματικής μου εργασίας.

Τέλος ευχαριστώ πολύ, όλους εκείνους τους αφανείς «ήρωες», που δέχτηκαν να απαντήσουν στο ερωτηματολόγιο μου, προκειμένου να υλοποιηθεί η παρούσα εργασία.

Στους γονείς μου Χρήστο και Μαρίνα,
στο σύζυγό μου Μανώλη και
στα παιδιά μου Τρύφωνα, Μαρίνα και Κατερίνα.

**« Αν το παιδί δεν μπορεί να μάθει με τον τρόπο που το διδάσκουμε,
Τότε πρέπει να το διδάσκουμε με τον τρόπο που μπορεί να μάθει».**

Maria Montessori

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	6
SUMMARY	7
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	8
ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	16
ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ.....	16
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:	16
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	16
1.2 ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΠΗΡΙΑ	20
1.3 ΙΑΤΡΙΚΟ-ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ.....	21
1.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	22
1.5 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	22
1.6 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	23
1.7 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	28
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	28
2.1 ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	28
2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.....	29
2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΠΟΤΕ ΞΕΚΙΝΑ.....	32
2.4 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	33
2.5 ΡΑΓΔΑΙΑ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	39
2.6 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ	40
2.7 Η ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑΜΠΟΥ	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	44
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	44
3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	44
3.2 ΔΕΙΓΜΑ	44
3.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ	45
3.4 ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	47
ΑΝΑΛΥΣΗ SPSS- ΠΙΝΑΚΕΣ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	47
4.1 ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ.....	48
ΠΙΝΑΚΑΣ 1	48
4.2 ΕΡΓΑΣΙΑ.....	50
4.3 ΦΥΛΟ.....	52
4.4 ΗΛΙΚΙΑ	53
4.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	55
4.6 ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΤΟΜΟ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ.....	57
4.7 ΕΙΔΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ.....	59
4.8 ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	61
4.9 ΗΛΙΚΙΑ ΑΤΟΜΟΥ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	62
4.10 ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΠΑΙΔΙΟΥ ΟΤΑΝ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΝΑΣ ΓΟΝΕΑΣ	64
4.11 ΛΗΨΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ	66
4.12 ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΔΟΜΑ	67
4.13 ΑΠΟΚΛΙΣΗ	68
4.14 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ	69
4.15 ΜΕΓΑΛΗ Η ΜΙΚΡΗ ΜΕΙΩΣΗ.....	70
4.16 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	74
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ	74
5.1 ΕΛΛΑΔΑ:	74
5.2 ΚΥΠΡΟΣ:.....	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	80
ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	80
6.2 ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	81
6.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΈΡΕΥΝΑ.....	82
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	83
ΈΡΕΥΝΑ ΚΑΠΑ RESEARCH: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ Ο ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΣ ΕΧΘΡΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΑ	83
Π.ΠΟΛΑΚΗΣ: ΓΙΑΤΙ ΜΕΙΩΣΑΜΕ ΤΑ ΚΟΝΔΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ!.....	86
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ.....	90
ΔΟΜΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.....	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	94

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας έγινε μία διεξοδική έρευνα στο διαδίκτυο προκειμένου να βρεθούν κάποια άρθρα που να σχετίζονται με το παρόν θέμα. Δυστυχώς δεν υπάρχει πληθώρα άρθρων που να μας ενδιαφέρουν. Ωστόσο βρέθηκαν κάποιες πολύ ενδιαφέρουσες αναφορές.

Στο πρώτο άρθρο γίνεται μία διερεύνηση σχετικά με τις επιθυμίες, τις γνώσεις και τις απόψεις των νέων με νοητική αναπηρία ως προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι στην διαμόρφωση των επαγγελματικών τους επιθυμιών βασικός παράγοντας είναι η οικογένεια και το σχολείο.

Σε ένα επόμενο άρθρο που έχει παρουσιαστεί στο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης 2014, γίνεται λόγος για την διαφορετικότητα σε περίοδο κρίσης, και οι συντάκτες του άρθρου αυτού διερωτάται εάν η κρίση είναι οικονομική ή κοινωνική. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι παρά το γεγονός των μειούμενων οικονομικών απολαβών των γονέων η στάση τους απέναντι στα άτομα με αναπηρία δεν έχει επηρεασθεί.

Στο ίδιο συνέδριο παρουσιάστηκε και ένα άλλο άρθρο με τίτλο «Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναξιοποίητη πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή». Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο εθελοντισμός και η εκπαίδευση πρέπει να είναι δύο δρόμοι παράλληλοι που οδηγούν με ταχύτερους ρυθμούς στην πρόοδο της κοινωνίας.

Ένα τέταρτο άρθρο που παρουσιάστηκε στο 12^ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρίας Κύπρου, κάνει λόγο για την οικονομική κρίση και τα άτομα με αναπηρία στην Κύπρο. Τα αποτελέσματα έδειξαν, ότι παρά τους αγώνες που έχουν κάνει τα κινήματα των αναπήρων, ο δρόμος προβλέπεται ακόμα πολύ μακρύς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην εποχή μας και πιο συγκεκριμένα τα τελευταία 10 χρόνια, έχουν ανατραπεί πολλές ισορροπίες που θεωρούνταν μέχρι τότε δεδομένες. Σε όλο το Ευρωπαϊκό κόσμο και στην χώρα μας πιο συγκεκριμένα, η οικονομία έχει κάνει «βουτιά», με αποτέλεσμα μεγάλο μέρος του πληθυσμού να βρίσκεται στο όριο της φτώχειας ή ακόμα χειρότερα να το έχει ξεπεράσει. Όπως ήταν αναμενόμενο δεν ήταν δυνατό να μην επηρεαστεί από όλη αυτή την κατάσταση και ο τομέας της Ειδικής Αγωγής.

Σύμφωνα λοιπόν με τις έρευνες που παραθέτονται στην εργασία αυτή, διαπιστώνεται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την ειδική αγωγή σε τέτοιο βαθμό που κανείς δεν μπορούσε να διανοηθεί. Σχεδόν από όλους τους ερωτώμενους γίνεται αντιληπτή η πικρία και η απογοήτευση που υπάρχει ότι βρίσκονται σε αυτή την μερίδα του πληθυσμού που κανένα κυβερνών κόμμα ποτέ δεν ενδιαφέρθηκε να πλησιάσει και να αφουγκραστεί τα προβλήματά τους.

Τα παρεχόμενα επιδόματα αναπηρίας, όχι μόνο είναι ανεπαρκή για την αντιμετώπιση της καθημερινότητας και των εκπαιδευτικών αναγκών τους, αλλά διακόπτονται σε περίπτωση που εξασφαλίσει ένα άτομο με αναπηρία εισόδημα (αναφερόμαστε σε άτομα που είναι λειτουργικά σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορούν να παρέχουν κάποια εργασία προκειμένου να αμείβονται και να λαμβάνουν τα προς το ζην) για κάποιο διάστημα. Καθώς δε, μετά το πέρας του διαστήματος αυτού, η διαδικασία επανέγκρισης του αναπηρικού επιδόματος είναι χρονοβόρα και γραφειοκρατική, πολλά από τα άτομα με αναπηρία, είτε αποφεύγουν να αναζητήσουν εργασία, είτε αποφεύγουν να τη δηλώσουν, γεγονός που οδηγεί στην έλλειψη αξιόπιστων στοιχείων για την εργασιακή τους κατάσταση.

Αν μπορούσε να γίνει μία πιο βαθιά μελέτη του θέματος, θα μπορούσε να καταγραφεί η απόγνωση, ο πόνος και οι κραυγές αγωνίας όλων αυτών των ερωτώμενων που βοήθησαν προκειμένου να δρομολογηθεί αυτή η εργασία. Στην τελευταία ερώτηση αν πιστεύουν ότι πρόκειται να επανέλθουμε οικονομικά ως χώρα, αν και το μεγαλύτερο μέρος απάντησε «ΟΧΙ», παρόλ' αυτά, αρκετοί δεν δίστασαν να αναφέρουν το όνομά τους (παρόλο που είχε ειπωθεί σε ένα συνοδευτικό έγγραφο ότι το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο) και να καταγράψουν την άποψή τους, ότι ανεξάρτητα από το αν επανέλθουμε οικονομικά, δεν πιστεύουν ότι θα υπάρξει επαρκής μέριμνα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Θεωρούσαν λοιπόν ότι είναι δύο ανεξάρτητα ενδεχόμενα, ξένα μεταξύ τους, που το ένα δεν επηρεάζει επ' ουδενί το άλλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ:

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Στη διεθνή αλλά και στην ελληνική βιβλιογραφία έχουν γίνει πολλές απόπειρες να διατυπωθούν ορισμοί της έννοιας Ειδική Αγωγή. Θεωρείται όμως δύσκολο να τύχουν γενικής αποδοχής, γιατί εκτός από τη θεωρητική προσέγγιση του επιστήμονα αντανακλούν περισσότερο τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές αντιλήψεις και απαιτήσεις του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου από τα άτομα και δε συνδέονται με τις ατομικές ανάγκες και ιδιαιτερότητες των παιδιών (Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998)).

Αρχικά χρησιμοποιήθηκε η έννοια «θεραπευτική παρέμβαση» που προέρχεται από τη μετάφραση του γερμανικού Heilpädagogik και από την οποία διαφαίνεται η αντιμετώπιση των αναπήρων παιδιών με την παρέμβαση του ιατρικού μοντέλου (me dizinisches Modell) (Bleidick, U., Hagenmeister, U. (1998)). Στη συνέχεια υιοθετήθηκε η έννοια Ειδική Αγωγή σε μετάφραση των αντίστοιχων εννοιών Sonderpädagogik από τη γερμανική και Special education από την αγγλική, καθώς σημειώνεται μεταστροφή και νέα προσέγγιση με την οπτική της Παιδαγωγικής.

Ο πρώτος ορισμός της ειδικής αγωγής στη χώρα μας, έρχεται από την Ρόζα Ιμβριώτη το 1939 και χρησιμοποιεί τον όρο «θεραπευτική Αγωγή» η οποία στόχο έχει τη φροντίδα για τη μόρφωση, διδασκαλία και πρόνοια όλων των παιδιών που η σωματική και ψυχική εξέλιξή τους εμποδίζεται αδιάκοπα από παράγοντες κοινωνικούς και ατομικούς.

Ο Καλαντζής (Καλαντζής, Κ. Γ. (1985)) διαφοροποιεί την ειδική αγωγή από την «ιατρική θεραπεία». Υποστηρίζει πως είναι «παιδαγωγική θεραπεία» και «κοινωνικοεκπαιδευτικό πρόβλημα», δηλαδή ένας «κύκλος ειδικών χειρισμών και μεθόδων, ειδικών μορφών εργασίας, ειδικών διδακτικών περιεχομένων και υλικού, ειδικού παιδαγωγικού κλίματος και ζωής». Δεν αποβλέπει στην «επανόρθωση ή

αποκατάσταση» σε «πρότερα υγιή θέση», αλλά «αναπληρώνει, εποικοδομεί» και εν κατακλείδι είναι μια «εξελικτική βοήθεια και βοήθεια ζωής».

Η Ξηρομερίτη-Τσακλαγκάνου (Ξηρομερίτη-Τσακλαγκάνου, Α. (1984)) παραθέτει για την ειδική αγωγή τους εξής ορισμούς: Αρχικά αναφέρει την ειδική αγωγή ως κλάδο της παιδαγωγικής επιστήμης που ασχολείται με μαθητές, για τους οποίους η γενική εκπαίδευση παρουσιάζεται «ακατάλληλη και ανάρμοστη». Σε άλλο άρθρο της διευρύνει τον ορισμό: *«Η ειδική αγωγή είναι κλάδος των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών και έχει αντικείμενο μελέτης τον άνθρωπο».* Διατυπώνει τον ισχυρισμό πως *«η Ειδική Εκπαίδευση είναι ένα ηθικό επιχείρημα, δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο η κοινωνία (κράτος-έθνος) αντιμετωπίζει με ειδικές παροχές τους μαθητές, των οποίων οι ανάγκες δεν ικανοποιούνται όπως συμβαίνει με τους άλλους μαθητές της πλειοψηφίας».*

Ο Χρηστάκης (Χρηστάκης, Κ.Γ. (1996)) ορίζει ως εξής την ειδική εκπαίδευση: *«Είναι συνδυασμός προσαρμογών του προγράμματος, της διδασκαλίας, της υποστήριξης και η δημιουργία κατάλληλων συνθηκών μάθησης, με σκοπό την αποτελεσματική αντιμετώπιση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών του μαθητή».* Η αναδιάρθρωση του προγράμματος διδασκαλίας γίνεται κάτω από την ύπαρξη νομικών και εκπαιδευτικών προϋποθέσεων είτε σε ατομικό επίπεδο είτε σε «μικροομαδική βάση» είτε τέλος στο πλαίσιο ολόκληρης της τάξης.

Ο Lamoral (Lamoral, Ph. (1993)) θεωρεί πως η ειδική εκπαιδευτική παρέμβαση δεν είναι στατική, αλλά χαρακτηρίζεται από ένα «continuum» μέτρων πρόνοιας προσαρμοσμένο στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών. Προτείνει δε οι πρακτικές και οι ορισμοί της ειδικής αγωγής να προβάλλουν όχι τα αρνητικά αλλά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που την καθιστούν «ειδική» και θα μπορούσαν να είναι τα «αναγκαία προσόντα των εκπαιδευτικών» και «η καταλληλότητα του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος», γιατί το να είναι κάποιος «μειονεκτικός ή μη δεν εξαρτάται μόνο από την αναπηρία του αλλά επίσης από την κοινωνία και το σχολικό σύστημα».

Ομαδοποιώντας τα κοινά χαρακτηριστικά των παραπάνω ορισμών διαπιστώνουμε ότι η ειδική αγωγή είναι κλάδος της παιδαγωγικής που με ιδιαίτερους τρόπους μεταχείρισης και εκπαίδευσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες σκοπεύει να αναπτύξει τις δυνατότητές τους, ώστε να καταστούν δυναμικά μέλη του κοινωνικού συνόλου και να προληφθεί με τον τρόπο αυτό η περιθωριοποίησή τους (Κρουσταλάκης, Γ.

Σ. (1998)). Ωστόσο ο όρος αναφέρεται στην εκπαίδευση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, τα οποία εκπαιδεύονται σε ειδικά σχολεία και σε ειδικές τάξεις.

Επιδίωξη της Ειδικής Αγωγής είναι

- η ολόπλευρη και αρμονική ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες,
- η βελτίωση και αξιοποίηση των δυνατοτήτων και δεξιοτήτων τους, ώστε να καταστεί δυνατή η ένταξη ή η επανένταξή τους στο γενικό σχολείο, όπου και όταν αυτό είναι δυνατόν,
- η αντίστοιχη προς τις δυνατότητές τους ένταξη στο εκπαιδευτικό σύστημα, στην κοινωνική ζωή και στην επαγγελματική δραστηριότητα και
- η αλληλοαποδοχή, η αρμονική συμβίωσή τους με το κοινωνικό σύνολο και η ισότιμη κοινωνική τους εξέλιξη, με στόχο τη διασφάλιση της πλήρους προσβασιμότητας των μαθητών με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των εκπαιδευτικών ή/και γονέων και κηδεμόνων με αναπηρία, σε όλες τις υποδομές (κτιριακές, υλικοτεχνικές συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών), τις υπηρεσίες και τα αγαθά που αυτά διαθέτουν. Η εφαρμογή των αρχών του «Σχεδιασμού για Όλους (Design for All)» για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία είναι υποχρεωτική τόσο κατά το σχεδιασμό των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και του εκπαιδευτικού υλικού όσο και κατά την επιλογή του πάσης φύσεως εξοπλισμού (συμβατικού και ηλεκτρονικού), των κτιριακών υποδομών αλλά και κατά την ανάπτυξη όλων των πολιτικών και διαδικασιών των ΣΜΕΑΕ και ΚΕΔΔΥ.

Οι υπηρεσίες που παρέχει στα άτομα με ειδικές ανάγκες η οργανωμένη κοινωνία και η αντιμετώπιση που τους επιφυλάσσει διαφοροποιούνται ανάλογα με τις φάσεις εξέλιξης, από τις οποίες αυτή πέρασε και ταυτόχρονα αποτελούν αδιάψευστο μάρτυρα του πολιτισμού της. Αρχικά, στην προχριστιανική εποχή τα άτομα με ειδικές ανάγκες πλήρωναν το τίμημα της ιδιαιτερότητάς τους. Παραμελούνταν, εκδιώκονταν ή θανατώνονταν. Από τότε που διαδόθηκε ο χριστιανισμός και με γνώμονα τα κηρύγματα αγάπης οι σκοποί μεταστρέφονται. Ιδρύονται τα άσυλα. Τα άτομα που αποκλίνουν, για να προστατευτούν, τίθενται εκτός ορατού πεδίου, μακριά από τους οικισμούς ή στις παρυφές των πόλεων. Με άξονα τις αρχές της ιδρυματικής

ΔΕΡΑΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

αντιμετώπισης τούς προσφέρεται κατάλυμα και διατροφή, για να περιοριστεί ο πόνος και ο κίνδυνος από την αστία.

Μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1982)) υιοθετείται η αρχή της «κοινωνικής αποδοχής και αξιοποίησης των αποκλινόντων», όπως εκφράζεται με την αρχή της ένταξης που αποσκοπεί στο να γίνουν τα αποκλίνοντα άτομα «οικονομικώς και κοινωνικώς ανεξάρτητα ολικώς ή μερικώς». Έτσι τα πρώτα εκπαιδευτήρια τα οποία επωμίσθηκαν το καθήκον της ειδικής αγωγής απέβλεπαν στην «απελευθέρωση» των αναπήρων παιδιών «από την κατάσταση της ανάγκης, της άγνοιας, της αθλιότητας και της απομόνωσης» (Eberwein, H. (1996)).

Οι σκοποί λοιπόν της αντιμετώπισης και της εκπαίδευσης των μαθητών με ειδικές ανάγκες, όπως τουλάχιστον εκφράζονται στις αναφορές των νομοθετικών κειμένων, δεν ήταν πάντοτε οι ίδιοι. Εκτός του ότι απεικονίζουν τις διαθέσεις και της επίσημης πολιτείας και της οργανωμένης κοινωνίας έχουν άμεση σχέση με τις οικονομικές, τις παραγωγικές συνθήκες και τις φιλοσοφικές αντιλήψεις της εποχής.

Απόψεις εκπαιδευτικών και συμβούλων ειδικής αγωγής, οι οποίοι γράφουν ότι σκοπός της ειδικής αγωγής είναι η κοινωνικοποίηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η προ-επαγγελματική και επαγγελματική εκπαίδευσή τους θα αποτελέσουν εφόδια, ώστε να αναπτύξουν στο έπακρο τις δυνατότητές τους και έτσι να αυτοκαθορίζονται, αλλά και να απολαμβάνουν τα αγαθά που προσφέρει ο σύγχρονος τρόπος ζωής προσφέροντας ταυτόχρονα στον εαυτό τους αλλά και στην κοινωνία. Είναι δηλαδή μια «συνολική βοήθεια ζωής» (Παπαθεμελής, Γ.Α. (1999)).

Βέβαια, δεν ενστερνίζονται όλοι το εγχείρημα να προσφέρεται στα άτομα με ειδικές ανάγκες επαγγελματική εξειδίκευση προσαρμοσμένη στις εργασιακές απαιτήσεις μιας συγκεκριμένης θέσης εργασίας. Ο Παπαϊωάννου (Παπαϊωάννου, Σ.Μ. (1990)) πιστεύει πως αυτό δεν εξυπηρετεί ούτε και βοηθά τα άτομα με ειδικές ανάγκες να αυτονομηθούν, γιατί μακροπρόθεσμα, καθώς οι σύγχρονες παραγωγικές δομές εξελίσσονται ραγδαία, υπάρχει ο κίνδυνος τα άτομα αυτά να βρεθούν στο περιθώριο της παραγωγικής διαδικασίας. Ως απάντηση στο πρόβλημα προτείνει την «πολυτεχνική κατεύθυνση» δηλαδή «ειδική επαγγελματική γνώση, πολιτικο-κοινωνική γνώση και διαμόρφωση της προσωπικότητας».

Ο Νικόδημος (Νικόδημος Σ. (1989)) γράφει ότι σκοπός της σύγχρονης ειδικής αγωγής είναι η σχολική και κοινωνική ενσωμάτωση των παιδιών με ειδικές ανάγκες, που οδηγεί στην αλληλοαποδοχή και στο φυσικό αλληλοσεβασμό όλων των μελών μιας κοινωνίας, χωρίς περιθωριοποίηση και υποτίμηση κανενός. Μάλιστα, σύμφωνα με τον ίδιο η ειδική αγωγή προσφέρει «βασική και επαγγελματική εκπαίδευση» «με ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα» και «ανάλογα με τις δυνατότητες» των μαθητών, αποβλέπει αναπληρώνοντας τις «αδυναμίες τους», να «περάσουν ομαλά από το σχολείο στη ζωή».

Η Ρήγα (Ρήγα, Α. (1997)) επισημαίνει ότι σκοπός της ειδικής αγωγής είναι να βοηθήσει τα παιδιά με μειονεξίες «να συμβιώσουν αρμονικά με το κοινωνικό σύνολο με τη βοήθεια εκπαιδευτικής πρακτικής».

Ο Χρηστάκης (Χρηστάκης, Κ. (1994)) γράφει ότι οι παρεχόμενες εκπαιδευτικές υπηρεσίες σε άτομα με ειδικές ανάγκες πρέπει να διέπονται από τον τελικό σκοπό να καταστούν τα άτομα αυτά οικονομικά αυτοδύναμα και κοινωνικά αυτόνομα σε σχέση πάντοτε με τις ιδιαιτερότητες των δυνατοτήτων τους. Να γίνουν δηλαδή ικανά να συμμετέχουν «...στις κοινωνικές και πνευματικές δραστηριότητες της κοινότητας» που ζουν, να μην παραγκωνίζονται και εν τέλει να αισθάνονται ευτυχισμένα.

Διαπιστώνεται λοιπόν πως αναλόγως με το πλαίσιο της εποχής στην οποία αναφερόμαστε διαφοροποιούνται και οι σκοποί της ειδικής αγωγής. Αρχικά, επικράτησε η αντίληψη που υπαγορευόταν από την αρχή της καθολικής διαταραχής και της ταύτισης ψυχικής και πνευματικής διαταραχής να «περιθάλπονται» σε όλα τα επίπεδα της ανθρώπινης οντότητας. Στη συνέχεια όλες οι αναφορές συγκλίνουν στη στρατηγική της παροχής ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε εξατομικευμένη βάση, που αποβλέπουν να καλλιεργήσουν στα παιδιά με ειδικές ανάγκες ένα πλέγμα βασικών, χρήσιμων γνώσεων και επαγγελματικών δεξιοτήτων, ώστε να ενταχθούν στην παραγωγική διαδικασία, να κερδίζουν «τα προς το ζην» και αίροντας το στίγμα να πετύχουν την «αλληλοαποδοχή».

1.2 ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ - ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ένα από τα σημαντικότερα σημεία αντιπαράθεσης στο χώρο των μελετών για την αναπηρία, αποτελεί αναμφισβήτητα ο τρόπος του προσδιορισμού της. Συγκεκριμένα, η ΔΕΡΑΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

όποια προσπάθεια να περιγραφεί με σαφήνεια η έννοια “αναπηρία” συναντά πολλαπλά εμπόδια, καθώς πρόκειται για ένα πολύπλοκο φαινόμενο το οποίο διαφοροποιείται τόσο ανάλογα με τις εκάστοτε κοινωνικοπολιτικές αντιλήψεις, όσο και με τη συγκεκριμένη κατάσταση του ατόμου που τη φέρει. Αποτέλεσμα της προαναφερόμενης πολυπλοκότητας είναι ότι κάθε εποχή και κάθε κοινωνική ομάδα να κατανοεί με το δικό της τρόπο το άτομο με αναπηρία. Η πολυδιάστατη αυτή πραγματικότητα της αναπηρίας αποτυπώνεται τόσο στη διεθνή όσο και στην ελληνική βιβλιογραφία, στην οποία μπορεί να συναντήσει κανείς μια πληθώρα προσδιορισμών και οριοθετήσεων

Οι διάφοροι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς για την αναπηρία και οι οποίοι προσανατόλισαν ανάλογα την εκπαιδευτική πολιτική της εκάστοτε Πολιτείας και ευρύτερα του κοινωνικού συνόλου απέναντι στα άτομα με αναπηρία, θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε δυο μεγάλες κατηγορίες: εκείνη που κατανοεί την αναπηρία ως βιολογική κατάσταση και εκείνη που την αντιμετωπίζει ως κοινωνική κατάσταση. Αντίστοιχα, η πρώτη περίπτωση συνδέεται με τη διατύπωση ενός ιατρικού-βιολογικού μοντέλου, ενώ η δεύτερη αντικατοπτρίζεται στο κοινωνικό-οικοσυστημικό μοντέλο κατανόησης της αναπηρίας.

1.3 ΙΑΤΡΙΚΟ-ΒΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Από Ιατρικής (Παθολογίας) απόψεως, η ειδική αγωγή, ορίζεται ως η αδυναμία του προσώπου να κατακτήσει συγκεκριμένους αναπτυξιακούς στόχους και έτσι ορίζουν την αναπηρία ως βλάβη. Αγνοούν δηλ την πιθανότητα αυτές οι αντιλήψεις να είναι κοινωνικά και πολιτισμικά κατασκευασμένες.

Με βάση το ιατρικό-βιολογικό μοντέλο, η αναπηρία κατανοείται μέσα από τη διάσταση της βιολογίας και επομένως το άτομο με αναπηρία θεωρείται ότι έχει ανάγκη από ιατρική αντιμετώπιση, στόχος της οποίας είναι η αποκατάσταση του “προβλήματος” που μπορεί να παρασχεθεί μόνο από τους ειδικούς. Στο πλαίσιο του ιατρικού μοντέλου, το άτομο αντιμετωπίζεται ως άρρωστο ή ως “βεβαρημένο” με μια συγκεκριμένη κατάσταση-την αναπηρία- και μετατρέπεται σε έναν παθητικό δέκτη, που πρέπει να αντιμετωπίσει το προσωπικό του πρόβλημα προσαρμόζοντας τη ζωή του σε αυτό. Αποτέλεσμα της αντίληψης αυτής, είναι η δημιουργία ενός ειδικού σχολείου, διαφορετικού από το γενικό σχολείο της γειτονιάς, το οποίο διακρίνεται κυρίως για το προνοιακό-θεραπευτικό και όχι τον παιδαγωγικό του προσανατολισμό. Πρόκειται, δηλαδή, για την παροχή μιας

εκπαίδευσης, στην οποία τον πρώτο ρόλο διαδραματίζει η εκάστοτε νοητική, σωματική, αισθητηριακή, ψυχική ή συναισθηματική δυσκολία του ατόμου, ενώ η προσωπικότητα του ατόμου τοποθετείται σε δεύτερο πλάνο.

1.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Αντιθέτως, το κοινωνικό-οικοσυστημικό μοντέλο κατανοεί την αναπηρία ως κοινωνική κατασκευή. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, η αναπηρία εξετάζεται μέσα στο γενικότερο κοινωνικό και περιβαλλοντικό της πλαίσιο, και στο οποίο προσδιορίζεται με όρους κοινωνικούς. Με άλλα λόγια, η αναπηρία δε θεωρείται ως ιδιαίτερο ατομικό χαρακτηριστικό, αλλά ως περιορισμός που επιβάλλεται από την κοινωνία, η οποία είναι ουσιαστικά εκείνη που καθιστά ανάπηρους τους ανθρώπους, αποκλείοντας τους από το δικαίωμα της πλήρους συμμετοχής τους στο κοινωνικοπολιτισμικό γίγνεσθαι. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων αποκλεισμών αποτελεί το σύνολο των εμποδίων που τίθενται από την πλειοψηφούσα ομάδα των δήθεν φυσιολογικών κατά την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία. Επομένως, τα άτομα με αναπηρία, σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, συνιστούν μια κοινωνικά, πολιτισμικά και εκπαιδευτικά περιθωριοποιημένη ομάδα τού κοινωνικού συνόλου, λόγω των πρακτικών, των ιδεολογιών και πολιτικών που αυτό επιβάλλει. Για να γίνει μάλιστα περισσότερο σαφές ότι η αναπηρία αποτελεί προϊόν κοινωνικής δραστηριότητας, το συγκεκριμένο μοντέλο διαχωρίζει τη “βλάβη” (impairment) από τη “αναπηρία” (disability). Συγκεκριμένα, η πρώτη έννοια αναφέρεται σε κάποιου είδους δυσλειτουργία, ενώ η δεύτερη αναφέρεται στον περιορισμό που η δυσλειτουργία αυτή προκαλεί στη ζωή των ατόμων που τη φέρουν, επειδή η εκάστοτε κοινωνική οργάνωση δεν έχει λάβει καθόλου -ή έχει λάβει μηδαμινή- μέριμνα για τα άτομα αυτά, με αποτέλεσμα να τα αποκλείει από τις δραστηριότητές της.

1.5 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Πολλές φορές στην καθημερινότητά μας ακούμε και αποκαλούν κάποιον ή κάποια «άτομο με αναπηρίες» ή «άτομο με ειδικές ανάγκες». Ποια είναι όμως τα άτομα αυτά;

Είναι αλήθεια ότι δεν είναι εύκολο να οριστεί ποια άτομα περιλαμβάνονται σε αυτή την κατηγορία αφού ο καθένας αντιλαμβάνεται διαφορετικά αυτό τον όρο. Ορισμένοι αναφέρουν ότι εκεί ανήκουν όσοι αποκλίνουν από το «φυσιολογικό» ,«κανονικό». Ποιος

όμως θα μπορούσε σήμερα, σε μία εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονες ψυχοπαθολογικές τάσεις (οι οποίες γίνονται όλο και πιο έντονες, όσο δηλαδή οξύνεται η οικονομική κρίση) να ορίσει τι είναι φυσιολογικό και τι όχι.

Ερευνώντας τη διεθνή βιβλιογραφία παρατηρήθηκε πως τις προηγούμενες δεκαετίες τα άτομα με ιδιαιτερότητες χαρακτηρίζονταν από απρεπή εκφράσεις όπως: ανώμαλα, ψυχανώμαλα απροσάρμοστα, δυσπροσάρμοστα, προβληματικά κ.α. Με την πάροδο του χρόνου αυτές οι εκφράσεις τείνουν να εκλείψουν και να αντικατασταθούν από πιο δόκιμους όρους.

1.6 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Κάνοντας μια ιστορική αναδρομή στην ιστορία της ανθρωπότητας, θα δούμε ότι άτομα με αναπηρίες υπήρχαν από την πρώτη στιγμή που το ανθρώπινο είδος έκανε την εμφάνισή του στον πλανήτη. Ωστόσο σε κάθε εποχή υπήρχε διαφορετική ερμηνεία και ο τρόπος αντιμετώπισης των ατόμων με αναπηρία εναλλασσόταν ανάλογα με τα συμφέροντα της κυρίαρχης ομάδας που επικρατούσε.

Στις πρωτόγονες κοινωνίες λόγω των δύσκολων συνθηκών διαβίωσης, ο μέσος χρόνος ζωής των ατόμων που γεννιόταν με αναπηρίες δεν ξεπερνούσε την βρεφική ηλικία. Οι περισσότερες φυλές μάλιστα, επέτρεπαν την βρεφοκτονία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της εποχής είναι ο άνθρωπος του Κρο-Μανιόν που εφάρμοζαν μια ιδιαίτερη μέθοδο «θεραπείας» (Με αιχμηρά πέτρινα εργαλεία, τρυπούσαν το κρανίο για να βγει από μέσα το «κακό πνεύμα». Τέτοια εργαλεία και πριονισμένα κρανία έχουν βρεθεί αρκετά μέσα από τις αρχαιολογικές έρευνες.)

Στην Αρχαία Αίγυπτο αντίθετα, η βρεφοκτονία των ανάπηρων παιδιών απαγορευόταν. Οι τυφλοί, για παράδειγμα, πρόσφεραν τις υπηρεσίες τους στην πολιτεία, αναλαμβάνοντας το μοιρολόι των νεκρών.

Στην Αρχαία Σπάρτη, τα παιδιά με νοητική υστέρηση και άλλες αναπηρίες τα πετούσαν στον Καιάδα, γιατί θεωρούνταν άχρηστα σύμφωνα με την εικόνα-ιδέα του τέλειου πολεμιστή.

Αντίθετα στην Αρχαία Αθήνα, υπήρχε μία πρώιμη μορφή κοινωνικής περίθαλψης για αυτά τα άτομα (Δίνονταν επίδομα 3μνες σε όσα άτομα δεν μπορούσαν να εργαστούν). Ο Ιπποκράτης ήταν ο πρώτος που προσπάθησε με επιστημονικό τρόπο να αντιμετωπίσει τα ανάπηρα άτομα. Υποστήριξε πως δεν ήταν οι δαίμονες και οι θεοί που βλάπτουν τους ανθρώπους αλλά κάποια ασθένεια. Ο ίδιος ασχολήθηκε με καθυστερημένα και ψυχικά άρρωστα άτομα, ενώ τα συμπεράσματά του υπήρξαν πολύ προχωρημένα για εκείνη την εποχή.

Στην Αρχαία Ρώμη, τα άτομα με νοητική υστέρηση χρησιμοποιούνταν ως γελωτοποιοί για να διασκεδάζουν τους αυτοκράτορες.

Στο Βυζάντιο επικρατούσε η Χριστιανική άποψη. Τα ανάπηρα άτομα πλήρωναν τις αμαρτίες των προγόνων τους. Η πάθηση στέλνονταν από το Θεό. Η ελεημοσύνη, η απομόνωση και ο εγκλεισμός σε μοναστήρια και ιδρύματα ήταν η μοναδική μέθοδος που εφαρμοζόταν.

Στο Μεσαίωνα τα πράγματα χειροτέρεψαν. Η νοητική υστέρηση θεωρούνταν αποτέλεσμα της κατάληψης του ατόμου από κάποιο δαίμονα και το ίδιο το άτομο ήταν αμαρτωλό. Με διάταγμα του Πάπα Ινοκέντιου του 8^{ου} το 1484 χιλιάδες άτομα με αναπηρίες οδηγήθηκαν στην Ιερά Εξέταση. Μη μπορώντας να υπερασπιστούν τον εαυτό τους καταδικάστηκαν και μετά από φρικτά μαρτύρια οδηγήθηκαν στην πυρά.

Με την Αναγέννηση, η κατάσταση βελτιώθηκε κάπως. Η κοινωνία άρχισε να αντιμετωπίζει πιο ανθρώπινα τα άτομα με αναπηρίες. Βέβαια η εκμετάλλευσή τους συνεχιζόταν, όπως για παράδειγμα η χρησιμοποίηση νάνων, υδροκέφαλων κ.α. σε τσίρκο.

Στα τέλη του 18^{ου} αιώνα, άρχισαν να λειτουργούν κανονικά οργανωμένα σχολεία για τυφλούς και κωφούς, αλλά ελάχιστα γίνονταν για παιδιά με νοητική και σωματική αναπηρία.

Ο 19^{ος} αιώνας θεωρείται η αρχή της ειδικής αγωγής. Σπουδαίοι γιατροί, παιδαγωγοί και φιλόσοφοι όπως ο Itard, ο Pestalozzi και η Montessori, ασχολήθηκαν με την αναπηρία, μελέτησαν και δοκίμασαν λύσεις. Για πρώτη φορά ιδρύθηκαν ιδρύματα για παιδιά με νοητική υστέρηση. Η Ειδική αγωγή αρχίζει να θεωρείται ευθύνη της Πολιτείας.

Ο 20^{ος} αιώνας χαρακτηρίστηκε από μια πιο συστηματική προσπάθεια μελέτης και επιστημονικής-ανθρωπιστικής αντιμετώπισης των ατόμων με αναπηρίες. Όμως οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι δημιούργησαν νέα προβλήματα. Κατά την διάρκεια του ΈΒ Παγκοσμίου Πολέμου οι ναζί οδήγησαν στα κρεματόρια εκατομμύρια ανθρώπους που δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές της Άριας Φυλής.

1.7 Νομικό Πλαίσιο

Ο χαρακτηρισμός «άτομα με ειδικές ανάγκες, έχει δοθεί με το Ν.166/1985 σε ορισμένες κατηγορίες ατόμων που οριζόταν από αυτόν και που είχαν ανάγκη ειδικής αγωγής και ειδικής επαγγελματικής εκπαίδευσης. Αυτός ο όρος όμως θεωρήθηκε ότι ήταν συναισθηματικά φορτισμένος και τονίζει τη διαφορά του ατόμου αυτού από τα άλλα άτομα, καθώς και το πρόβλημα.

Με το Ν. 2817/2000 ο όρος που χρησιμοποιούνταν γι' αυτά τα άτομα πήρε πιο συγκεκριμένη μορφή, χαρακτηρίζοντάς τα ως «άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες», καθώς τονίζεται έτσι η ανάγκη τους για εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τον παραπάνω Νόμο, «Άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, θεωρούνται τα άτομα που έχουν σημαντική δυσκολία μάθησης και προσαρμογής, εξαιτίας σωματικών, διανοητικών, ψυχολογικών, συναισθηματικών και κοινωνικών ιδιαιτεροτήτων. Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται όσοι:

1. Έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα
2. Έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης ή ακοής
3. Έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας
4. Έχουν προβλήματα ομιλίας και λόγου

5. Έχουν ειδικές δυσκολίες στη μάθηση, όπως δυσλεξία, δυσαριθμησία, δυσαναγνωσία και
6. Έχουν σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές δυσκολίες και όσοι παρουσιάζουν αυτισμό και άλλες διαταραχές ανάπτυξης.

Στην αναθεώρηση του Συντάγματος της Ελλάδας 2001(αρθρ.21 παρ.6) καθιερώθηκε ο όρος «άτομα με αναπηρίες» σε αντικατάσταση του όρου «άτομα με αναπηρίες». Ο Ν. 3194/2003 ήρθε λίγο αργότερα να συμπληρώσει τον όρο «άτομο με αναπηρία», καθώς σε αυτό τον όρο προστέθηκαν στο χαρακτηρισμό αυτό τα «άτομα που εμφανίζουν ιδιαίτερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα» και τα «διανοητικά προικισμένα και ταλαντούχα παιδιά».

Ωστόσο, παρά την αντικατάσταση του όρου «άτομα με ειδικές ανάγκες» από το 2001 με τον όρο «άτομα με αναπηρία», ο πρώτος είναι πιο συχνά χρησιμοποιούμενος, όταν αναφερόμαστε σε αυτά τα άτομα.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας άτομα με ειδικές ανάγκες θεωρούνται «όλα τα άτομα που εμφανίζουν σοβαρή μειονεξία που προκύπτει από φυσική ή διανοητική βλάβη». Μία άλλη έννοια που δόθηκε είναι από το Συμβούλιο των υπουργών της Ε.Ο.Κ. «ο όρος άτομα με ειδικές ανάγκες περιλαμβάνει άτομα με σοβαρές ανεπάρκειες ή μειονεξίες που οφείλονται σε σημαντικές βλάβες, συμπεριλαμβανόμενων και των βλαβών των αισθήσεων ή διανοητικές ή ψυχικές βλάβες οι οποίες περιορίζουν ή αποκλείουν την εκτέλεση δραστηριότητας ή λειτουργίας η οποία θεωρείται σημαντική για τον άνθρωπο» (Απόφαση του Συμβουλίου 93/136/ΕΟΚ, 1993:30).

Με το Ν.3699/2008 Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (ΕΑΕ) είναι το σύνολο των παρεχόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών στους μαθητές με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή στους μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η πολιτεία δεσμεύεται να κατοχυρώνει και να αναβαθμίζει διαρκώς τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης ως αναπόσπαστο μέρος της υποχρεωτικής και δωρεάν δημόσιας παιδείας και να μεριμνά για την παροχή δωρεάν δημόσιας ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης στους αναπήρους όλων των ηλικιών και για όλα τα στάδια και τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Δεσμεύεται επίσης να διασφαλίζει σε όλους τους πολίτες με αναπηρία και διαπιστωμένες ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, ίσες ευκαιρίες για πλήρη συμμετοχή και συνεισφορά στην κοινωνία, ανεξάρτητη διαβίωση, οικονομική

αυτάρκεια και αυτονομία, με πλήρη κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους στη μόρφωση και στην κοινωνική και επαγγελματική ένταξη. Η πολιτεία αλλά και όλες οι υπηρεσίες και οι λειτουργοί του Κράτους οφείλουν να αναγνωρίζουν την αναπηρία ως μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης αλλά και ως ένα σύνθετο κοινωνικό και πολιτικό φαινόμενο και σε κάθε περίπτωση να αποτρέπουν τον υποβιβασμό των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στη συμμετοχή ή στη συνεισφορά τους στην κοινωνική ζωή. 2. Όπου στη νομοθεσία αναφέρεται ο όρος «ειδική αγωγή» αντικαθίσταται με τον όρο «ειδική αγωγή και εκπαίδευση». 3. Ως «διάγνωση» κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου νοείται η εκπαιδευτική αξιολόγηση με σκοπό τη συγκέντρωση στοιχείων και δεδομένων που θα βοηθήσουν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων- παρεμβάσεων. 4. Όλες οι ρυθμίσεις του παρόντος νόμου αναφέρονται σε άτομα με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή σε άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, εκτός εάν στο κείμενο του νόμου ορίζεται διαφορετικά. 5. Διαφορική διάγνωση ή διαφοροδιάγνωση είναι η διαγνωστική διαδικασία μέσω της οποίας αποκλείονται παθήσεις με παρόμοια συμπτώματα ώστε να καταλήξουμε στην επικρατέστερη διάγνωση. Η διαφορική διάγνωση αποτελεί μέρος της διεπιστημονικής αξιολόγησης με σκοπό τη συγκέντρωση των αναγκαίων δεδομένων για το σχεδιασμό και την εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την παροχή κατάλληλων υποστηρικτικών δομών και υπηρεσιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 ΚΡΑΤΟΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Η εισαγωγή της εργασίας ξεκινά με μια αναφορά στο Κράτος Πρόνοιας και την κοινωνική πολιτική. Το Κράτος Πρόνοιας στην Ελλάδα υπάρχει εδώ και 70 χρόνια περίπου και περιλαμβάνει ασφαλιστικές ρυθμίσεις για τον πληθυσμό καθώς και τους αρρώστους, ανάπηρους και τους ηλικιωμένους. Επίσης, φροντίζει για την χορήγηση κοινωνικών παροχών σε άτομα που έχουν ανάγκη και αδυνατούν να καλύψουν με τα δικά τους μέσα. Στην Ελλάδα το Κράτος Πρόνοιας εκφράζεται με το Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης (Ι.Κ.Α.), τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.), το Τ.Σ.Α και άλλα. Η κύρια παροχή που χορηγείται σε περίπτωση αναπηρίας από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης είναι η σύνταξη λόγω αναπηρίας. Οι διαστάσεις της κοινωνικής πρόνοιας περιλαμβάνουν κυρίως την κρατική ευθύνη για την κάλυψη των προβλημάτων των ατόμων με αναπηρίες και την παροχή συνδρομής για τη συμμετοχή τους στις λειτουργίες της κοινωνίας.

Ο εθελοντισμός (άρθρο: Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναξιοποίηση πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή) παρόλ' αυτά έρχεται στο προσκήνιο λόγω της ύπαρξης της οικονομικής κρίσης. Στην Ευρώπη η ύπαρξη του εθελοντισμού θεωρείται ως η ύψιστη εκδήλωση της δημοκρατίας. Ωστόσο δεν συμβαίνει το ίδιο και στην Ελλάδα, αφού όπως φαίνεται δεν υπάρχει μεγάλη συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες στο πλαίσιο είτε του τυπικού είτε του άτυπου εθελοντισμού. Όμως η εκπαίδευση και ιδιαίτερα η Ειδική Αγωγή τα τελευταία χρόνια έχει απασχολήσει έντονα την τοπική κοινωνία και αυτό ίσως λόγω του αυξανόμενου αριθμού των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες. Διαπιστώνεται λοιπόν πως στην Ελλάδα που μάλιστα από την οικονομική κρίση ο εθελοντισμός και η εκπαίδευση πρέπει να είναι δύο δρόμοι παράλληλοι που οδηγούν με ταχύτερους ρυθμούς στην πρόοδο της κοινωνίας.

Κατά το Ευρωπαϊκό Έτος εθελοντισμού 2011 η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τη Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς συγκλίνει ότι το 81% των Ελλήνων δεν έχει δηλώσει συμμετοχή ποτέ (Παπαματθαίου 2012).

Λόγω της οικονομικής κρίσης που μαστίζει την χώρα, υπάρχουν οι Άτυπες ομάδες που έχουν αυτόνομη λειτουργία και δεν δεσμεύονται από ορθολογικούς κανόνες. Η έλλειψη δομών στρέφει τα άτομα που συναναστρέφονται με ΑΜΕΑ να αναζητούν λύσεις σε φίλους, γείτονες και μέλη της οικογένειάς τους, προκειμένου να συσπειρωθούν και να βρουν μόνοι τους λύσεις.

Είναι επιτακτική η ανάγκη του εθελοντισμού στις μέρες μας. Ακριβώς λόγω των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει στην πλειοψηφία του ο Ελληνικός χώρος, η Πρόνοια κατέληξε να μην είναι ούτε καν υποτυπώδης (Κασάπας, 2011). Όμως εντοπίστηκαν 71% δράσεις αλληλεγγύης και το 83% είναι θετικά προσκείμενοι προς τον εθελοντισμό.

Σε μεγάλο ποσοστό έχει παρατηρηθεί να προθυμοποιούνται να παρέχουν τις υπηρεσίες τους άτομα που έχουν σχέση με κάποιους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες. Η πλειοψηφία είναι πρόσωπα με ανάπηρο στο εγγύτερο οικογενειακό περιβάλλον. Είναι με άλλα λόγια εξοικειωμένοι όχι μόνο με την ιδέα αλλά και με την καθημερινότητα των ευάλωτων αυτών ατόμων.

Με βάση όλα τα παραπάνω θα πρέπει να υπάρξει ένας προβληματισμός όσο αφορά «τη συρρίκνωση του Κράτους Πρόνοιας» και «στην άμβλυνση των κοινωνικών αναγκών» (Γαβράς, 2008). Οι περισσότερες δομές επισημαίνουν ότι η μη ανάληψη πρωτοβουλιών συγκαλύπτεται από την έλλειψη πόρων. Οι Κρατικές επιχορηγήσεις που δίνονται στους φορείς Ειδικής Αγωγής δεν επαρκούν λόγω του αυξανόμενου αριθμού του πληθυσμού με αναπηρίες αλλά κυρίως εξαιτίας των μειώσεων εν μέσω οικονομικής κρίσης.

2.2 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η οικονομία, με τη σύγχρονη έννοια του όρου, άρχισε να αναδύεται από τις απλές εμπορικές πρακτικές και να αναπτύσσεται από τον Άνταμ Σμιθ (Adam Smith) σε σημαντικό αναλυτικό σώμα, που χωρίζεται γενικά σε δύο κύριους κλάδους: τη μικροοικονομία, ή τη μελέτη της ατομικής συμπεριφοράς και μακροοικονομία, όπως αναδύθηκαν στην περίοδο του μεσοπολέμου. Σήμερα, η οικονομία εφαρμόζει αυτήν την ανάλυση (και την εξέλιξή της) για τη διαχείριση πολλών ανθρώπινων οργανώσεων, που

περιλαμβάνουν κυβερνήσεις, ιδιωτικές εταιρείες, συνεταιρισμούς, κ.ά.. Μερικές περιοχές εφαρμογής της οικονομικής θεωρίας περιλαμβάνουν και επηρεάζουν, για παράδειγμα, το διεθνή χρηματοοικονομικό τομέα, την εθνική ανάπτυξη, το περιβάλλον, την αγορά εργασίας, τον πολιτισμό, τη γεωργία, κ.τ.λ..

Μια οικονομία αποτελείται από το οικονομικό σύστημα μιας χώρας ή άλλης μονάδας της ανθρώπινης κοινωνίας. Περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό, το κεφάλαιο, τους φυσικούς πόρους, την παραγωγή, το εμπόριο, τη διανομή και την κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών στην περιοχή που η ανθρώπινη κοινωνία δραστηριοποιείται. Αυτοί οι παράγοντες δίνουν το πλαίσιο, το περιεχόμενο, και καθορίζουν τους όρους και τις παραμέτρους με τις οποίες η οικονομία λειτουργεί.

Σαν επιστημονικό πεδίο η οικονομία ασχολείται με την βέλτιστη κατανομή περιορισμένων πόρων. Τα σύγχρονα οικονομικά χωρίζονται βασικά σε Μικροοικονομικά, Μακροοικονομικά και Οικονομετρία. Πιο πρόσφατος κλάδος είναι τα Πειραματικά Οικονομικά/Οικονομικά της Συμπεριφοράς που ξεκίνησαν από τα Μικροοικονομικά αλλά χρησιμοποιούν ευρέως μεθόδους της Οικονομετρίας και πρόσφατα χρησιμοποιούνται και στα Μακροοικονομικά.

Τα οικονομικά και οι παράπλευροι κλάδοι που τα ακολουθούν (π.χ. Χρηματοοικονομικά, Διοίκηση Επιχειρήσεων, Οικονομικά της Υγείας, Πολιτική Οικονομία, Οικονομικά της Δημόσιας Επιλογής και ακόμα Μαθηματικά οικονομικά) ασχολούνται γενικά μπορούμε να πούμε με τις οικονομικές επιλογές κρατών, επιχειρήσεων και ανθρώπων.

Μια βασική αρχή που διδάσκεται σε όλες τις κοινωνικές επιστήμες και αποτελεί επιτομή για την οικονομία είναι ότι καθορίζει με τον ένα ή τον άλλο τρόπο τη ζωή μας. Αυτό αποτελεί καθημερινή διαπίστωση και κοινή λογική καθώς από τα οικονομικά που διδάσκονται στα πανεπιστήμια μέχρι τα οικονομικά μιας απλής νοικοκυράς υπάρχει μια αλληλένδετη σχέση.

Πολλές φορές η οικονομία αναφέρεται στην οικονομία του κράτους. Με άλλα λόγια την οικονομική κατάσταση που βρίσκεται το κράτος. Ασχολούνται όλοι με αυτό το θέμα γιατί πολύ απλά όλοι συνεισφέρουν στην οικονομία του κράτους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Αυτό καθιστά όλους τους ανθρώπους μέρος του οικονομικού συστήματος που

λειτουργεί αέναα και με έναν κυκλικό και επαναλαμβανόμενο τρόπο. Τα αγαθά μετατρέπονται σε χρήματα και με τα χρήματα αγοράζουμε αγαθά. Το ίδιο και με την παροχή υπηρεσιών. Το οικονομικό σύστημα ωστόσο περιλαμβάνει πλήθος περίπλοκων μηχανισμών όσον αφορά την λειτουργία του που το καθιστά πολύ ευαίσθητο στην οποιαδήποτε μεταβολή.

Από την στιγμή που υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των κρατών, ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών ισχύει και η έννοια της διεθνούς οικονομίας. Οι κανόνες της ελεύθερης αγοράς των ελεύθερα διακινούμενων προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και οι εξαγωγικές σχέσεις που επικρατούν ανά την υφήλιο καθιστούν την οικονομία διεθνή παράγοντα στις σχέσεις μεταξύ των κρατών. Επιπλέον η άμεση επίδραση στις οικονομίες των κρατών επέρχεται από το γεγονός της ύπαρξης των διαφόρων νομισμάτων των χωρών ανά τον κόσμο. Το γεγονός και μόνο ότι εμπορεύονται νομίσματα και επηρεάζονται οι αξίες των εξαγόμενων αγαθών επιδρά άμεσα στις οικονομίες των κρατών. Για να δώσουμε ένα παράδειγμα στην κατανόηση αυτού του μηχανισμού μπορούμε να συγκρίνουμε την εξαγωγική ικανότητα των Η.Π.Α. όταν το δολάριο είναι ασθενές έναντι του Ευρώ και όταν είναι ισχυρό. Ένα ασθενές δολάριο κάνει τα εξαγόμενα προϊόντα περισσότερο ελκυστικά ενώ ένα ισχυρό δολάριο αποθαρρύνει τις εξαγωγές και συνεπώς αυξάνει τις εισαγωγές.

Η λεγόμενη οικονομία της αειφορίας (Οικονομία και Περιβάλλον) ή αλλιώς πράσινη οικονομία λαμβάνει υπόψη της το γεγονός ότι οι φυσικοί πόροι δεν είναι ανεξάντλητο αγαθό. Η χρήση φυσικών πόρων οφείλει να εξισορροπείται και ολόκληρος ο κύκλος ζωής (κατασκευή - χρήση - και τελικά απόρριψη ή ανακύκλωση) των προϊόντων να λαμβάνεται υπόψη. Το φυσικό περιβάλλον δεν μπορεί να είναι αποδέκτης των υπολειμμάτων της παραγωγής αλλά εντάσσεται στον αειφόρο κύκλο της πράσινης οικονομικής δραστηριότητας.

Μέσα από την νέα εποχή της παγκοσμιοποίησης η οικονομία έχει αλλάξει πρόσωπο και έχει περιέλθει σε ένα πιο διευρυμένο πεδίο δράσης. Οι εξαγωγές και οι εισαγωγές, τα χρηματιστήρια, οι αλληλεπιδράσεις των νομισμάτων και πολλά άλλα πεδία της οικονομίας επηρεάζονται πλέον όχι μόνο από τις τοπικές αγορές αλλά από τις παγκόσμιες. Αυτό έχει σαν συνέπεια να δημιουργούνται πολυεθνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε πολλά κράτη συγχρόνως.

Οι απόψεις για το κατά πόσο ωφελήθηκε η παγκόσμια οικονομία από τις τελευταίες αλλαγές δίστανται. Πολλοί εκφέρουν την γνώμη ότι πλέον οι αγορές έχουν γίνει αλληλοεξαρτημένες και μια πιθανή κατάρρευση μιας εκ των μεγάλων οικονομιών μπορεί να συμπαρασύρει και τις υπόλοιπες και έτσι να έχουμε αλυσιδωτές αντιδράσεις και ραγδαία κατάρρευση όλων των οικονομιών του πλανήτη.

2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΠΟΤΕ ΞΕΚΙΝΑ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 έπληξε το σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, αυξήθηκε το δημοσιονομικό έλλειμμα, το δημόσιο χρέος και η ανεργία, ενώ συρρικνώθηκε το κοινωνικό εισόδημα. Αυτή η κρίση οδήγησε τις κυβερνήσεις όλων των χωρών να λάβουν κάποια μέτρα, ώστε να στηρίξουν τις οικονομίες τους. Για κάποιες χώρες αυτά τα μέτρα αφορούσαν στη μείωση των δαπανών τους στους διάφορους τομείς της οικονομίας τους. Ένας από αυτούς τους τομείς ήταν και ο τομέας της Ειδικής Αγωγής.

Τα τελευταία χρόνια επειδή, η παγκόσμια κοινότητα αντιμετωπίζει μια μεγάλης έντασης οικονομική κρίση, η οποία, αν και εκδηλώθηκε αρχικά στις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες και ειδικότερα την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, σύντομα έλαβε διαστάσεις επιδημίας. Η χρηματοπιστωτική κρίση επεκτάθηκε ταχύτατα στις αναπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο, με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και τις επιχειρήσεις. Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η κρίση μεταφέρεται με σφοδρότητα στην πραγματική οικονομία, με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης (Birdsall, 2009) . Η αντίδραση των χωρών ήταν άμεση σ' ό,τι αφορά στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης. Τα μέτρα αυτά, αν και διέφεραν από χώρα σε χώρα, ωστόσο είχαν έναν κοινό στόχο, τη βελτίωση της ρευστότητας, την κινητοποίηση των επενδύσεων με σκοπό την αναθέρμανση της οικονομίας και τη συγκράτηση της απασχόλησης.

Στην ευρεία αντιμετώπιση της κρίσης, τη στήριξη και την ανάκαμψη της οικονομίας κατατέθηκε το Δεκέμβριο του 2008. Η ανάπτυξη κοινών στρατηγικών σε συνδυασμό με την προώθηση των μακροπρόθεσμων στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν το βασικό χαρακτηριστικό αυτού του σχεδίου. Στόχος είναι η τόνωση της αγοράς και η λήψη μέτρων για τη στήριξη των επιχειρήσεων και της απασχόλησης. Οι βασικοί άξονες για την αντιμετώπιση της κρίσης είναι η εισαγωγή ρευστότητας στην οικονομία ώστε να τονωθεί η ζήτηση και η προώθηση των επενδύσεων με μακροπρόθεσμο στόχο την ενίσχυση της

ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης, πάντα όμως λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς του Συμφώνου Σταθερότητας, το οποίο δίνει έμφαση στη δημοσιονομική πειθαρχία και τη νομισματική σταθερότητα (European Commission, (2009)).

Σε μια εποχή που η ελληνική κρίση έχει πυροδοτήσει μια κρίση εμπιστοσύνης σε ολόκληρη την ευρωζώνη οι χώρες επιχειρούν να την περιορίσουν με αυστηρά μέτρα περιορισμού των ελλειμμάτων στη χώρα μας, όπου βρίσκεται και η καρδιά της νέας (δημοσιονομικής) φάσης της ευρωπαϊκής κρίσης. Κανείς, ούτε οι καταναλωτές, ούτε οι επιχειρήσεις, ούτε οι εξειδικευμένοι διεθνείς αναλυτές μπορούν να προβλέψουν με βεβαιότητα τη διάρκεια της εγχώριας κρίσης. Η κρίση της ελληνικής οικονομίας συνδέεται εν μέρει με την κρίση της στρατηγικής του ευρώ. Παρά την αρχική αναιτιολόγητη αισιοδοξία, οι οικονομικές εξελίξεις στις διεθνείς χρηματαγορές έπληξαν τον πυρήνα του ευρώ και οδήγησαν σε κρίση τις στρατηγικές εξουσίας που συνδέονται με αυτό (Busch, K., (1986)). Η συμβίωση χωρών με διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης κάτω από τη «στέγη» του ίδιου νομίσματος οδήγησε σε πολύ διαφορετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης και κερδοφορίας.

Η ταχεία ανάπτυξη στις χώρες της «περιφέρειας» και η σχετική στασιμότητα του «κέντρου» μείωσε δραστικά την αναπτυξιακή «ψαλίδα» μεταξύ τους. Την ίδια στιγμή, οι υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης στις πρώτες συνοδεύτηκαν τόσο από ραγδαία μείωση στο κόστος του εγχώριου δανεισμού όσο και από εισροή ξένων «αποταμιεύσεων», γεγονός που δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την εμφάνιση σταθερών πλεονασμάτων στο ισοζύγιο των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Παρά την αρχική αμηχανία και τις άστοχες αμφιταλαντεύσεις, η κρίση αντιμετωπίζεται ως αφορμή για την ενίσχυση των νεοφιλελεύθερων στρατηγικών που συνδέονται με το σχέδιο του ευρώ.

2.4 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Γεώργιος Κουφάρης,(2010)).

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση (European Commission, 2009).

Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο «business cycles», ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια.

Η εποχή-περίοδος 2002-2007 χαρακτηρίστηκε ως η εποχή της υπέρτατης ευδαιμονίας, σύμφωνα με τον Jim O'Neill, Πρόεδρος της Goldman Sachs, 2010. Η παγκόσμια οικονομία αναπτυσσόταν με υψηλούς ρυθμούς σε ένα περιβάλλον γενικής αισιοδοξίας και τίποτα δεν προμήνυε αυτό που θα ακολουθούσε. Η «φούσκα» των στεγαστικών δανείων που «έσκασε», ήταν απλά μία αφορμή.

Οι αιτίες της κρίσης που ξεκίνησε το 2008 μπορούν να διαχωριστούν σε χρηματοοικονομικούς και μακροοικονομικούς παράγοντες. Στην **πρώτη κατηγορία** ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν 1. η τεράστια εξάπλωση των στεγαστικών δανείων μειωμένης εξασφάλισης που συνέβαλε στη φούσκα των τιμών κατοικιών, αψηφώντας τον πιστωτικό κίνδυνο. 2. Ο ηθικός κίνδυνος που δημιουργήθηκε εξαιτίας των διαφορετικών κινήτρων των συμμετεχόντων στις αγορές (Οι επενδυτές ενδιαφέρονταν μόνο για τα τριμηνιαία αποτελέσματα των οργανισμών κάτι που οδήγησε σε ανάλογη συμπεριφορά και τα στελέχη των τραπεζών), 3. Σε περιβάλλον υψηλού ανταγωνισμού η μόχλευση (είναι ο λόγος των ιδίων κεφαλαίων προς το συνολικό ενεργητικό του οργανισμού) ανήλθε σε πολύ υψηλά επίπεδα κ.α. στην **δεύτερη κατηγορία** υπάγονται

1. Οι παγκόσμιες ανισορροπίες ανάμεσα στις ΗΠΑ και τις πλουτοπαραγωγικές χώρες καθώς επίσης και στην Κίνα,

2. Οι τιμές των ακινήτων οι οποίες από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και μετά ακολούθησαν μία ανοδική πορεία για δέκα συναπτά έτη σχεδόν,

3. Η απορύθμιση που ξεκίνησε από τα τέλη της δεκαετίας 1970 βασιζόταν στην υπόθεση της ελεύθερης αγοράς, η οποία είχε αποκτήσει βαρύνουσα σημασία τα τελευταία χρόνια και κατέληξε να αποτελεί «δόγμα» (Καραμούζης, 2011).

Την άποψη αυτή φαίνεται να είχαν ενστερνιστεί και οι εποπτικές αρχές. «Η κατάργηση του διαχωρισμού των δραστηριοτήτων μεταξύ επενδυτικών και εμπορικών τραπεζών οδήγησε σε αύξηση του ανταγωνισμού και επετράπη στα δύο αυτά μέρη να προβούν σε μεταξύ τους συναλλαγές μέσω των σύνθετων καινοτόμων προϊόντων της χρηματοοικονομικής μηχανικής τα αποκαλούμενα παράγωγα προϊόντα, ένας από τους σκοπούς των οποίων ήταν να υπερβούν τα πιστωτικά ιδρύματα τους εποπτικούς μηχανισμούς». Το δεύτερο σύμφωνο (Βασιλεία II) δεν μπόρεσε να ελέγξει τον κίνδυνο που προερχόταν από τα παράγωγα προϊόντα και έτσι δεν κατάφερε να περιορίσει την καταχρηστική συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ο Nout Welling, πρόεδρος της επιτροπής της Βασιλείας λέει χαρακτηριστικά ότι «η κρίση ξεσκέπασε πολλές από τις ανεπάρκειες του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου». Σε ομιλία του τον Σεπτέμβριο 2010 κάνει λόγο για τις σημαντικότερες ανεπάρκειες του πλαισίου. Χαρακτηριστικά αναφέρει:

1. Το επίπεδο και την ποιότητα του κεφαλαίου που οδήγησε σε υπερβολική μόχλευση
2. Τις κεφαλαιακές απαιτήσεις που όριζε για τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια
3. Τη μη ύπαρξη κανόνων για τη ρευστότητα των οργανισμών.

Στην συνέχεια γίνεται αναφορά στη σχέση Άτομα με Αναπηρίες και απασχόληση. Η απώθηση των ατόμων με αναπηρίες από την παραγωγική διαδικασία τα οδηγεί σε μια κακή οικονομική κατάσταση που ως αποτέλεσμα έχει την πλήρη οικονομική εξάρτηση από συγγενικά ή άλλα άτομα ή από κοινωνικές και φιλανθρωπικές παροχές. Η εργασιακή ενσωμάτωση των ατόμων με αναπηρίες απαιτεί την ανάπτυξη προγραμμάτων και καινοτομιών από τις Εθνικές κυβερνήσεις και τους αρμόδιους Ευρωπαϊκούς οργανισμούς για την καταπολέμηση της υψηλής και συνεχώς αυξανόμενης ανεργίας. Προγραμμάτων που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τις δυνατότητες, τις ικανότητες και τις επιθυμίες των ατόμων με αναπηρίες.

Η διαπίστωση αυτή πραγματώνεται στο παρακάτω **άρθρο** το οποίο διερευνά τις επιθυμίες, τις γνώσεις και τις απόψεις νέων με νοητική αναπηρία ως προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Παρατηρήθηκε (άρθρο: Διερεύνηση των επιθυμιών, των γνώσεων και των απόψεων νέων με νοητική αναπηρία ως προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση) λοιπόν ότι οι επιθυμίες, οι γνώσεις και οι απόψεις νέων νοητικά ανάπηρων εφήβων οι οποίοι φοιτούν

σε Εργαστήρια Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης ως προς την Επαγγελματική του αποκατάσταση, είναι πως η οικογένεια, η εκπαίδευση σε συνδυασμό με τις φιλοδοξίες των εφήβων και πως εκείνοι βλέπουν τον εαυτό τους στην επαγγελματική τους εξέλιξη μπορούν να συνδυαστούν.

Το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για αυτονομία και επαγγελματική ένταξη έχει κατοχυρωθεί νομικά σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η εργασία δεν συνιστά μόνο βιοποριστική ανάγκη, αλλά συμβάλλει και στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου. Καταλαμβάνει κεντρική θέση στη ζωή του σύγχρονου πολίτη εφόσον καθίσταται δείκτης κοινωνικής θέσης και αξίας και ειδικά για τα άτομα με νοητική αναπηρία αποτελεί μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής τους, κοινωνικοποίησης, κοινωνικής ενσωμάτωσης και ενδυνάμωσης της αυτοεκτίμησής τους.

Η πρόσβαση των ατόμων με νοητική αναπηρία στην αγορά εργασίας είναι περιορισμένη. Τα στοιχεία δείχνουν ότι μόνο ένας μικρός αριθμός απασχολείται είτε στην ελεύθερη αγορά είτε μέσα σε προστατευμένα εργαστήρια. Ο κανόνας είναι ότι τα άτομα αυτά εξαρτώνται από τρίτους να ζουν κυρίως σε κατάσταση φτώχειας και να απομονώνονται κοινωνικά.

Όπως όλοι οι άνθρωποι έτσι και τα άτομα με νοητική αναπηρία έχουν την ανάγκη από ένα επάγγελμα που σχετίζεται με τις προτιμήσεις τους και τα ενδιαφέροντά τους. Στην πλειοψηφία τους τα άτομα με νοητική αναπηρία, έχοντας μάθει σε ένα τρόπο ζωής που οι άλλοι αποφασίζουν για αυτούς διαμορφώνουν χαμηλές επιδιώξεις για το μέλλον τους, ενώ χαρακτηρίζονται από χαμηλή αυτοπεποίθηση (Κακούρος και Μανιαδακης 2002). Η ανάγκη για ενδυνάμωση της αυτοεικόνας τους μέσω του σεβασμού των επιλογών τους και των επιθυμιών τους είναι έκδηλη. Έρευνες (Καρτασιδου 2009; Field, Sarver & Shaw 2003, Wehmeyer & Palmer 2003, Wehmeyer & Schwartz 1997 , όπως αναφέρεται στο Wehmeyer, Parent, Lattimore, Obremski, Poston & Rousso 2009) έχουν δείξει ότι άτομα με νοητική αναπηρία που αυτοπροσδιορίζονται θετικά είναι πιο πιθανό να αναζητήσουν αυτόνομη διαβίωση και να βρουν δουλειά.

Ωστόσο η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με τις απόψεις των ατόμων με νοητική αναπηρία όσο αφορά την επαγγελματική τους αποκατάσταση φανερώνει την περιορισμένη ενασχόληση της έρευνας με το συγκεκριμένο θέμα. Η πλειοψηφία των ερευνών εστιάζει είτε στις στάσεις και τις απόψεις της οικογένειας των ειδικών ή των εργοδοτών ως προς την τοποθέτηση των παιδιών στην αγορά εργασίας, είτε εστιάζει στη συλλογή στοιχείων

που αφορούν απόφοιτους με νοητική αναπηρία και τη μετέπειτα εξέλιξή τους στην αγορά εργασίας. Πολλές φορές μάλιστα δεν υπολογίζονται οι επιθυμίες του αφού αν βρει εργασία θα θεωρηθεί απλά τυχερό (Ζώνιου-Σιδέρη 2009).

Σε περιόδους οικονομικής κρίσης (άρθρο: Η διαφορετικότητα σε περίοδο κρίσης. Κρίση Οικονομική ή Κοινωνική;), η οποία όπως έχει αναφερθεί και πιο πάνω παρατηρείται και στην Ελλάδα τα τελευταία 9 χρόνια, παρατηρείται αύξηση του φαινομένου της περιθωριοποίησης των μαθητών κυρίως σε όσους ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες. Δεδομένου ότι η Ελλάδα βρίσκεται σε οικονομική κρίση διερευνήθηκε (Εμπειρικές έρευνες σε δημοτικά σχολεία. Σκοπός της έρευνας ήταν η καταγραφή των στάσεων των γονέων απέναντι σε μαθητές με αναπηρία) πως αυτή (οικονομική κρίση) επηρεάζει την στάση απέναντι σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι παρά το γεγονός των μειούμενων οικονομικών απολαβών των γονέων, η στάση τους απέναντι στα άτομα με αναπηρία δεν έχει επηρεαστεί.

Στις ερευνητικές τεχνικές αποτυπώθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την τρέχουσα περίοδο κρίσης και πως αυτή μπορεί να επηρεάσει το χώρο της εκπαίδευσης. Επιπλέον ελέγχθηκε η συσχέτιση της στάσης των γονέων με το ετήσιο εισόδημά τους ως καθοριστικός παράγοντας της επίδρασης της συνεχούς συρρίκνωσης της οικονομικής δραστηριότητας στις αντιλήψεις τους για τους ανάπηρους μαθητές.

Πως επηρεάζει η περίοδος κρίσης της Ελλάδας τις κοινωνικές ευπαθείς ομάδες. Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων (Από τους 402 γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα η πλειοψηφία (23,6%) δήλωσε ετήσιο εισόδημα 12.001-18.000 ευρώ. Στη συνέχεια ακολουθούν σε ποσοστό μεγαλύτερο 10%, οι γονείς με εισόδημα 6.001-12.000 και 18.001-24.000 ευρώ με 19,2% και 15,2% αντίστοιχα. Τα υποκείμενα με εισόδημα μικρότερα των 6.000 ευρώ αποτελούν το 9% του πληθυσμού ενώ αξιοσημείωτο είναι το ποσοστό που δεν έδωσε απάντηση στο 5,7%), προκύπτει ότι η οικονομική κατάσταση των γονέων έχει σαφέστατα επηρεασθεί από την οικονομική κρίση.

Ωστόσο και στην Κύπρο (άρθρο: Οικονομική κρίση και άτομα με αναπηρία στην Κύπρο) στα πλαίσια της ευρύτερης οικονομικής κρίσης, τα άτομα με αναπηρία δεν έχουν μείνει ανεπηρέαστα από τις επιπτώσεις της. Σκοπός της έρευνας είναι να δείξει τα κοινωνικά και νομοθετικά γεγονότα που καταδεικνύουν την σταδιακή διαμόρφωση και ανέλιξη της κοινωνικής πολιτικής της πολιτείας και αφετέρου τα ελλείμματα και τα κενά

που υπάρχουν μέχρι σήμερα. Η επίτευξη των χορηγιών, επιδομάτων ή παραχωρήσεων από μέρους του κράτους σε άτομα με αναπηρία στηρίχτηκε και στηρίζεται στην εμπέδωση της έννοιας του κοινωνικού κράτους και ιδιαίτερα στο αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι τα άτομα με αναπηρίες επωμίζονται υπέρογκες δαπάνες προσωπικά τόσο για την άσκηση εργασίας όσο και για την άνεση στην καθημερινή τους ζωή που δεν επωμίζονται καμία άλλη τάξη πολιτών (ΚΥ.Σ.Ο.Α., 2011 , 13 Αυγούστου).

Στην εν λόγω έρευνα διαφαίνονται τα αποτελέσματα που εξάγονται μέσα από την ανάλυση των 5 απαιτούμενων σταδίων.

- 1^ο στάδιο (1929-1965): Απουσία αναπηρικού κινήματος στην Κύπρο
- 2^ο στάδιο (1966-1979): Ίδρυση πρώτης συλλογικής οργάνωσης για ανάπηρα άτομα
- 3^ο στάδιο (1980-1998): Διάσπαση οργανώσεων στην Κύπρο. Ιδρύονται οι πρώτες οργανώσεις από ανάπηρα άτομα που αυτονομούνται.
- 4^ο στάδιο (1999-2003): Θεσμοθέτηση της εκπαιδευτικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία. Λειτουργία νέας συλλογικής οργάνωσης για ανάπηρα άτομα.
- 5^ο στάδιο (2004-2010): Βασική Αρχή: «Τίποτα που να αφορά τα άτομα με αναπηρία χωρίς τα άτομα με αναπηρία». Ένταξη Κύπρου στην Ε.Ε. και οι νέοι ορίζοντες για το κίνημα.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν δύο ποιοτικές μέθοδοι : η μελέτη αρχειακού υλικού και η συνέντευξη (Hobbs & May, 1993) σε συνδυασμό με την ιστορική έρευνα που καλύπτει την περίοδο από το 1929 έως το 2010. Τα αποτελέσματα (Σύμφωνα με τη Συμεωνίδου 2005) έδειξαν ότι το αναπηρικό κίνημα έχει δημιουργήσει καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, χωρίς ωστόσο να σημαίνει ότι έχουν επιτευχτεί όλα όσα δικαιούνται τα άτομα με αναπηρία.

2.5 ΡΑΓΔΑΙΑ ΕΠΙΔΕΙΝΩΣΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΕΞΑΙΤΙΑΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ (άρθρο:21 Σεπτεμβρίου 2014).

Το 58,8% των Ελλήνων παραδέχεται ότι τα τελευταία τρία χρόνια η ζωή των ΑμεΑ χειροτέρεψε, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει να ανασταλεί η πρόοδος που είχε σημειωθεί τα προηγούμενα χρόνια ως προς την κοινωνική ένταξή τους.

Την ίδια στιγμή, το 96,4% δηλώνει ότι το κόστος ζωής για μια οικογένεια που έχει άτομο με αναπηρία είναι μεγαλύτερο σε σύγκριση με μια οικογένεια που δεν έχει και περιμένει από την πολιτεία να καλύψει αυτό το πρόσθετο κόστος, ενώ το 96,5% παραδέχεται ότι η οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει ανυπέρβλητες δυσκολίες για τις οικογένειες που έχουν άτομο με αναπηρία.

Επίσης, το 88,2% των Ελλήνων επισημαίνει ότι εμπόδιο για μια αξιοπρεπή ζωή για τα άτομα με αναπηρία αποτελεί η ανεπάρκεια των υποδομών του κράτους, το 73,3% οι κοινωνικές προκαταλήψεις, το 65% η ψυχολογία του ατόμου με αναπηρία, το 58% η ίδια η αναπηρία και το 51,1% η στάση του φιλικού / συγγενικού περιγυρου. Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από πανελλαδική έρευνα (Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από 31 Οκτωβρίου έως και 21 Νοεμβρίου 2013, σε 4.506 πολίτες, ηλικίας 18 ετών και άνω) της Κάπα Research, που έγινε για λογαριασμό της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ).

Η οικονομική κρίση «ψαλίδισε» δραστικά τους πόρους διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας. Το 74,1% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι επλήγη κυρίως το εισόδημα, συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων και των αναπηρικών συντάξεων, το 59,1% η πρόσβαση στην απασχόληση, το 53,7% η υποστήριξη που προσέφερε η Πρόνοια στις οικογένειες των ατόμων με αναπηρία και το 50,8% η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας. Άλλωστε, το 82% των Ελλήνων πιστεύει ότι οι πολιτικές της κυβέρνησης που προάγουν την ισότητα και τη διαφορετικότητα στη χώρα μας θεωρούνται λιγότερο σημαντικές και έχουν μικρότερη χρηματοδότηση, κάτι με το οποίο διαφωνεί.

2.6 ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ

Όπως προκύπτει από την έρευνα, το 79,4% των ερωτώμενων δηλώνει ότι οι διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία είναι πολύ / αρκετά διαδεδομένες στη χώρα μας, με το μεγαλύτερο ποσοστό να εκδηλώνεται στην αναζήτηση εργασίας και την πρόσβαση σε δημόσιους-κοινόχρηστους χώρους. Πάντως, υπάρχει μία μικρή μεταβολή, καθώς, σε ανάλογη έρευνα που είχε διεξάγει η Κάπα Research το 2003, η πλειοψηφία των ερωτώμενων εκτιμούσε ότι τα άτομα με αναπηρία ζούσαν στο περιθώριο της κοινωνίας, δηλαδή η έκταση του κοινωνικού αποκλεισμού εθεωρείτο πολύ μεγαλύτερη. Παρά τη μεταβολή, όμως, περισσότεροι από 8 στους 10 ερωτώμενους πιστεύουν ότι η περιορισμένη ή η ανύπαρκτη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία σε κάποια αγαθά ή υπηρεσίες αποτελεί μορφή διάκρισης σε βάρος τους.

Αναφορικά με τα επιδόματα αναπηρίας που δόθηκαν σε άτομα που δεν ήταν ανάπηρα, το 47,3% δηλώνει ότι ευθύνεται η κρατική ανεπάρκεια, το 17,8% οι γιατροί που χορηγούν τη γνωμάτευση και το 14,4% οι υπηρεσίες που έχουν την ευθύνη έκδοσης των γνωματεύσεων.

2.7 Η ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΑΜΠΟΥ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, η αναπηρία δεν αποτελεί πλέον ταμπού που επέβαλε την απομάκρυνση ενός ατόμου με αναπηρία από τη θέα της κοινωνίας. Σήμερα, η αναπηρία γίνεται αντιληπτή ως «συνάντηση» μεταξύ ενός ατομικού προβλήματος και μιας κοινωνικής κατασκευής. Παρατηρείται δηλαδή συνύπαρξη του ιατρικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας, με βάση το οποίο η αναπηρία είναι ατομικό χαρακτηριστικό, και του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας, με βάση το οποίο η αναπηρία είναι αποτέλεσμα του πλέγματος των σχέσεων του ατόμου με το περιβάλλον.

Οι ερωτώμενοι δηλώνουν χωρίς ενδοιασμό ότι στο σπίτι τους ή στο οικογενειακό τους περιβάλλον υπάρχει άτομο με κάποια αναπηρία (κινητική, αισθητηριακή, νοητική, ψυχική ή πολλαπλή) ή με χρόνια πάθηση (νεφρική ανεπάρκεια, σακχαρώδης διαβήτης, θαλασσαιμία κ.ά.). Η κοινωνική συναναστροφή όσων δεν αντιμετωπίζουν την αναπηρία

στο άμεσο, οικογενειακό τους περιβάλλον περιλαμβάνει άτομα με αναπηρία: πρόκειται για τον φίλο, τον γνωστό ή τον γείτονα, με τον οποίο έχει σχεδόν καθημερινή επαφή το 25,1% των ερωτώμενων.

«Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι η αναπηρία δεν συγκαταλέγεται πλέον στα ταμπού. Η δουλειά του οργανωμένου αναπηρικού κινήματος έχει οδηγήσει στη μείωση προκαταλήψεων και στίγματος, κάτι που αναγνωρίζεται και στην ίδια την έρευνα. Στις έρευνες κοινής γνώμης της τελευταίας τριετίας, οι θεσμοί της πολιτείας και οι διάφοροι φορείς εκπροσώπησης γνωρίζουν πρωτοφανή κρίση, καταγράφοντας ρεκόρ αρνητικών απόψεων ως προς το έργο, την αποτελεσματικότητα και τη χρησιμότητά τους. Η συνολική αυτή τάση δεν επηρεάζει τους φορείς εκπροσώπησης των Ατόμων με Αναπηρία, οι οποίοι λαμβάνουν την υψηλότερη βαθμολογία (7,26 με άριστα το 10) για το έργο τους στην προσπάθεια κοινωνικής ένταξης των ατόμων με αναπηρία», τόνισε ο πρόεδρος της ΕΣΑμεΑ Ιωάννης Βαρδακαστάνης.

Εξάλλου, καταγράφεται και πρόοδος σε συγκεκριμένες συνθήκες ζωής των ατόμων με αναπηρία κατά την τελευταία δεκαετία. Συγκεκριμένα, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στη δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία να κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών και του internet (63,6%) και να έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση / πληροφόρηση (55,6%). Πρόοδος, αν και σε μικρότερη κλίμακα, σημειώθηκε στην πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση, υποχρεωτική και ανώτερη αλλά και στο δημόσιο χώρο (κινητικότητα, ΜΜΜ, αστικές υποδομές κτλ.), παρόλο που η βελτίωση των υποδομών παραμένει ακόμη μεγάλο ζητούμενο.

Τα εμπόδια και οι διακρίσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία λειτουργούν σωρευτικά, και μάλιστα με τρόπο που τροφοδοτούν την αναπαραγωγή τους. Η ύπαρξη εμποδίων σε ένα τομέα της κοινωνικής ζωής, λειτουργεί ανασταλτικά για τη συμμετοχή και σε άλλους τομείς. Οι αρνητικές επιπτώσεις συσσωρεύονται, συνδυάζονται και πολλαπλασιάζονται. Η συσσώρευση των προβλημάτων δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για την αναπαραγωγή τους, με αποτέλεσμα να καθίσταται εξαιρετικά δύσκολη, ή/και ανέφικτη, η υπέρβασή τους. Ακόμη και μία «απλή» διάκριση, μπορεί να αποτελέσει την αφετηρία μιας διαδικασίας προς την κοινωνική περιθωριοποίηση και να καταλήξει σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Οι οικονομικές συνθήκες της σημερινής περιόδου έχουν διαμορφώσει ένα εξαιρετικά δυσμενές περιβάλλον για τα θέματα των ατόμων με αναπηρία, με χρόνια πάθηση και για τις οικογένειες που έχουν στη φροντίδα τους άτομα με βαριές αναπηρίες. Η παρατεταμένη οικονομική κρίση οδήγησε σε σειρά δυσμενών θεσμικών αλλαγών στα θέματα αναπηρίας και σε περιορισμό της χρηματοδότησης του τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Οι πρόσφατες εξελίξεις στην ελληνική οικονομία και κοινωνία επιβεβαιώνουν, με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο, την αντιφατική κατάσταση που διαμορφώνεται και διεθνώς στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής τα τελευταία χρόνια.

«Τα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες παθήσεις και οι οικογένειές τους έχουν πληγεί με τον πιο σκληρό τρόπο από την οικονομική κρίση και τις οριζόντιες μνημονιακές πολιτικές. Επίσης είναι γνωστό ότι σε περιόδους εντονότατης οικονομικής κρίσης τα άτομα με αναπηρία κινδυνεύουν σε πολλαπλάσιο βαθμό από ότι τα άτομα του γενικού πληθυσμού από την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Τα άδικα μέτρα λιτότητας που επιβλήθηκαν έχουν αυξήσει δραματικά την ανεργία και τη φτώχεια των ατόμων με αναπηρία και έχουν υπονομεύσει την πρόοδο εφαρμογής των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, γεγονός που έρχεται και σε πλήρη αντίθεση με ό,τι η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες υπαγορεύει, την οποία η χώρα μας μαζί με το Προαιρετικό Πρωτόκολλο αυτής επικύρωσε με τον ν.4074/2012 (Αρ. ΦΕΚ 88 Α'/11.04.2012) αποδεχόμενη την υποχρεωτική εφαρμογή της.

Επιπρόσθετα, τα άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους αντιμετωπίζουν εντονότερες οικονομικές δυσκολίες, εξαιτίας του πρόσθετου κόστους που απαιτείται για την κάλυψη των αναγκών που πηγάζουν από την αναπηρία τους, και τις οποίες λόγω της υπολειτουργίας των κοινωνικών δομών και υπηρεσιών επωμίζονται στο μεγαλύτερο μέρος τους οι ίδιοι.

Η περικοπή κοινωνικών δαπανών από τους πιο φτωχούς πολίτες δεν μπορεί να αποτελέσει αντισταθμιστικό μέτρο για την τήρηση των συμφωνηθέντων με τους δανειστές της χώρας. Καμία τρόικα και κανένα σχέδιο διάσωσης της χώρας δεν μπορεί να στηριχτεί στο άνοιγμα του Καιιάδα για τα άτομα με αναπηρία».

«Η προστασία που παρέχεται είναι ελλιπής και αποσπασματική. Η ανεργία στην Ελλάδα έτσι κι αλλιώς είναι πολύ μεγάλη, ενώ αναφορικά με τα άτομα με αναπηρία η

κατάσταση είναι εφιαλτική. Σε περιόδους κρίσεων τα άτομα με αναπηρία είναι τα πρώτα που απολύονται και τα τελευταία που προσλαμβάνονται. Επίσης, μέχρι πρόσφατα τα άτομα με αναπηρία... δεν υπήρχαν, για την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία. Δεν μπορούμε λοιπόν να γνωρίζουμε ακριβή ποσοστά ανεργίας, τα μηνύματα πάντως που λαμβάνουμε από κάθε γωνιά της χώρας είναι άκρως αποθαρρυντικά.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat¹¹ ενώ ένα άτομο παραγωγικής ηλικίας (16-64 ετών) που ανήκει στο γενικό πληθυσμό έχει πιθανότητα 66% να βρει δουλειά ή να δημιουργήσει δική του επιχείρηση, για ένα άτομο με μια ελαφριά αναπηρία η πιθανότητα αυτή μειώνεται στο 47% και για ένα άτομο με βαριά αναπηρία στο 25%».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 Σκοπός της Έρευνας

Ο γενικός σκοπός και αφετηρία της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων και κηδεμόνων, των συγγενών σε όλη την Ελλάδα και γενικότερα όσων μπορούν να έχουν γνώμη σχετικά με την οικονομική κρίση και την ειδική αγωγή. Το βασικό ερώτημα που θέτουμε, με άλλα λόγια είναι πόσο κατά την γνώμη τους έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την ειδική αγωγή.

Με βάση την βιβλιογραφία που έχει μελετηθεί, καθώς και την έρευνα της ΚΑΠΑ Research που έχει γίνει και υπάρχει στο κεφάλαιο Παράρτημα, παρατηρήθηκε ότι όντως έχει επηρεάσει προς το χειρότερο τα άτομα με αναπηρία. Εκείνο που θέλουμε λοιπόν να διαλευκάνουμε είναι αν όντως και στην δική μας έρευνα που έγινε με την διανομή των ερωτηματολογίων, οι ερωτώμενοι έχουν την ίδια άποψη.

3.2 ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα αποτελούν 112 γονείς- κηδεμόνες, εκπαιδευτικοί, φίλοι και λοιποί συγγενείς. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος είναι το φύλο, η ηλικία, η εκπαίδευση, η εργασία, ο τόπος κατοικίας και η σχέση που υπάρχει με το άτομο με αναπηρία.

Το δείγμα μας είναι αντιπροσωπευτικό, γιατί απευθύνθηκε σε διάφορες κοινωνικές τάξεις αφού τα ερωτηματολόγια είχαν διατεθεί σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας αστικές και μη, οι οποίες έχουν αισθανθεί διαφορετικά, άλλη πιο έντονα και άλλη λιγότερο έντονα, την οικονομική κρίση καθώς και σε γονείς και κηδεμόνες με διαφορετικά επαγγέλματα μεταξύ τους.

3.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

Το ερευνητικό εργαλείο ήταν ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε δύο σελίδες (βλέπε Παράρτημα).

Μελετώντας την βιβλιογραφία δεν βρέθηκε κάποιο σταθμισμένο ερωτηματολόγιο που να διερευνά τις απόψεις ατόμων σχετικά με το ερώτημα που θέτουμε, ώστε να μπορέσουμε να χρησιμοποιήσουμε στην έρευνά μας. Αυτό ίσως συμβαίνει διότι η οικονομική κρίση είναι ένα φαινόμενο σχετικά πρόσφατο (ξεκίνησε το 2008, αλλά στην Ελλάδα έγινε έντονο τα τελευταία χρόνια). Για το λόγο αυτό, επιλέχτηκε η κατασκευή εξ' αρχής ενός νέου, δικού μας ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο, στην πρώτη σελίδα περιέχει 9 ερωτήσεις. Από τις ερωτήσεις αυτές οι 6 αναφέρονται σε δημογραφικά στοιχεία και οι άλλες 3 στην αναπηρία. Στην δεύτερη σελίδα υπάρχουν 7 ερωτήσεις που αφορούν την οικονομία.

Οι ερωτώμενοι, είχαν να απαντήσουν συνολικά 16 ερωτήσεις, εκ των οποίων οι περισσότερες ήταν να επιλέξουν με ένα \times ή \surd την απάντηση που ταίριαζε καλύτερα στις απόψεις τους. Υπήρχαν βέβαια και κάποιες ερωτήσεις που ήταν να συμπληρώσουν γραπτώς οι ίδιοι και μία στο τέλος στην οποία καταγράφονταν η γνώμη τους σχετικά με την εξέλιξη που πιστεύουν ότι θα υπάρχει στην Ελλάδα, όσο αφορά την οικονομική ανάκαμψη της χώρας μας γενικά και την επαρκή οικονομική κάλυψη των ατόμων με αναπηρία.

3.4 ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Αρχικά δόθηκαν 200 ερωτηματολόγια, ύστερα από την σύμφωνη γνώμη του διευθυντή του Ε.Ε.Ε.ΕΚ. κ. Σπ. Κονταράκη, στα παιδιά προκειμένου να τα δώσουν στους γονείς τους και να τα επιστρέψουν σε εύλογο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να αρχίσει η καταγραφή των δεδομένων. Μέσα στις επόμενες 2 εβδομάδες από την διανομή των ερωτηματολογίων μόλις 55 επεστράφησαν, είτε γιατί καταστρεφόταν από τα ίδια τα παιδιά, είτε γιατί οι γονείς θεώρησαν ότι είναι κάτι που δεν εμπίπτει στα ενδιαφέροντα και

στις αρμοδιότητές τους, είτε γιατί δεν άνοιγαν ποτέ την σχολική τσάντα. Κατά την διάρκεια των 2 αυτών εβδομάδων, δημιουργήθηκε και ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο (με την βοήθεια google forms) και στάλθηκε σε όλα τα Ειδικά Σχολεία της χώρας Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης μαζί με το ερωτηματολόγιο το οποίο είχε πρώτα σκαναριστεί, έτσι ώστε αυτά να το προωθήσουν είτε στο Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων, είτε σε γονείς μεμονωμένα, αναλόγως πως θα το έκρινε ο εκάστοτε διευθυντής/διευθύντρια.

ΑΝΑΛΥΣΗ SPSS- ΠΙΝΑΚΕΣ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

1. Χαρακτηρισμός Μεταβλητών

Οι μεταβλητές που έχουμε είναι 16 και είναι οι εξής:

- Φύλο
- Ηλικία
- Εκπαίδευση
- Εργασία
- Τόπος Κατοικίας
- Σχέση με το άτομο με αναπηρία
- Είδος Αναπηρίας
- Αριθμός Ατόμων με αναπηρία στην οικογένεια
- Ηλικία ατόμου με αναπηρία
- Με ποιον/ους βρίσκονται τα άτομα με αναπηρία όταν βρίσκεται ο ερωτώμενος στο χώρο εργασίας του.
- Λήψη επιδόματος
- Ικανοποιητικό επίδομα
- Αν όχι, υπάρχει απόκλιση;
- Υπάρχει μείωση επιδόματος;
- Αν ναι, μεγάλη ή μικρή;
- Θα επανέλθουμε οικονομικά;

Όλες οι μεταβλητές, εκτός από την ηλικία του ερωτώμενου, τα άτομα με αναπηρία και την ηλικία του ατόμου με αναπηρία είναι ποιοτικές, ενώ οι υπόλοιπες τρεις είναι ποσοτικές.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ

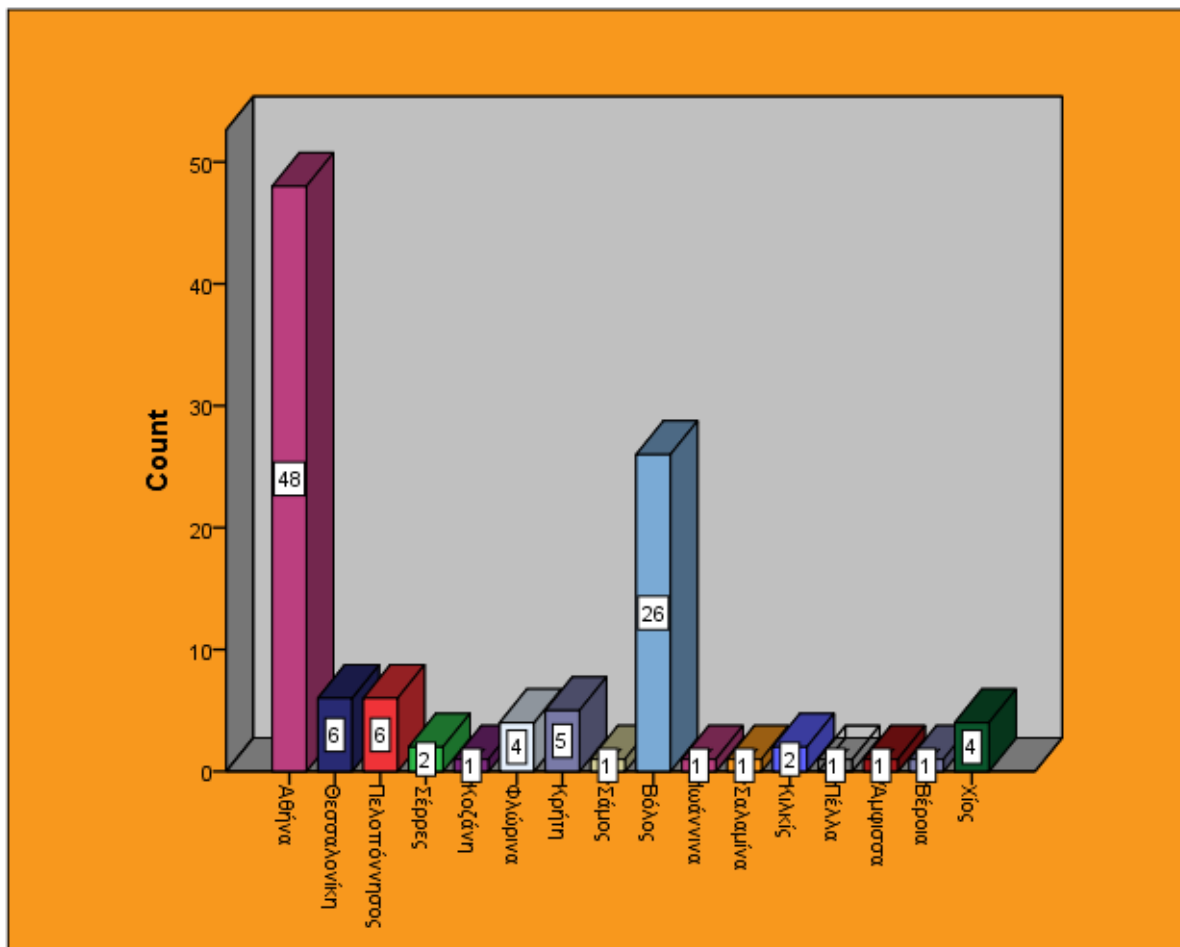
Στη **στήλη Valid** εμφανίζονται οι τιμές της μεταβλητής και στη **στήλη Frequency** εμφανίζεται η συχνότητα της κάθε τιμής (πόσες φορές βρέθηκε στο δείγμα). Στη στήλη **Percent** αναγράφεται το ποσοστό επί τοις εκατό της συγκεκριμένης τιμής στο σύνολο των περιπτώσεων, ενώ στην επόμενη στήλη **Valid Percent** εμφανίζεται το ποσοστό επί τοις εκατό στο σύνολο των πραγματικών απαντήσεων (δεν έχουν αφαιρεθεί οι περιπτώσεις στις οποίες η συγκεκριμένη μεταβλητή έχει απύσα τιμή - missing value). Τέλος, στη στήλη **Cumulative Percent** (Η αθροιστική σχετική συχνότητα προφανώς δεν έχει εφαρμογή σε μεταβλητές που έχουν μόνο δύο κατηγορίες, αλλά και γενικώς σε όσες μεταβλητές δεν έχει νόημα η άθροιση σχετικών συχνοτήτων) αναγράφεται το αθροιστικό ποσοστό. Το σύνολο των περιπτώσεών μας ήταν 112.

4.1 ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

		Τόπος Κατοικίας			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Αθήνα	48	42,9	43,6	43,6
	Θεσσαλονίκη	6	5,4	5,5	49,1
	Πελοπόννησος	6	5,4	5,5	54,5
	Σέρρες	2	1,8	1,8	56,4
	Κοζάνη	1	,9	,9	57,3
	Φλώρινα	4	3,6	3,6	60,9
	Κρήτη	5	4,5	4,5	65,5
	Σάμος	1	,9	,9	66,4
Valid	Βόλος	26	23,2	23,6	90,0
	Ιωάννινα	1	,9	,9	90,9
	Σαλαμίνα	1	,9	,9	91,8
	Κιλκίς	2	1,8	1,8	93,6
	Πέλλα	1	,9	,9	94,5
	Άμφισσα	1	,9	,9	95,5
	Βέροια	1	,9	,9	96,4
	Χίος	4	3,6	3,6	100,0
	Total	110	98,2	100,0	
Missing	System	2	1,8		
Total		112	100,0		

Στον Πίνακα 1 παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοι ήταν 112 εκ των οποίων οι 2 δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση. Εκείνοι που ανταποκρίθηκαν πιο πολύ κατοικούσαν στην περιοχή των Αθηνών με ποσοστό 42,9% (48 άτομα). Έπονται ο Βόλος με 23,2% (26 άτομα) και συμψηφίζουν η Πελοπόννησος με την Θεσσαλονίκη με 5,4% (6 άτομα) αλλά με μεγάλη διαφορά σε σχέση με τις δύο πρώτες. Οι υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας έρχονται με πολύ μικρά ποσοστά. Σέρρες και Κιλκίς 1,8%, Φλώρινα και Χίος 3,6% ενώ η Κοζάνη, τα Ιωάννινα, η Σαλαμίνα, η Πέλλα, η Άμφισσα, η Βέροια και η Σάμος 0,9%. Στο παρακάτω ραβδόγραμμα φαίνονται όλα τα παραπάνω.

4.2 ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

		Εργασία			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ιδιωτικός Υπάλληλος	11	9,8	10,2	10,2
	Δημόσιος Υπάλληλος	15	13,4	13,9	24,1
	Εκπαιδευτικός	15	13,4	13,9	38,0
	Ελεύθερος Επαγγελματίας	6	5,4	5,6	43,5
	Άνεργος/η	18	16,1	16,7	60,2
	Αγρότης	1	,9	,9	61,1
	Συνταξιούχος	13	11,6	12,0	73,1
	Οικιακά	23	20,5	21,3	94,4
	Τοπογράφος Μηχανικός	3	2,7	2,8	97,2
	Ιατρός	1	,9	,9	98,1
	Καθαρίστρια	2	1,8	1,9	100,0
	Total	108	96,4	100,0	
Missing	System	4	3,6		
Total		112	100,0		

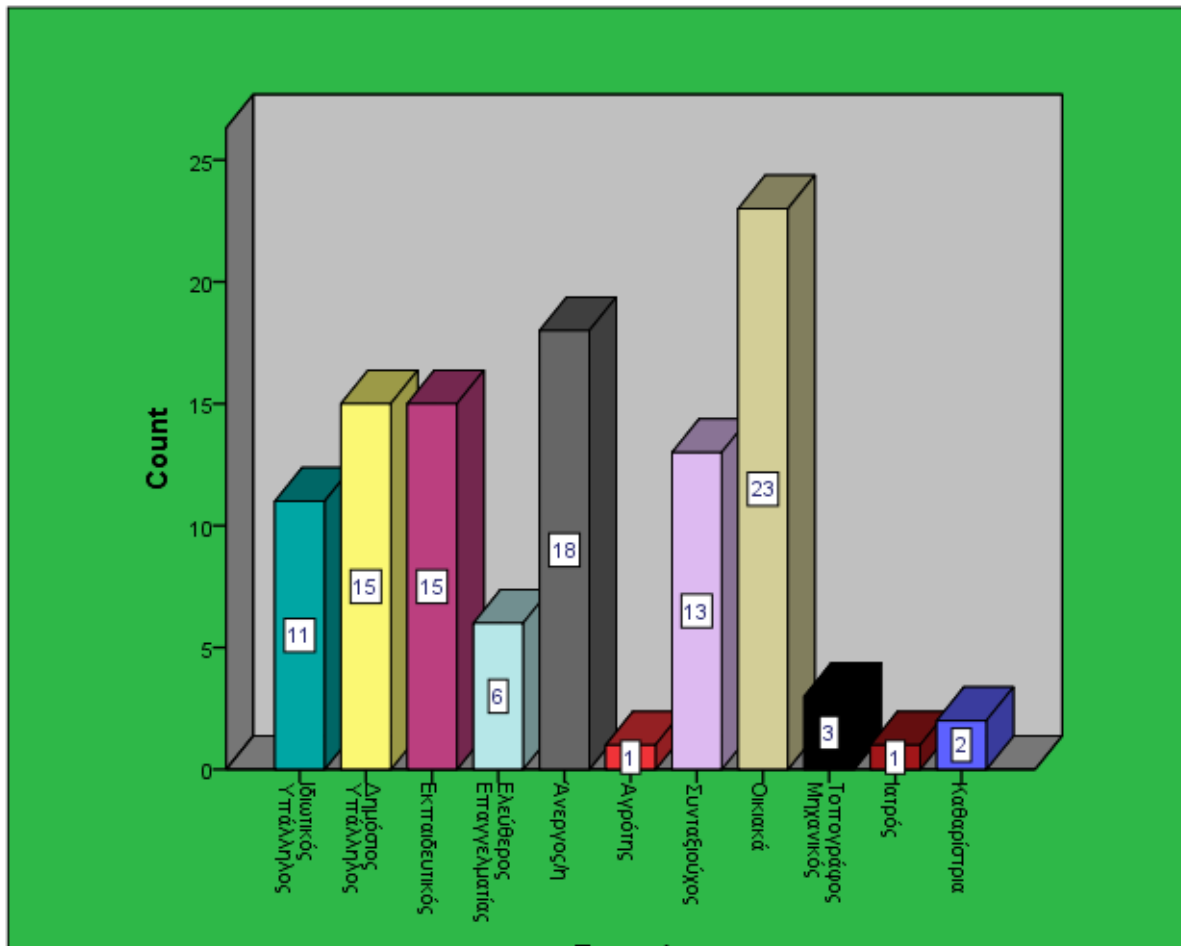
Στον Πίνακα 2 παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό 20,5% (23 άτομα) το έχουν οι γυναίκες που βρίσκονται στο χώρο του σπιτιού. Κάποιες από αυτές, όπως φάνηκε από τα ερωτηματολόγια που συλλέχθηκαν ήταν προσωπική τους επιλογή να εγκαταλείψουν το χώρο της εργασίας τους προκειμένου να βρίσκονται στο χώρο του σπιτιού «δίπλα στο παιδί» τους, άλλες μητέρες πάλι ανέφεραν ότι ασχολούνται με την προσωπική τους περιουσία (χωράφια, ζώα κτλ.) και άλλες δεν ανέφεραν κάτι αξιοσημείωτο. Έπονται οι άνεργοι με ποσοστό 16,1% (18 άτομα) και μετά οι εκπαιδευτικοί 13,4% (15 άτομα), οι δημόσιοι υπάλληλοι 13,4% (15 άτομα) και οι συνταξιούχοι με ποσοστό 11,6% (13 άτομα). Ο διαχωρισμός έχει γίνει γιατί στους εκπαιδευτικούς εντάσσονται και οι αναπληρωτές εκπαιδευτικοί.

Όλες αυτές οι κοινωνικές ομάδες με τα υψηλότερα ποσοστά, είναι αυτές που έχουν πληγεί από την οικονομική κρίση περισσότερο, αφού ως γνωστό οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι συνταξιούχοι ήταν εκείνοι που δέχτηκαν όλες τις μειώσεις στην μισθοδοσία τους και απλά στην κοινωνική ομάδα των ανέργων το μόνο που διαφοροποιήθηκε ήταν το ποσοστό της το οποίο αυξήθηκε αισθητά .

Το μικρότερο ποσοστό το έχουν ο γιατρός και ο αγρότης, μόλις 9%. Είναι οι δυο ακραίες περιπτώσεις όσο αφορά τη μόρφωση, αν και με την οικονομική κρίση που έχει «χτυπήσει» και τη χώρα μας, πολλοί ήταν εκείνοι (μορφωμένοι και μη) που εγκατέλειψαν τις αστικές περιοχές όπου διέμεναν (είτε λόγω απώλειας εργασίας είτε λόγω βεβαρυμένων οικονομικών δυσχερειών) και επέστρεψαν σε μη αστικές περιοχές (χωριά και κωμοπόλεις) προκειμένου να ανταπεξέλθουν οικονομικά μέσα στο χώρο της οικογένειάς τους.

Στο παρακάτω ραβδόγραμμα, φαίνεται αυτό με μια ματιά.

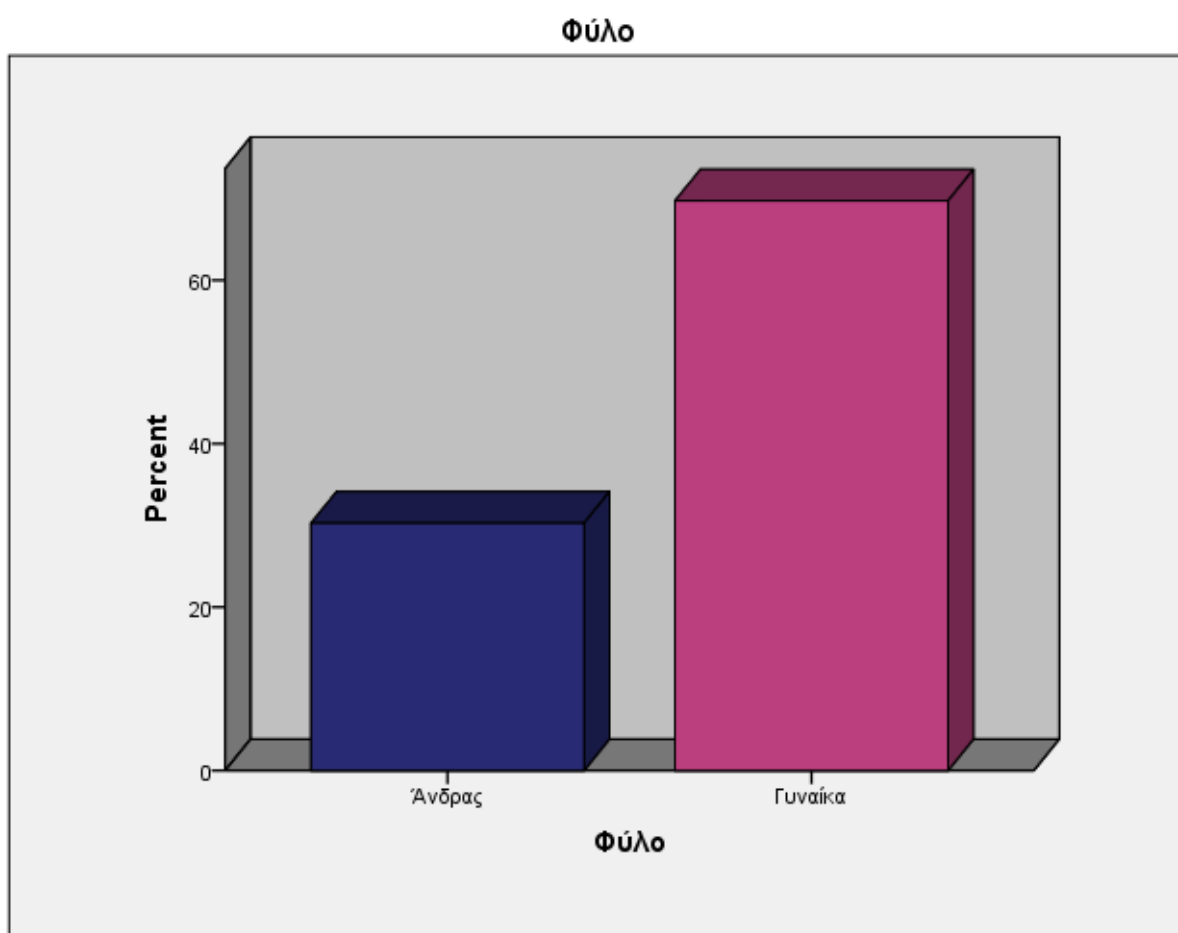
ΕΡΓΑΣΙΑ

4.3 ΦΥΛΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

		Φύλο			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	33	29,5	30,3	30,3
	Γυναίκα	76	67,9	69,7	100,0
	Total	109	97,3	100,0	
Missing	System	3	2,7		
Total		112	100,0		

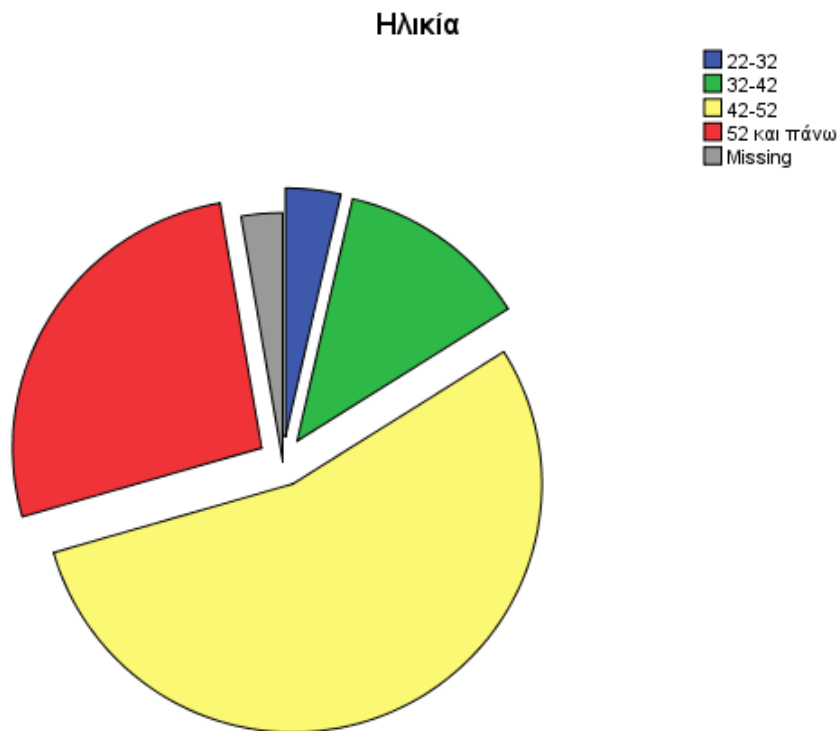

Από τον πίνακα 3 και στο παραπάνω ραβδόγραμμα, παρατηρούμε στους 112 ερωτώμενους οι γυναίκες ήταν εκείνες που απάντησαν με μεγαλύτερη ευκολία με ποσοστό να φτάνει στο 67,9% (76 άτομα), ενώ το ποσοστό των ανδρών ανήλθε μόλις στο 29,5%. Έχουμε και ένα μικρό αριθμό ατόμων (3) τα οποία δεν απάντησαν σε αυτή την ερώτηση.

4.4 ΗΛΙΚΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

		Ηλικία			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	22-32	4	3,6	3,7	3,7
	32-42	14	12,5	12,8	16,5
Valid	42-52	61	54,5	56,0	72,5
	52 και πάνω	30	26,8	27,5	100,0
	Total	109	97,3	100,0	
Missing	System	3	2,7		
Total		112	100,0		

Από τον πίνακα 4 και την παραπάνω πίτα, διαπιστώνουμε ότι από τους 112 ερωτώμενους 4 ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία των 22-32 ετών οι οποίοι και είχαν το μικρότερο ποσοστό, της τάξεως του 3,6% (4 άτομα). Στην επόμενη ηλικιακή κατηγορία 32- 42 το ποσοστό των ατόμων του δείγματός μας ήταν 12,5% (14 άτομα), ενώ στην ηλικιακή κατηγορία των 42-52 ετών, οι οποίοι ήταν και οι περισσότεροι το ποσοστό του δείγματος ήταν 54,5% (61 άτομα). Κάτι τέτοιο είναι απόλυτα λογικό να συμβαίνει, αφού

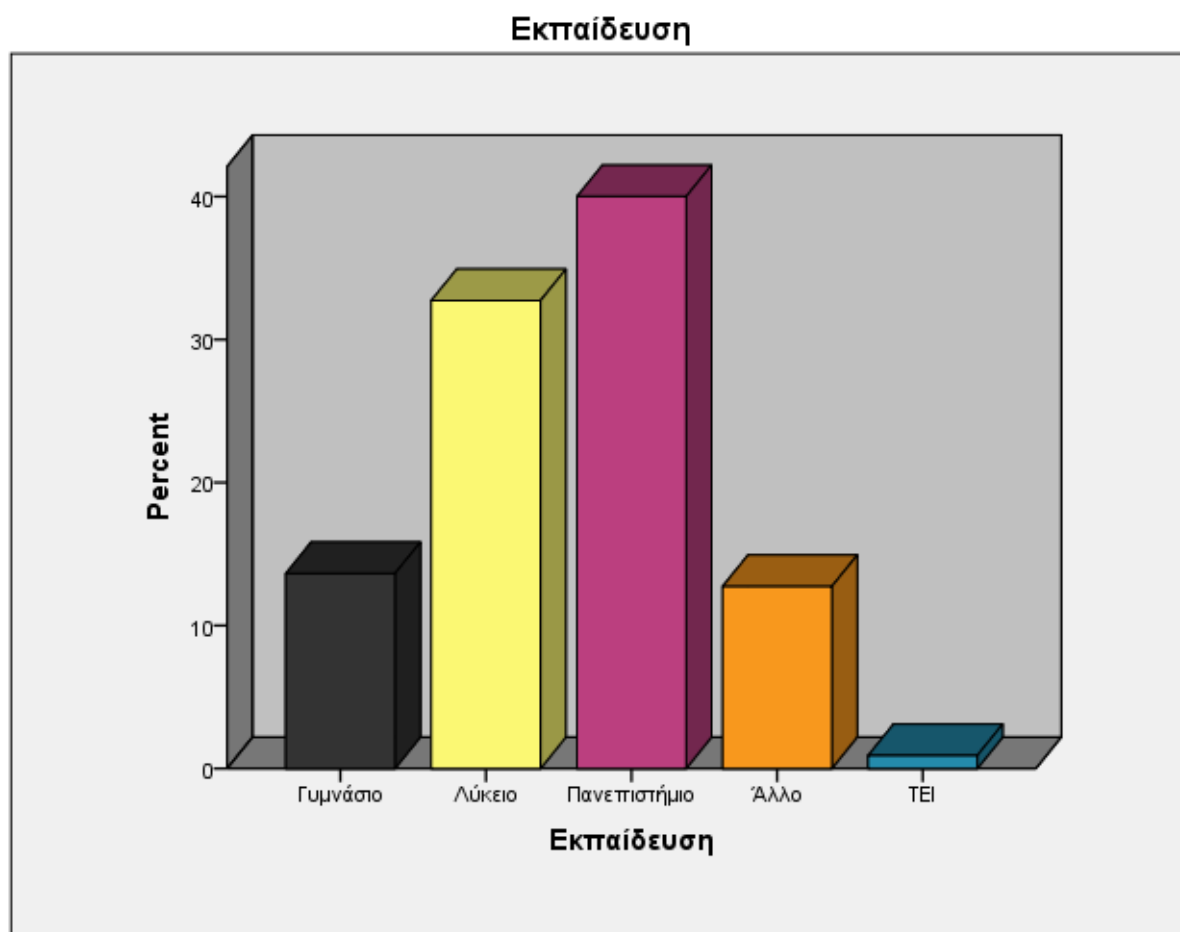
τουλάχιστον στην Ελλάδα, οι γάμοι και οι γεννήσεις κυμαίνονται κατά την περίοδο των 22 έως 32 ετών και πολύ λιγότεροι σε μικρότερη ηλικία. Άρα το ποσοστό 61% είναι πέρα έως πέρα λογικό να υφίσταται.

Παρόλ' αυτά σημαντικό είναι και το ποσοστό των ερωτώμενων οι οποίοι απάντησαν ότι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 52 και άνω με ποσοστό να φτάνει το 26,8% (30 άτομα), ενώ και σε αυτή την μεταβλητή 3 άτομα δεν απάντησαν τίποτα.

4.5 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

		Εκπαίδευση			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Γυμνάσιο	15	13,4	13,6	13,6
	Λύκειο	36	32,1	32,7	46,4
	Πανεπιστήμιο	44	39,3	40,0	86,4
	Άλλο	14	12,5	12,7	99,1
	ΤΕΙ	1	,9	,9	100,0
Total		110	98,2	100,0	
Missing	System	2	1,8		
Total		112	100,0		

Από τα 112 άτομα, στα οποία διανεμήθηκαν τα ερωτηματολόγια το 13,4% (15 άτομα) είναι απόφοιτοι Γυμνασίου, το 32,1% (36 άτομα) είναι απόφοιτοι Λυκείου, το 39,3% είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου (44 άτομα), το 0,9% (1 άτομο) είναι απόφοιτος

Α.Τ.Ε.Ι. και το 12,5% (14 άτομα) έχουν αποφοιτήσει από άλλη σχολή είτε ιδιωτική είτε δημόσια. Και σε αυτή την ερώτηση 2 άτομα (1,8%) δεν έδωσε απάντηση.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Πίνακα 5 και το ραβδόγραμμα, παρατηρούμε ότι οι ερωτώμενοί μας, είναι μορφωμένοι σημαντικά, ενώ μικρό είναι το ποσοστό των ατόμων εκείνων που αποκόμισαν μόνο την στοιχειώδη μόρφωση.

4.6 ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΑΤΟΜΟ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

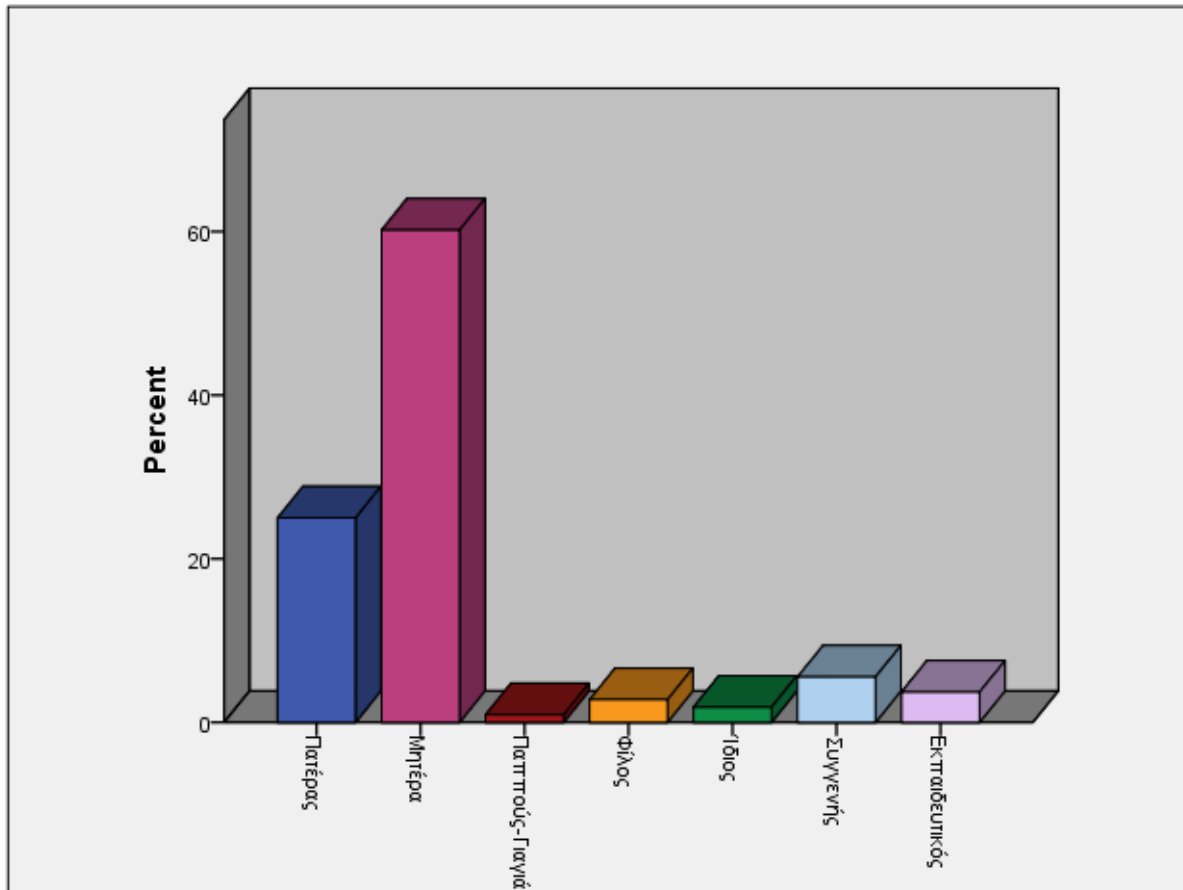
Σχέση με παιδί

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Πατέρας	27	24,1	25,0	25,0
Μητέρα	65	58,0	60,2	85,2
Παππούς-Γιαγιά	1	,9	,9	86,1
Φίλος	3	2,7	2,8	88,9
Ίδιος	2	1,8	1,9	90,7
Συγγενής	6	5,4	5,6	96,3
Εκπαιδευτικός	4	3,6	3,7	100,0
Total	108	96,4	100,0	
Missing				
System	4	3,6		
Total	112	100,0		

Από τα 112 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνά μας το 24,1% (27 άτομα) ήταν μπαμπάδες, το 58% (65 άτομα) ήταν οι μητέρες, το 9% (μόνο 1 για την ακρίβεια) ήταν παππούς-γιαγιά, το 2,7% (3 άτομα) ανήκε στην κατηγορία του φίλου/φίλης, το 1,8% (2 άτομα) ήταν τα ίδια με αναπηρία, το 5,4% (6 άτομα) είχαν συγγενική σχέση με το άτομο με αναπηρία και τέλος το 3,6% (4 άτομα) ήταν εκπαιδευτικοί οι οποίοι είχαν μία πιο καλή-στενή σχέση με το άτομο με αναπηρία. Τέλος και εδώ είχαμε ένα ποσοστό της τάξεως του 3,6% (4 άτομα) τα οποία δεν απάντησαν στη ερώτηση αυτή.

Στον πίνακα 6 λοιπόν έχει καταγραφεί η σχέση που έχουν οι ερωτώμενοι με τα παιδιά με αναπηρία. Παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό το έχουν φυσικά οι γονείς, αν το δούμε αθροιστικά, (οι μητέρες 58%, μπαμπάδες 24,1%) και έπονται οι συγγενής με 5,4%. Οι εκπαιδευτικοί έχουν 3,6%, ενώ όλοι οι υπόλοιποι αθροιστικά δεν ξεπερνούν το 5,5%.

Σχέση με παιδί

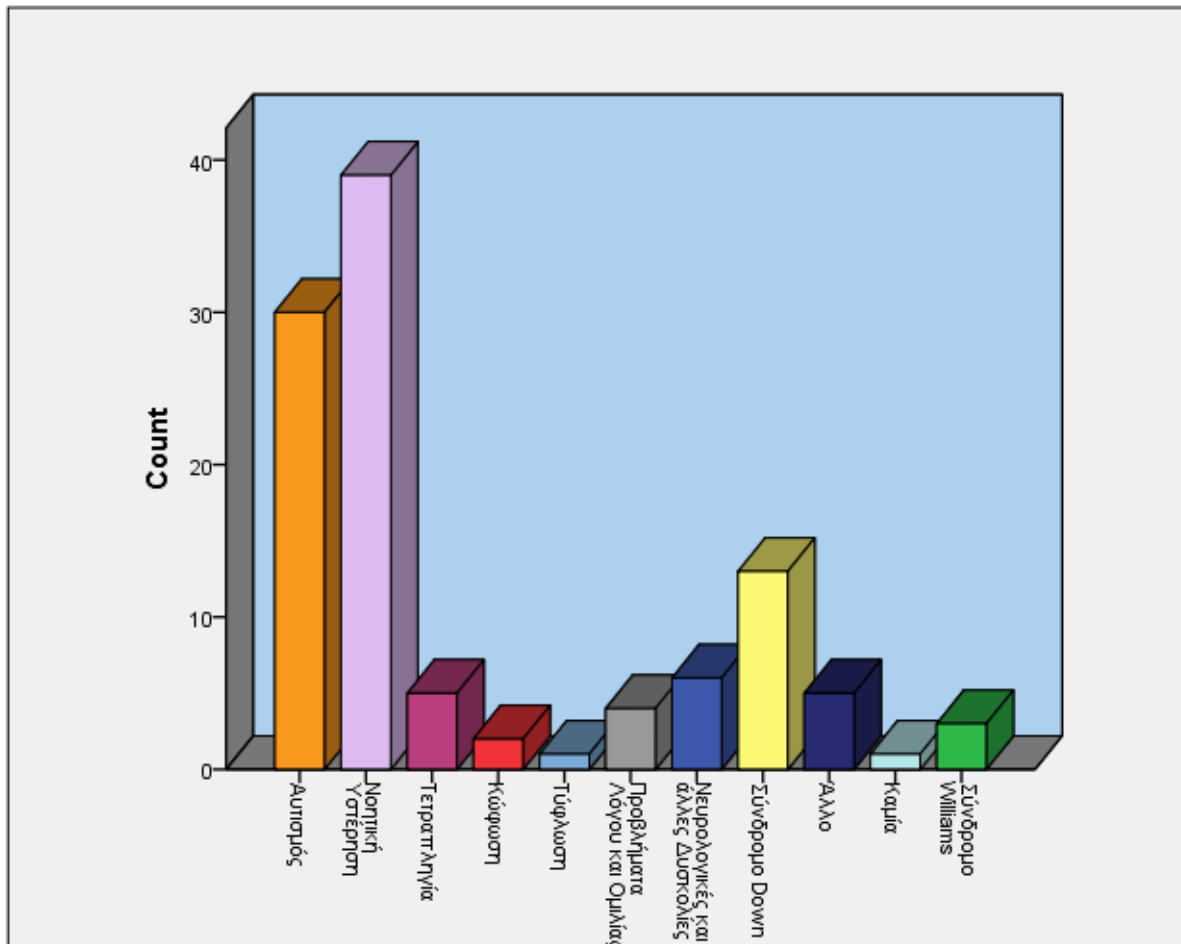

4.7 ΕΙΔΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Είδος αναπηρίας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Αυτισμός	30	26,8	27,5	27,5
Νοητική Υστέρηση	39	34,8	35,8	63,3
Τετραπληγία	5	4,5	4,6	67,9
Κώφωση	2	1,8	1,8	69,7
Τύφλωση	1	,9	,9	70,6
Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας	4	3,6	3,7	74,3
Νευρολογικές και άλλες Δυσκολίες	6	5,4	5,5	79,8
Σύνδρομο Down	13	11,6	11,9	91,7
Άλλο	5	4,5	4,6	96,3
Καμία	1	,9	,9	97,2
Σύνδρομο Williams	3	2,7	2,8	100,0
Total	109	97,3	100,0	
Missing				
System	3	2,7		
Total	112	100,0		

Από τα 112 άτομα του δείγματος, ζητήθηκε να προσδιορίσουν το είδος της αναπηρίας που έχουν τα παιδιά. Το 26,8% (30 άτομα) των παιδιών ανήκει στο φάσμα του Αυτισμού, το 34,8% (39 άτομα) έχουν Νοητική Υστέρηση, το 4,5% (5 άτομα) έχουν τετραπληγία, το 1,8% έχουν κώφωση (2 άτομα, 1 εκ των οποίων μεγαλώνει με την παρένθετη μητέρα), το 3,6% (4 άτομα) έχουν προβλήματα Λόγου και Ομιλίας, το 5,4% (6 άτομα) έχουν Νευρολογικές και άλλες Δυσκολίες, το 11,6% (13 άτομα) έχουν σύνδρομο Down, το 2,7% (3 άτομα) έχουν το σύνδρομο Williams, το 4,5% (5 άτομα) έχουν κάποια άλλη αναπηρία, ενώ υπάρχει και μία απάντηση από γονέα η οποία είναι καταχωρημένη ότι το παιδί δεν έχει καμία αναπηρία (θεωρητικά, τέτοιου είδους απαντήσεις είχαμε και από άλλους γονείς οι οποίοι δεν απάντησαν ποτέ στο ερωτηματολόγιο μας, απλά μας το είπαν τα ίδια τα παιδιά (την γνώμη των γονέων τους), ότι το ερωτηματολόγιο που δόθηκε δεν τους αφορούσε). Το 2,7% (3 άτομα δεν απάντησαν).

Με βάση τα παραπάνω, παρατηρούμε ότι η πιο συχνή αναπηρία είναι η Νοητική Υστέρηση και μετά ακολουθεί ο Αυτισμός. Τα υπόλοιπα σύνδρομα και αναπηρίες βρίσκονται σε πολύ πιο χαμηλά ποσοστά.

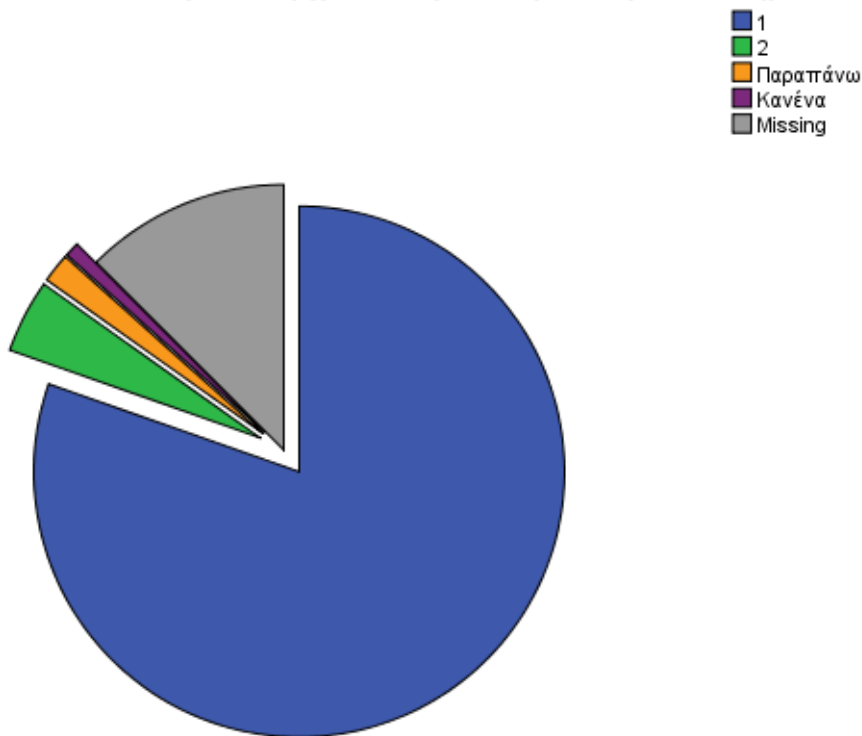
4.8 ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Πόσα Άτομα υπάρχουν στην οικογένεια με αναπηρία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1	90	80,4	91,8	91,8
2	5	4,5	5,1	96,9
Valid Παραπάνω	2	1,8	2,0	99,0
Κανένα	1	,9	1,0	100,0
Total	98	87,5	100,0	
Missing System	14	12,5		
Total	112	100,0		

Πόσα Άτομα υπάρχουν στην οικογένεια με αναπηρία

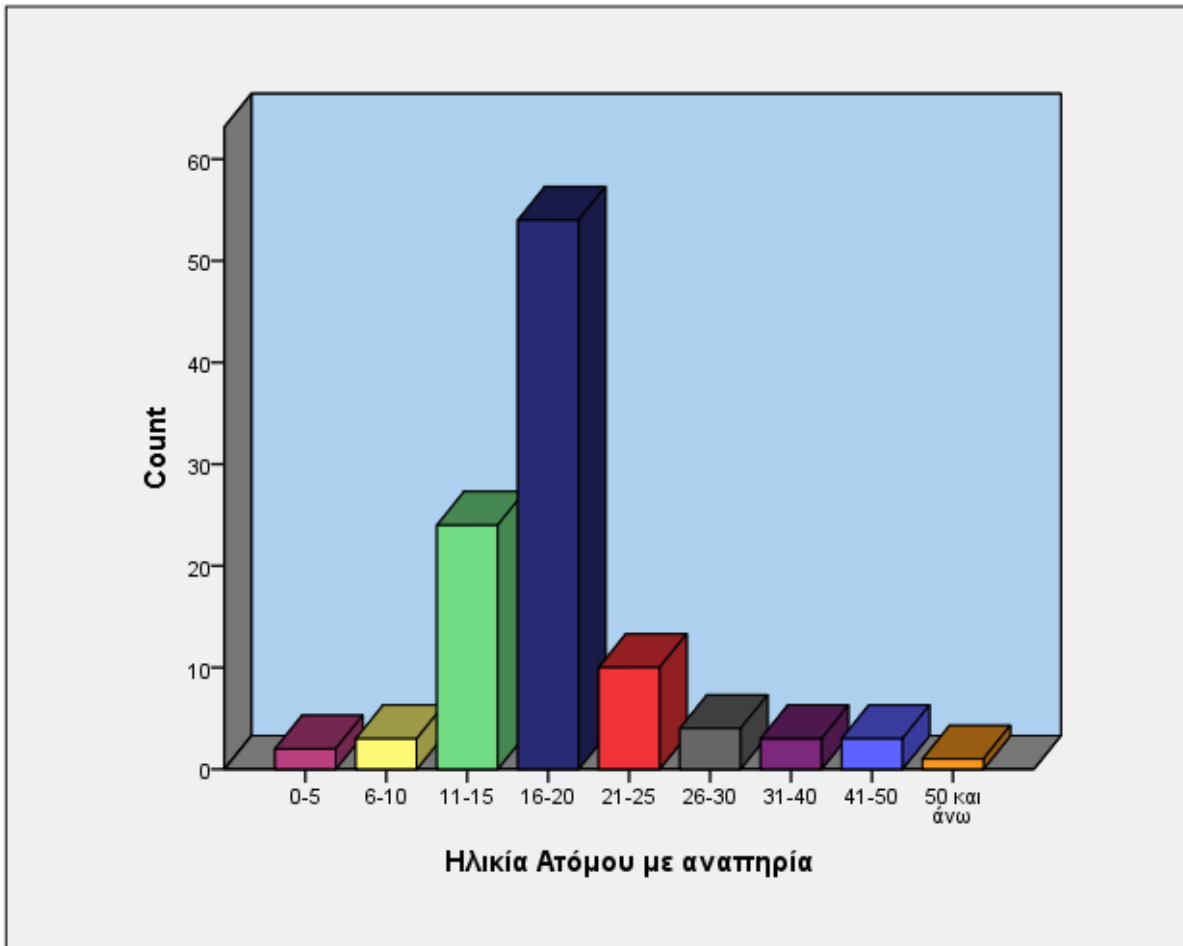
Στον Πίνακα 8 βλέπουμε ότι από τα 112 άτομα που ερωτήθηκαν σχετικά με το πόσα άτομα με αναπηρία υπάρχουν στην οικογένεια το 80,4% (90 άτομα) έδωσε την απάντηση «1», το 4,5% (5 άτομα) έδωσε την απάντηση «2», το 1,8% (2 άτομα) του πληθυσμού του δείγματος έχει παραπάνω παιδιά, ενώ υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό που δεν αναγνωρίζει την αναπηρία στο παιδί του.

4.9 ΗΛΙΚΙΑ ΑΤΟΜΟΥ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Ηλικία Ατόμου με αναπηρία

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0-5	2	1,8	1,9	1,9
6-10	3	2,7	2,9	4,8
11-15	24	21,4	23,1	27,9
16-20	54	48,2	51,9	79,8
Valid 21-25	10	8,9	9,6	89,4
26-30	4	3,6	3,8	93,3
31-40	3	2,7	2,9	96,2
41-50	3	2,7	2,9	99,0
50 και άνω	1	,9	1,0	100,0
Total	104	92,9	100,0	
Missing System	8	7,1		
Total	112	100,0		

Τα 112 άτομα του δείγματος ρωτήθηκαν σχετικά με την ηλικία των ατόμων με αναπηρία που υπάρχουν στην οικογένειά ή στο ευρύτερο κοινωνικό τους περίγυρο. Το 1,8% (2 άτομα) απάντησαν ότι τα άτομα με αναπηρία ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 0-5 ετών, το 2,7% (3 άτομα) απάντησαν ότι ανήκουν από 6-10 ετών, το 21,4% (24 άτομα) έδωσαν την απάντηση 11-15 ετών, το 48,2% (54 άτομα) είπαν 16-20 ετών, το 8,9% (10 άτομα) τα παιδιά ανήκουν στην ηλικία ανάμεσα 21-25 ετών, το 3,6% (4 άτομα) ανήκουν στην κατηγορία 26-30ετών, το 2,7 % (3 άτομα) βρίσκονται ανάμεσα 31-40 ετών, 41-50 το ποσοστό ήταν και εδώ το ίδιο 2,7% (3 άτομα) και τέλος άνω των 50 ετών υπήρξε μόνο 1 άτομο. Το ποσοστό των ατόμων που δεν απάντησε σε αυτή την ερώτηση είναι 7,1%, δηλαδή 8 άτομα.

Στον Πίνακα 9, με βάση τα στοιχεία που έχουν καταγραφεί, παρατηρούνται τα παραπάνω ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αναπηρίας το έχουν άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 16 έως 20 και ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα των 11 έως 15, ενώ ελάχιστα είναι τα ποσοστά στις ηλικιακές ομάδες από 0-6 και 50 και άνω, λόγω είτε δεν έχει ακόμα γίνει διάγνωση στην πρώτη περίπτωση και θνησιμότητας στην δεύτερη.

4.10 ΕΠΙΒΛΕΨΗ ΠΑΙΔΙΟΥ ΟΤΑΝ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΕΝΑΣ

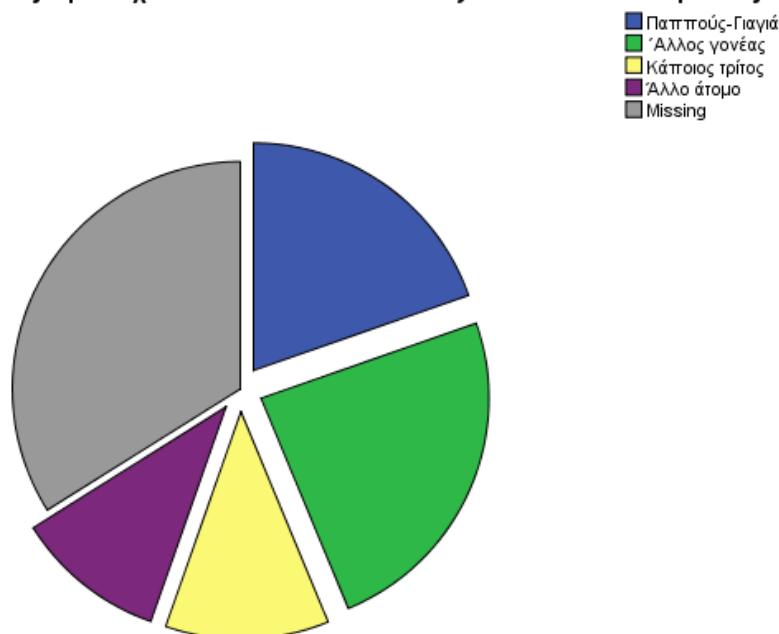
ΓΟΝΕΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Ποιος προσέχει το παιδί όταν απουσιάζει από το σπίτι ο γονέας

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Παππούς-Γιαγιά	22	19,6	29,7	29,7
Άλλος γονέας	27	24,1	36,5	66,2
Κάποιος τρίτος	13	11,6	17,6	83,8
Άλλο άτομο	12	10,7	16,2	100,0
Total	74	66,1	100,0	
Missing System	38	33,9		
Total	112	100,0		

Ποιος προσέχει το παιδί όταν απουσιάζει από το σπίτι ο γονέας

Από τα 112 άτομα που απάντησαν στα ερωτηματολόγια που διανεμήθηκαν το 19,6% (22 άτομα) απάντησαν ότι τα παιδιά μένουν με τον παππού και τη γιαγιά τις ώρες που οι γονείς χρειάζεται να λείψουν λόγω εργασίας, το 24,1% (27 άτομα) είπαν ότι μένουν με τον άλλο γονέα, το 11,6% (13 άτομα) ότι τα παιδιά τα προσέχει κάποιος τρίτος και το 10,7% (12 άτομα) έδωσαν την απάντηση «Άλλος» στην οποία όπως έχει καταγραφεί στα ερωτηματολόγια είναι κάποιο από τα αδέρφια ή στενός συγγενής. Σημαντική είναι όμως και η απώλεια αυτής της ερώτησης η οποία φτάνει σε ποσοστό το 33,9% (38 άτομα).

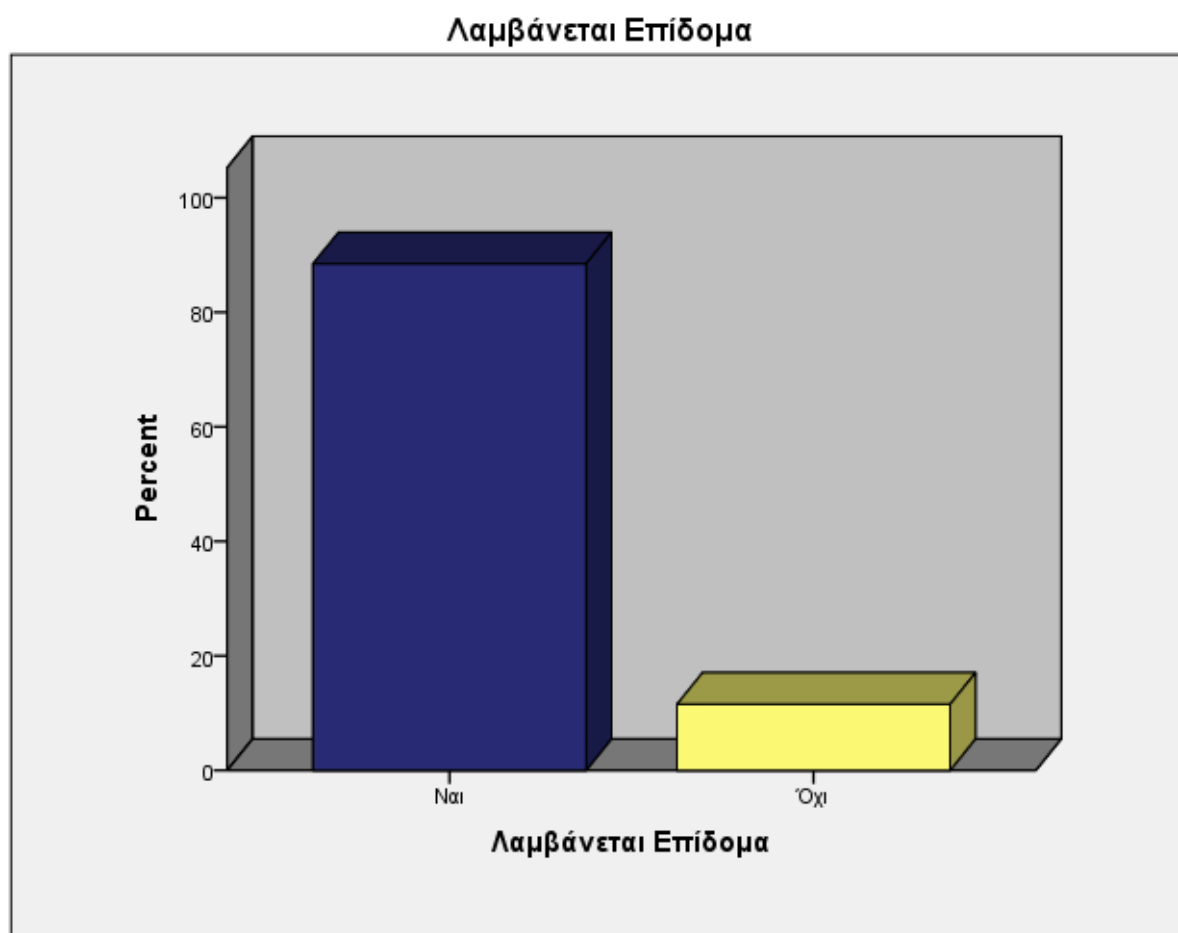
Στον Πίνακα 10 βλέπουμε ότι τα παιδιά ως επί το πλείστο βρίσκονται με τον άλλο γονέα στο σπίτι όταν ο άλλος λείπει με ποσοστό 24,1%, και αυτό ίσως οφείλεται και στο γεγονός ότι ο ένας δεν δουλεύει, λόγω της οικονομικής κρίσης που επικρατεί τα τελευταία χρόνια.

Άλλη μία παρατήρηση που μπορεί να γίνει είναι ότι αν δούμε τον πίνακα αθροιστικά, δηλαδή ποιο ποσοστό ατόμων με αναπηρία μένει με κάποιο άλλο μέλος από την οικογένεια,, όταν ο γονέας /γονείς χρειαστεί να είναι απών από το σπίτι λόγω εργασίας, και ποιο ποσοστό μένει με κάποιον τρίτο (ο οποίος βέβαια αμείβεται) η συντριπτική πλειοψηφία 54,4% βρίσκεται στην πρώτη κατηγορία. Αυτό το γεγονός είναι μία συνέπεια της οικονομικής κρίσης που βιώνουν οι οικογένειες, αφού δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες των παιδιών τους, είτε με το να παρέχουν στα παιδιά τους υπηρεσίες από εξειδικευμένο άτομο στο σπίτι, είτε πάλι να μην είναι εφικτό λόγω κόστους να ακολουθούν κάποια προγράμματα (Ίπποθεραπεία, Θαλασσοθεραπεία, Εργοθεραπεία κ.α.) εκτός οικίας τα οποία μπορούν μακροπρόθεσμα να τα βοηθήσουν τα ίδια τα άτομα με αναπηρία .

4.11 ΛΗΨΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

		Λαμβάνεται Επίδομα			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	92	82,1	88,5	88,5
	Όχι	12	10,7	11,5	100,0
	Total	104	92,9	100,0	
Missing	System	8	7,1		
Total		112	100,0		

Στους 112 ερωτηθέντες, τέθηκε η ερώτηση- μεταβλητή, αν λαμβάνουν κάποιο επίδομα, προκειμένου να καλύψουν κάποιες ανάγκες των παιδιών τους. Το 82,1% (92 άτομα) απάντησαν θετικά στην λήψη επιδόματος, ενώ το 10,7% (12 άτομα) απάντησαν αρνητικά. Το υπόλοιπο 7,1% (8 άτομα) δεν απάντησε καθόλου.

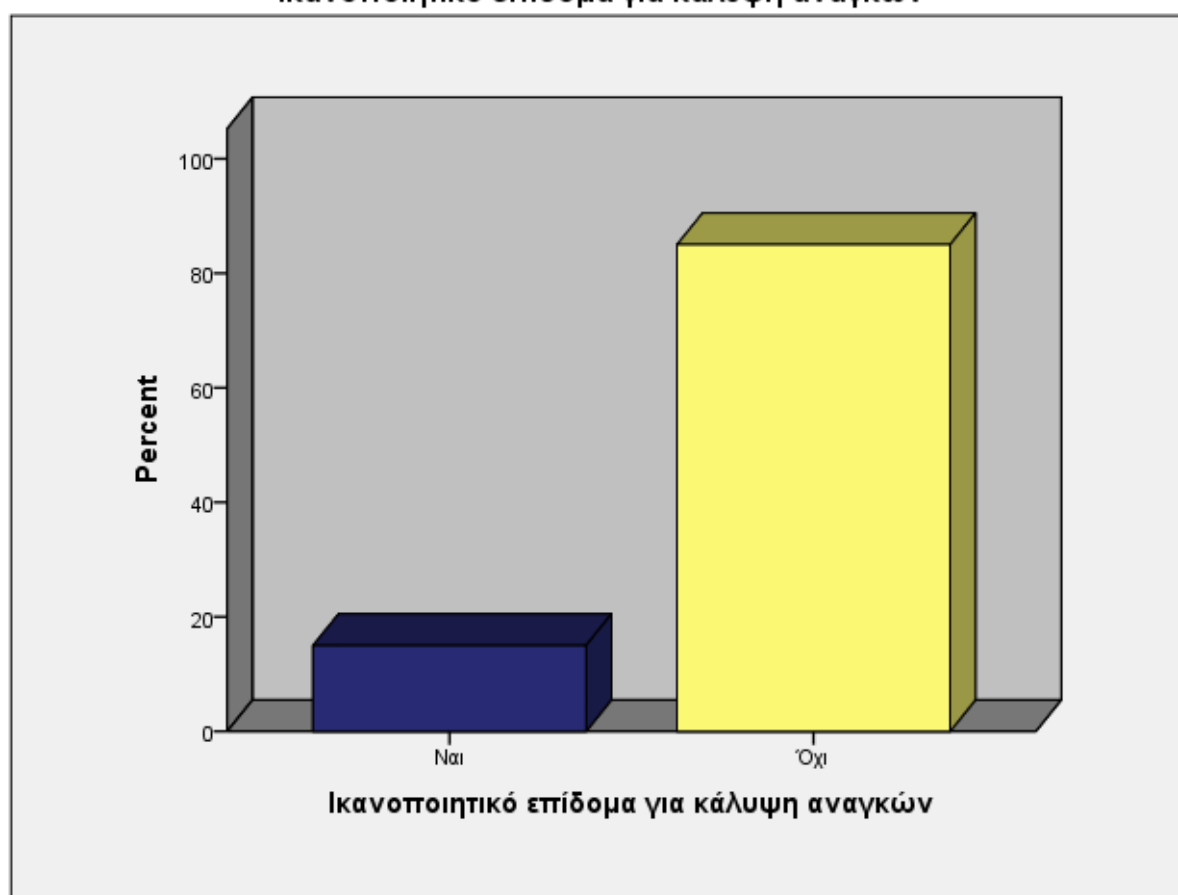
Στον Πίνακα 11 λοιπόν παρατηρούμε ότι δεν λαμβάνουν όλα τα άτομα με Ειδικές ανάγκες το απαραίτητο επίδομα προς την κάλυψη των βασικών αναγκών τους.

4.12 ΚΑΛΥΨΗ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΔΟΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ 12

		Ικανοποιητικό επίδομα για κάλυψη αναγκών			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	15	13,4	15,0	15,0
	Όχι	85	75,9	85,0	100,0
	Total	100	89,3	100,0	
Missing	System	12	10,7		
Total		112	100,0		

Ικανοποιητικό επίδομα για κάλυψη αναγκών

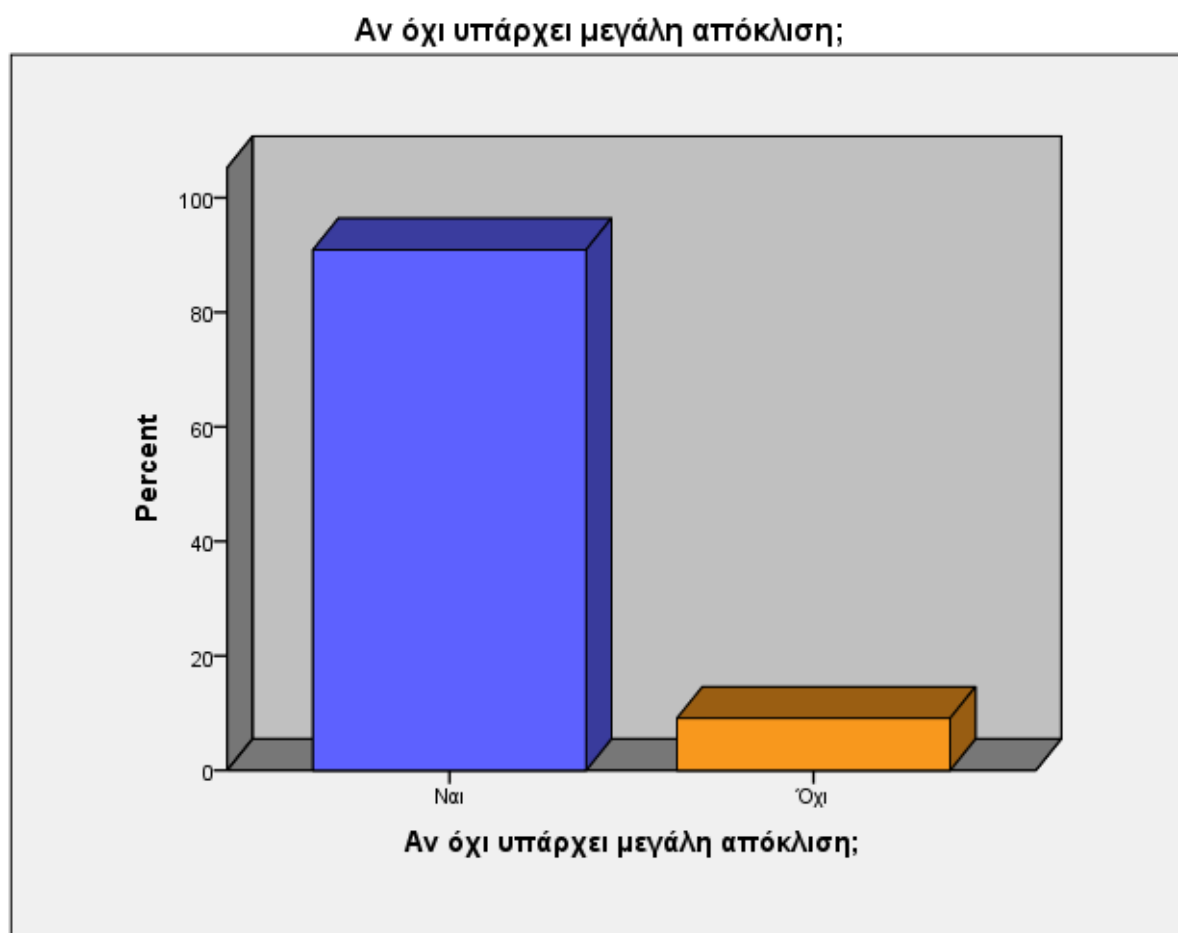
Στα 112 άτομα που ρωτήθηκαν το 75,9% (85 άτομα) των ερωτηθέντων απάντησε αρνητικά ότι δηλαδή το επίδομα δεν είναι ικανοποιητικό για την κάλυψη των αναγκών των ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, αλλά υπάρχει και ένα σημαντικό ποσοστό της τάξεως του 13,4% (15 άτομα) που θεωρεί ότι το επίδομα που λαμβάνουν τα άτομα αυτά είναι ικανοποιητικό.

4.13 ΑΠΟΚΛΙΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 13

Αν όχι υπάρχει μεγάλη απόκλιση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	80	71,4	90,9
	Όχι	8	7,1	100,0
	Total	88	78,6	100,0
Missing	System	24	21,4	
Total	112	100,0		

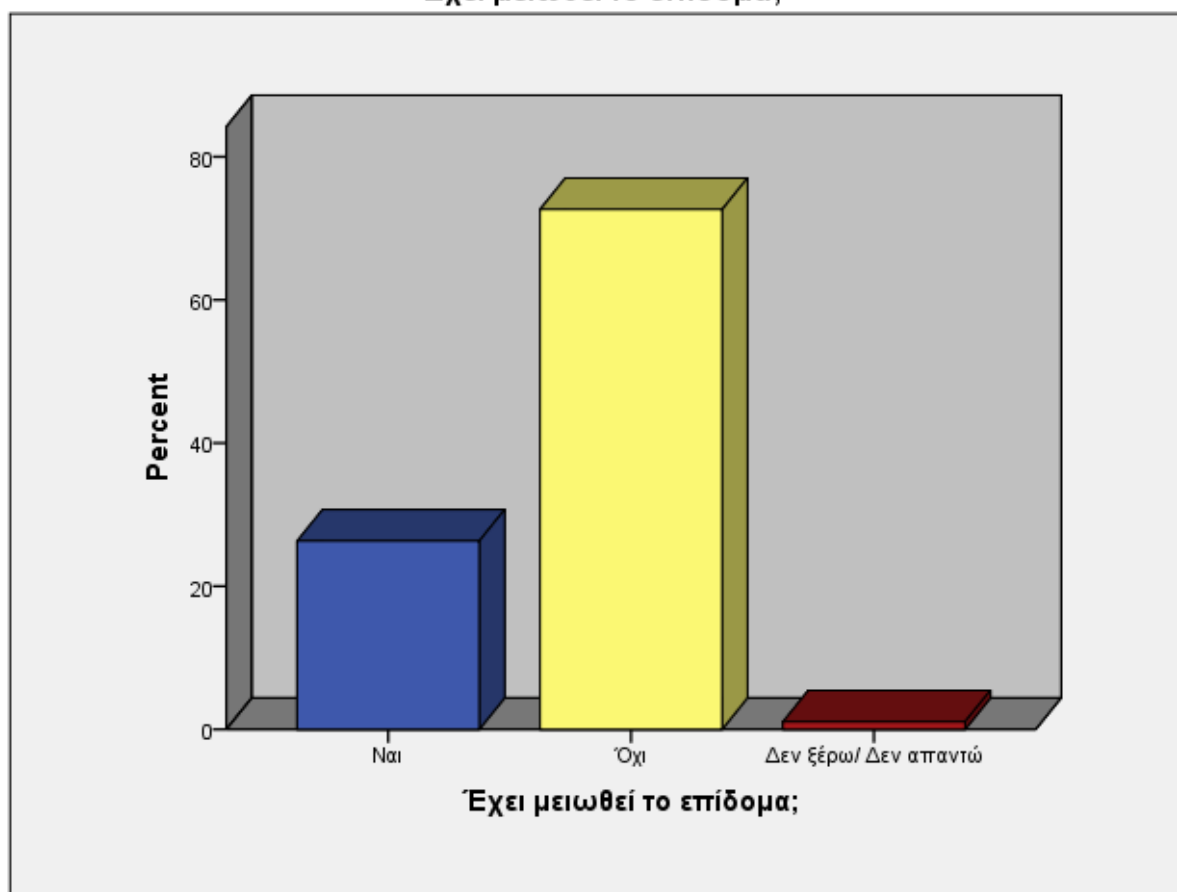
Στα 85 (Ενώ τα άτομα είναι 85 το SPSS μας βγάζει άθροισμα 88. Αυτό συμβαίνει γιατί κάποιοι από τους ερωτηθέντες δεν απάντησαν στην προηγούμενη ερώτηση) άτομα που απάντησαν στην προηγούμενη ερώτηση «Όχι» το 71,4% (80 άτομα) πιστεύει πως υπάρχει μεγάλη απόκλιση από το επίδομα που πραγματικά θα έπρεπε να λαμβάνουν ενώ το 7,1% (8 άτομα) πιστεύει ότι η απόκλιση είναι μικρή. Το 21,4% το οποίο δεν απάντησε τίποτα.

4.14 ΜΕΙΩΣΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 14

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	25	22,3	26,3	26,3
	Όχι	69	61,6	72,6	98,9
	Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ	1	,9	1,1	100,0
Total		95	84,8	100,0	
Missing	System	17	15,2		
Total		112	100,0		

Έχει μειωθεί το επίδομα;

112 άτομα ερωτήθηκαν αν έχει μειωθεί το επίδομα που λάμβαναν λόγω κρίσης. Στο παραπάνω διάγραμμα γίνεται γνωστό ότι το εν λόγω επίδομα δεν έχει μειωθεί και το ποσοστό των ατόμων που απάντησε «Όχι» φτάνει το 61,6% (69 άτομα) ενώ το 22,3% (25 άτομα) πιστεύει ότι έχει επέλθει μείωση. Η μείωση βέβαια μπορεί να είναι είτε πραγματική (λόγω της αύξησης των τιμών των αγαθών να μην επαρκούν τα χρήματα σε σχέση με παλαιότερα).

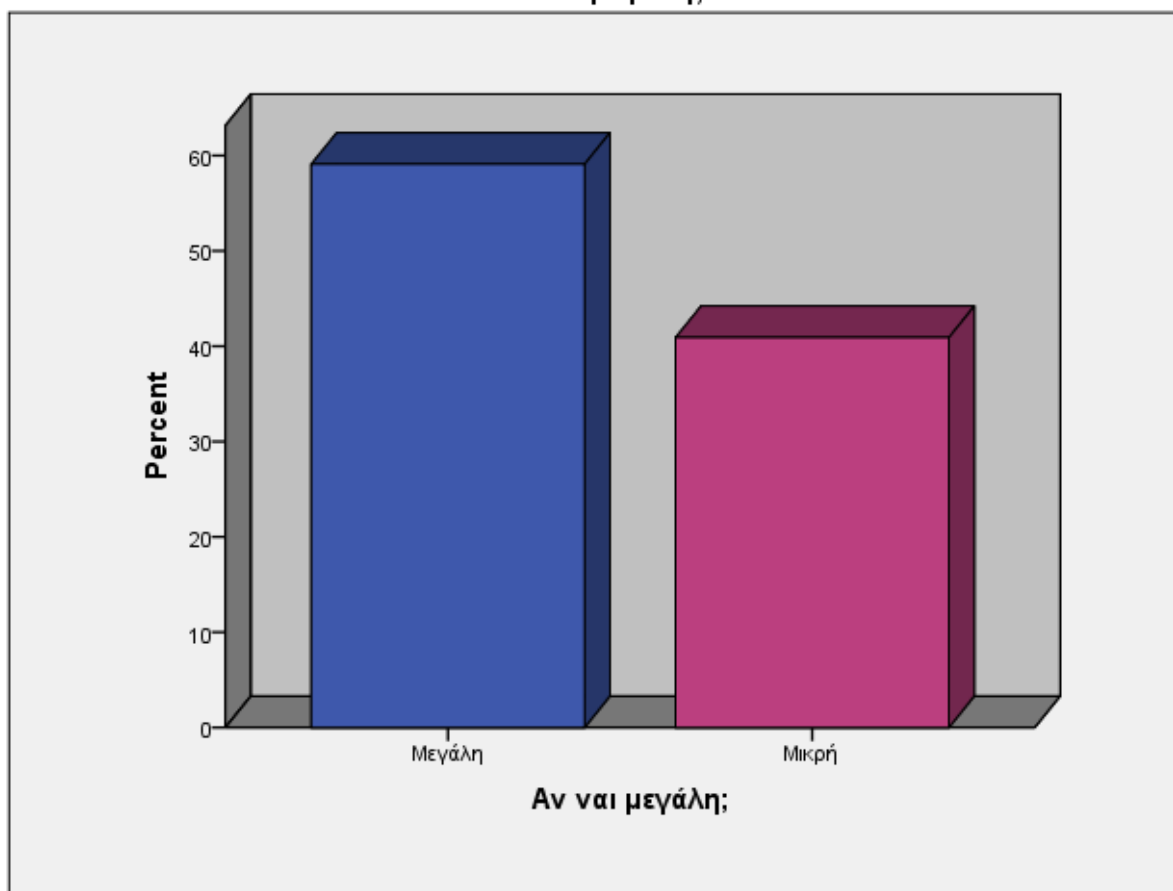
4.15 ΜΕΓΑΛΗ ή ΜΙΚΡΗ ΜΕΙΩΣΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 15

Αν ναι μεγάλη;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Μεγάλη	13	11,6	59,1	59,1
Μικρή	9	8,0	40,9	100,0
Total	22	19,6	100,0	
Missing				
System	90	80,4		
Total	112	100,0		

Αν ναι μεγάλη;

Όπως και παραπάνω έτσι και σε αυτή την ερώτηση απαντάνε όσοι στην προηγούμενη έχουν απαντήσει «Ναι». Έτσι λοιπόν από τα 25 άτομα που απάντησαν ότι έχει μειωθεί το επίδομα που λάμβαναν, το 11,6% (13 άτομα) μας απάντησαν ότι η μείωση ήταν μεγάλη ενώ το 8% (9 άτομα) μας απάντησαν ότι η μείωση είναι μικρή. Τα τρία άτομα που υπολείπονται από τα 25 δεν απάντησαν τίποτα.

Το ποσοστό 90% που αναφέρεται στον πίνακα σαν missing value περιλαμβάνει και όλα τα άτομα, δηλαδή το σύνολο των 112 ερωτώμενων, όπως επίσης και τα ποσοστά που αναγράφονται παραπάνω (11,6% και 8%).

4.16 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΚΑΜΨΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ 16

Πιστεύετε ότι θα ανακάμψουμε οικονομικά;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
Ναι	3	2,7	3,1	3,1
Όχι	71	63,4	72,4	75,5
Ίσως	18	16,1	18,4	93,9
Δεν ξέρω/Δεν απαντώ	6	5,4	6,1	100,0
Total	98	87,5	100,0	
Missing				
System	14	12,5		
Total	112	100,0		

Τέλος,, οι 112 ερωτώμενοι, στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι πρόκειται να επανέλθουμε οικονομικά, διαπιστώθηκε μία ευρύτερη απαισιοδοξία, αφού το 63,4% (71 άτομα) πιστεύει ότι δεν πρόκειται να υπάρξει ανάκαμψη και μόνο το 2,7% (3 άτομα) πιστεύει ότι θα επανέλθει η χώρα οικονομικά. Ωστόσο υπάρχει και ένα αξιοσέβαστο

ποσοστό που ελπίζει, θεωρεί ότι ίσως υπάρχει μία ελπίδα, της τάξεως του 16,1% (18 άτομα), ενώ οι υπόλοιποι 14 δεν απάντησαν καθόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΣ

Στο ερώτημα λοιπόν που θέσαμε και στο οποίο βασίστηκε τούτη η Διπλωματική Εργασία, Πόσο, δηλαδή, επηρεάζει η οικονομική κρίση την Ειδική Αγωγή, η απάντηση είναι ότι δυστυχώς η κρίση που ταλανίζει την Ελλάδα την τελευταία δεκαετία, επηρέασε και την ειδική αγωγή. Και μπορεί, με βάση τις απαντήσεις των ερωτώμενων, το επίδομα που λαμβάνουν οι οικογένειες με άτομα με ειδικές ανάγκες να μην μειώθηκε, αλλά παράλληλα όμως αυξήθηκαν όλα τα άλλα. Αύξηση (μεταβολή ΦΠΑ προς τα πάνω) σε είδη πρώτης ανάγκης, γενικά (Είδη πρώτης ανάγκης όπως γάλα, κρέας, ψωμί κ.α.) και ειδικά (Είδη που τα ΑΜΕΑ έχουν άμεση ανάγκη, όπως φυσικοθεραπείες, εργοθεραπείες κ.α). Παράλληλα, αρκετοί γονείς και κηδεμόνες είναι είτε άνεργοι (16,1%) είτε έχουν δει την μισθοδοσία τους να μειώνεται σημαντικά λόγω των νέων μέτρων που κάθε φορά φέρνουν τα νέα μνημόνια που υπογράφονται ξανά και ξανά με αποτέλεσμα να επηρεάζεται πολύ σημαντικά το «καλάθι της νοικοκυράς» του εκάστοτε νοικοκυριού.

5.1 ΕΛΛΑΔΑ:

Σύμφωνα με τον πρόεδρο της συνομοσπονδίας συλλόγων ατόμων με αναπηρίες Ελλάδας, κ. Γιάννης Βαρδακαστάνης ο οποίος δίνει το περίγραμμα μέσα στο οποίο κινείται η καθημερινότητα των ατόμων με αναπηρίες στα χρόνια της κρίσης και όχι μόνο: «Εμείς και πριν την κρίση λέγαμε ότι η χώρα έχει ανάγκη μιας βαθιάς μεταρρύθμισης στα ζητήματα της αναπηρίας. Ήρθε η κρίση και μας δημιούργησε μια διαφορετική κατάσταση, διότι εκεί που πριν την κρίση ρίχναμε το βάρος στο να βελτιώσουμε την υγεία την πρόνοια, να γίνει η παιδεία καλύτερη, μπήκαμε σε μια βαθιά φάση απορύθμισης του κοινωνικού κράτους. Αυτό το νιώθει ο καθένας Έλληνας και η κάθε Ελληνίδα με ή χωρίς αναπηρία. Αυτό που εμείς προσπαθήσαμε όλα αυτά τα χρόνια είναι να πούμε στην ελληνική κοινωνία ότι καταλαβαίνουμε τι συμβαίνει λόγω κρίσης σε κάθε ελληνική οικογένεια, συμβαίνει και στις δικές μας και συνεπώς αυτό που εμείς ζητάμε να υπάρξει μια ιδιαίτερη μέριμνα στα άτομα με αναπηρία, με χρόνιες παθήσεις και στις οικογένειες τους. Άλλωστε και σε περιόδους σταθερότητας ή ανάπτυξης το κόστος διαβίωσης λόγω αναπηρίας είναι πολύ

αυξημένο. Σε περιόδους κρίσης, όμως, γίνεται δυσβάστακτο, έχουμε ταχύτερη φτωχοποίηση των ατόμων με αναπηρία, υποχώρηση της δυνατότητας ικανοποίησης προσωπικών και κοινωνικών αναγκών από ότι έχει ο γενικότερος πληθυσμός και για αυτό υπάρχει ανάγκη το κράτος να αποδείξει ότι υπάρχει σε περιόδους κρίσης κυρίως, το κράτος τότε το έχουμε ανάγκη κυρίως».

Ο κος Βαρδακαστάνης παρατηρεί ότι τα επιδόματα των ΑμεΑ δεν μειώθηκαν κατόπιν συνεχών αιτημάτων τους, όμως δεν συνέβη το ίδιο και με τις συντάξεις: «Σε ό,τι αφορά τα επιδόματα αναπηρίας που δίνουν οι πρόνοιες των δήμων, ζητήσαμε από όλες τις κυβερνήσεις τις μνημονιακές και από του κου Παπανδρέου και από του κου Παπαδήμου και του κου Σαμαρά και του Τσίπρα να μη θιγούν αυτά και μέχρι σήμερα δεν έχουν μειωθεί τα επιδόματα αναπηρίας ούτε λεπτό μέσα στην κρίση. Αυτό πρέπει να το πούμε ότι το διεκδικήσαμε και οι κυβερνήσεις το ικανοποίησαν. Αυτό όμως που δεν ικανοποίησαν οι κυβερνήσεις είναι να μην έχουμε μειώσεις στις συντάξεις. Δεν υπήρξε καμία μέριμνα, παρά μόνο σε κάποιες ιδιαίτερες περιπτώσεις του δημοσίου. Αν λάβουμε υπόψη ότι έχουμε υποχώρηση του κοινωνικού κράτους, των δομών των υπηρεσιών, το βάρος πέφτει στην οικογένεια και ας σκεφτούμε μια οικογένεια που έχει ένα άτομο με σύνδρομο down, με αυτισμό, με βαριά και πολλαπλή αναπηρία. Η οικογένεια αυτή πρέπει να στηριχθεί ηθικά και λειτουργικά από το κράτος και αυτό δυστυχώς δεν το έχουμε. Η ανεργία στο χώρο των ατόμων με αναπηρία είναι πολύ πιο αυξημένη, αν μιλάμε για 25% στον γενικό πληθυσμό για άτομα με αναπηρία θα πρέπει να μιλάμε από 50%-60%. Με βάση στοιχεία της ΕΕ γιατί στοιχεία ελληνικά δεν υπάρχουν. Εμείς αυτό που προσπαθούμε είναι αυτή την δύσκολη περίοδο να σταθούμε όρθιοι και λέμε προς την κυβέρνηση ότι θέλουμε να ζήσουμε στην χώρα μας με αξιοπρέπεια και η οργανωμένη πολιτεία αυτό να το διασφαλίσει. Η Ελλάδα της κρίσης είναι σε φάση υποχώρησης, είχε φτάσει σε ένα επίπεδο αλλά τώρα είναι σε φάση υποχώρησης, δεν μπορούμε να συγκρίνουμε την Ελλάδα με την Ευρώπη. Εμείς πρέπει να κοιτάξουμε πως θα κρατήσουμε τους Έλληνες και τις Ελληνίδες με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους να ζουν με αξιοπρέπεια και να μην εξαρτώνται από καταστάσεις δύσκολες»

5.2 ΚΥΠΡΟΣ:

Υπουργός Εργασίας: Ετοιμάζεται νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία
Η οικονομική κρίση επηρέασε ελάχιστα τις κοινωνικές παροχές προς τα άτομα με

αναπηρίες, εμπόδισε όμως την εφαρμογή πρόσθετων μέτρων και δράσεων προς όφελός τους

Υπό προετοιμασία βρίσκεται το νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία, που θα καλύπτει την περίοδο 2017-2020, δήλωσε η Υπουργός Εργασίας Ζέτα Αιμιλιανίδου. Σε συνέντευξή της στο ΚΥΠΕ, ενόψει της υψηλού επιπέδου συνάντησης που αρχίζει σήμερα στη Λευκωσία, δίνοντας το εναρκτήριο λάκτισμα για τη νέα στρατηγική του Συμβουλίου της Ευρώπης (ΣτΕ) για τα άτομα με αναπηρίες κατά την περίοδο 2017-2023, η κ. Αιμιλιανίδου ανέφερε ότι η οικονομική κρίση επηρέασε ελάχιστα τις κοινωνικές παροχές προς τα άτομα με αναπηρίες, εμπόδισε όμως την εφαρμογή πρόσθετων μέτρων και δράσεων προς όφελός τους.

Με τις κατάλληλες πολιτικές, οι αντιλήψεις για την αναπηρία αλλάζουν και τα άτομα αυτά θεωρούνται ισότιμα μέλη της κοινωνίας, λέει η Υπουργός, και σημειώνει ότι τα θέματα αυτά «βρίσκονται υψηλά στις προτεραιότητες του Υπουργείου και της Κυβέρνησης».

Σύμφωνα με την κ. Αιμιλιανίδου, η νέα Στρατηγική του ΣτΕ για την Αναπηρία αποσκοπεί στη δέσμευση όλων για ενεργό δράση αναφορικά με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών των ατόμων με αναπηρίες σε όλους τους τομείς της κοινωνικής, οικονομικής, πολιτικής, πολιτιστικής και προσωπικής ζωής.

Στόχος, η ενημέρωση

Το συνέδριο, όπου θα παρουσιαστεί η νέα Στρατηγική, στις 27 και 28 Μαρτίου, φιλοξενείται στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας της Επιτροπής Υπουργών του ΣτΕ. Η Υπουργός προσθέτει ότι η νέα Στρατηγική, με τίτλο «Ανθρώπινα Δικαιώματα: μια πραγματικότητα για όλους», αποσκοπεί να καλλιεργήσει την έννοια των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες ως ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Μεταξύ άλλων, λέει ότι δίνει έμφαση σε θέματα ισότητας, αξιοπρέπειας και ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρίες, διασφαλίζοντας την ανεξαρτησία τους, την ελευθερία επιλογής και την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνική ζωή.

Επίσης, δίνει προτεραιότητα στην ισότητα ενώπιον του νόμου και την απαλλαγή από την εκμετάλλευση, τη βία και την κακομεταχείριση, ενώ, σύμφωνα με τη Ζέτα Αιμιλιανίδου, διαπνέεται από τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού, της συνεργασίας και του συντονισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Υπό προετοιμασία το νέο Σχέδιο

Ρόλο στη διαμόρφωση της νέας Στρατηγικής είχε και η Λευκωσία, λέει η Υπουργός Εργασίας. Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι η Διευθύντρια του Τμήματος Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες συμμετείχε στις συνεδρίες της Ειδικής Επιτροπής Εμπειρογνομώνων για την Αναπηρία του ΣτΕ, που διαμόρφωσε τη Στρατηγική, μετά από διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.

Σε ερώτηση, αν το προηγούμενο σχέδιο δράσης του ΣτΕ, μεταξύ 2006 και 2015, έφερε απτά αποτελέσματα, η κ. Αιμιλιανίδου λέει ότι έδωσε την ώθηση στα 47 κράτη - μέλη του ΣτΕ να προχωρήσουν στα δικά τους σχέδια δράσης, για να υλοποιήσουν πρόσθετα μέτρα για την αναπηρία. Πρόσθεσε ότι η Κύπρος κατήρτισε το πρώτο της Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία τον Ιούλιο 2013, στο πλαίσιο της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες που κύρωσε το 2011, και λαμβάνοντας υπ' όψιν και τα σχέδια δράσης του ΣτΕ αλλά και της ΕΕ.

Το νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την περίοδο 2017-2020 βρίσκεται τώρα υπό προετοιμασία, προσθέτει. «Τα σχέδια δράσης μετατρέπουν τις στρατηγικές και τις διεθνείς συμβάσεις σε πράξη, και παρέχουν ένα συγκροτημένο, συστηματικό, δημιουργικό και συμμετοχικό τρόπο, του πώς προγραμματίζουμε, συντονίζουμε και υλοποιούμε τις ενέργειές μας, για να πετύχουμε τον επιδιωκόμενο σκοπό μας», συμπληρώνει.

Θεωρούνται πλέον ενεργοί πολίτες

Σε άλλη ερώτηση, κατά πόσο βλέπει αλλαγή στις αντιλήψεις, η Υπουργός Εργασίας λέει ότι μέσα από τη διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων, τα άτομα με αναπηρίες υποστηρίζονται και ενδυναμώνονται στο να συμμετέχουν ενεργά σε όλους τους τομείς της ζωής ως ισότιμοι πολίτες.

«Η παρουσία των παιδιών και των ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση, την εργασία, τον πολιτισμό, την ψυχαγωγία, τον αθλητισμό και γενικά την κοινωνία, και η έμπρακτη συνεισφορά τους και αξιοποίηση των ικανοτήτων τους οδηγεί στην αλλαγή των αντιλήψεων για την αναπηρία», με τα άτομα αυτά να θεωρούνται πλέον ενεργοί πολίτες και ισότιμα μέλη της κοινωνίας, επισημαίνει.

Ως προς τις επιπτώσεις της κρίσης, η Υπουργός λέει ότι «παρά τη σοβαρότατη οικονομική κρίση που διαπέρασε η Κύπρος, οι κοινωνικές παροχές προς τα άτομα με αναπηρίες ελάχιστα επηρεάστηκαν».

Εμπόδιο, η οικονομική κρίση

Παρατηρεί, όμως, ότι η οικονομική κρίση εμπόδισε πολλές χώρες στην Ευρώπη, όπως και την Κύπρο, στο να εφαρμόσουν πρόσθετα μέτρα και δράσεις προς όφελος των ατόμων με αναπηρίες. «Η Κύπρος θεωρούμε ότι είναι συνοδοιπόρος με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, παρακολουθεί τις εξελίξεις και συμμετέχει σε όλους τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς για τα άτομα με αναπηρίες, μαθαίνει από τις καλές πρακτικές άλλων χωρών, αλλά και διαδίδει και η ίδια καλές πρακτικές», σημειώνει, φέρνοντας ως παράδειγμα το νέο Σύστημα Αξιολόγησης της Αναπηρίας. Στη βάση του συστήματος αυτού, λειτουργούν τρία Κέντρα Αξιολόγησης, στα οποία ο πολίτης με αναπηρία ενημερώνεται για τα δικαιώματά του σε κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες.

Επισημαίνει, παράλληλα, τον διορισμό από το Υπουργικό Συμβούλιο τριμελούς Υπουργικής Επιτροπής για να προωθήσει συγκεκριμένα μέτρα, με συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα, όπως είναι η δημιουργία Κέντρου για τον Αυτισμό που θα εξυπηρετεί παιδιά προσχολικής ηλικίας, αλλά και η δημιουργία πρόσθετων σπιτιών για την υποστηριζόμενη διαβίωση ατόμων με σοβαρές και πολλαπλές αναπηρίες.

Η Υπουργός παραθέτει, τέλος, μια σειρά από δράσεις που προωθούνται από διάφορα Υπουργεία. Μεταξύ αυτών, επισημαίνει τις δράσεις για ένταξη ατόμων με αναπηρίες στην εκπαίδευση και την απασχόληση, την παροχή κινήτρων προς εργοδότες και την πρόσληψη στον ευρύτερο δημόσιο τομέα με αντικειμενικά κριτήρια, την παροχή υπηρεσιών φροντίδας και την προσβασιμότητα.

Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας

Ταυτόχρονα, τα ταξίδια ανθρώπων με αναπηρίες στο εσωτερικό της ΕΕ θα καταστούν στο μέλλον ευκολότερα, μέσω της Ευρωπαϊκής Κάρτας Αναπηρίας.

Όπως λέει η Υπουργός, η Κύπρος σε συνεργασία με άλλες επτά ευρωπαϊκές χώρες υλοποιεί το συγκεκριμένο έργο, μέσω του οποίου θα παρέχονται για τους κατόχους της κάρτας συγκεκριμένα ωφελήματα στους τομείς του τουρισμού, του πολιτισμού, του αθλητισμού και των συγκοινωνιών σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν.

Επί του παρόντος, δεν υπάρχει αμοιβαία αναγνώριση της κατάστασης αναπηρίας από τις χώρες της ΕΕ. Το δοκιμαστικό σχέδιο για την εφαρμογή της κάρτας ξεκίνησε τον Φεβρουάριο του 2016 στην πρώτη ομάδα κρατών-μελών. Εκτός της Κύπρου, συμμετέχουν το Βέλγιο, η Εσθονία, η Φινλανδία, η Ιταλία, η Μάλτα, η Σλοβενία και η Ρουμανία. Η κάρτα θα αναγνωρίζεται αμοιβαία από τις χώρες της ΕΕ που συμμετέχουν στο σύστημα, σε εθελοντική βάση (ΚΥΠΕ 27 Μαρτίου 2017).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Ο γενικός σκοπός της παρούσας έρευνας, όπως έχει αναφερθεί είναι κατά πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την ειδική αγωγή σε όλη την Ελλάδα αλλά και στην Κύπρο. Σε γενικές γραμμές φάνηκε ότι όντως είναι ένας από τους πολλούς τομείς που έχει επηρεαστεί άμεσα και βαθιά.

Η εικόνα που αποκομίσθηκε μέσα από την ερευνητική διαδικασία ήταν απογοητευτική από την πλευρά των ερωτηθέντων. Το μεγαλύτερο ποσοστό 63,4% έδειξε ότι δεν πιστεύει σε πιθανή ανάκαμψη της οικονομίας της Ελλάδας, και ένα ποσοστό εξ' αυτών αναφέρθηκε ως εξής « Δεν περιμέναμε ποτέ από μία αριστερή κυβέρνηση η οποία έχει και Υπουργό με Ειδικές Ανάγκες να μην ενδιαφέρεται για την τύχη και το μέλλον των ΑΜΕΑ».

Για τη σκληρή πραγματικότητα που βιώνουν τα Άτομα με Αναπηρία στην Ελλάδα της κρίσης, μιλά ο πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Σωματείων Γονέων και Κηδεμόνων ΑμεΑ Γιάννης Λυμβαίος.¹

Λόγω της ελλιπούς χρηματοδότησης τα τελευταία χρόνια, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι δομές για τα άτομα αυτά είναι τεράστια. Όπως λέει χαρακτηριστικά ο κ. Λυμβαίος, η λειτουργία τους στηρίζεται σε μεγάλο μέρος στις προσπάθειες που καταβάλλουν οι γονείς. Τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας και τα Κέντρα Δημέρευσης για τα Άτομα με Αναπηρία λειτουργούν κυρίως από γονείς ατόμων με αναπηρία μέσω των συλλόγων που έχουν δημιουργήσει.

Οι χρηματοδοτήσεις που λαμβάνουν τα Κέντρα αυτά, «τα τελευταία χρόνια έχουν μειωθεί σε ποσοστό άνω του 60%, σε κάποιες περιπτώσεις και 70% και μπορείτε να καταλάβετε τι επιπτώσεις έχει η μείωση αυτή». Εξαιτίας αυτού, παρατηρούνται συχνά καθυστερήσεις στις πληρωμές των εργαζόμενων με αποτέλεσμα τα προβλήματα να συσσωρεύονται. «Το χειρότερο από όλα είναι ότι αυτή η χρηματοδότηση που τους δίνεται, τους δίνεται με τεράστια καθυστέρηση, με μία πάρα πολύ γραφειοκρατική διαδικασία.

¹ 25 Σεπτεμβρίου 2015

Μέχρι να λάβουν τη χρηματοδότηση αυτή διογκώνονται όλα τα προβλήματα. Όταν τα ίδια τα άτομα με αναπηρία, είναι μέσα σε αυτές τις δομές και τους παρέχονται υπηρεσίες ειδικής εκπαίδευσης, ειδικής αγωγής, υπηρεσίες αποκατάστασης, υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, οι οποίες λόγω αυτών των περικοπών και της κατάστασης αυτής δεν παρέχονται απρόσκοπτα, αλλά προβληματικά, καταλαβαίνετε ότι δεν έχουν τις υπηρεσίες που χρειάζονται» σημειώνει ο κ. Λυμβαίος.

Ο ίδιος προσθέτει ότι «η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν έχει μειωθεί. Λόγω των θυσιών των γονέων διατηρείται. Έχει περιοριστεί όμως, όταν για παράδειγμα οι εργαζόμενοι αναγκάζονται να διεκδικήσουν τα δεδουλευμένα με διάφορες απεργιακές κινητοποιήσεις. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο κάθε εργαζόμενος διεκδικεί. Αυτό έχει αντίκτυπο και στα Άτομα με Αναπηρία και στην οικογένεια τους γιατί αναγκάζονται τα άτομα αυτά να παραμένουν στο σπίτι. Οι γονείς πρέπει να είναι από πάνω τους συνεχώς, χωρίς να μπορούν να τους προσφέρουν αυτά που ένας ειδικός μπορεί μέσα σε ένα τέτοιο κέντρο».

Οι Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, που επίσης λειτουργούν στην πλειονότητα τους από γονεϊκούς φορείς, έχουν ξεκινήσει να κλείνουν, λόγω έλλειψης πόρων, δημιουργώντας σοβαρό πρόβλημα σε εκατοντάδες Άτομα με Αναπηρία.

«Πρόκειται για δομές οι οποίες έχουν φτιαχτεί από εμάς τους γονείς προκειμένου να αποασυλοποιηθούν, να απο-ιδρυματοποιηθούν τα άτομα αυτά και να διαβιούν μέσα στην κοινότητα, όπως ακριβώς θα διαβιούσε ο κάθε άνθρωπος χωρίς αναπηρία. Έκλεισε η πρώτη που δημιουργήθηκε στη Ναύπακτο και τα άτομα που έμεναν εκεί αναγκάστηκαν να επιστρέψουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον, υπερήλικων γονέων. Μάλιστα, σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπάρχουν πλέον γονείς, οπότε καταλαβαίνετε και το τεράστιο κοινωνικό θέμα που δημιουργείται» καταλήγει ο Γιάννης Λυμβαίος.

6.2 Περιορισμοί της Έρευνας

Η παρούσα έρευνα που σκοπό είχε την διερεύνηση του φαινομένου της Οικονομικής Κρίσης στην Ειδική Αγωγή τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο, δεν έχει μελετηθεί επαρκώς στον ελλαδικό χώρο, αλλά ούτε και στο εξωτερικό, κάτι που συναντήσαμε κατά την διάρκεια της αναζήτησής μας. Αυτή η πρωτοτυπία της έρευνας, θέτει ίσως από μόνη

της και κάποιους περιορισμούς. Ένας από τους σημαντικότερους είναι η έλλειψη ενός σταθμισμένου οργάνου αξιολόγησης στην Ελλάδα.

Μία άλλη δυσκολία που παρουσιάστηκε είναι ότι δεν υπάρχουν άλλες μελέτες, έτσι ώστε να μπορέσουμε να έχουμε ένα μέτρο σύγκρισης για τα δικά μας αποτελέσματα.

Ένας άλλος περιορισμός είναι ότι το δείγμα μας δεν προέρχεται από όλο τον Ελλαδικό χώρο και καθόλου από την Κύπρο. Ενώ είχαν σταλεί μέσω των κοινωνικών δικτύων, μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας προσκλήσεις για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, παρόλ' αυτά δεν κατέστι εφικτό να λάβουμε έναν ικανοποιητικό αριθμό, έτσι ώστε να έχουμε μία ολοκληρωμένη εικόνα, από κάθε γωνιά της Ελλάδος και του Εξωτερικού.

6.3 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008, αποτέλεσε την απ' αρχή μιας νέας εποχής, την οποία μέχρι στιγμή δεν ήταν γνωστή. Από την ενασχόληση με την παρούσα έρευνα και τα συμπεράσματα που παρουσιάστηκαν στην συζήτηση προκύπτουν κάποιες προτάσεις που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρόκληση για μελλοντικούς ερευνητές.

Πρώτα απ' όλα θα παρουσίαζε μεγάλο ενδιαφέρον, η κατασκευή ενός σταθμισμένου εργαλείου, προκειμένου να γίνουν αξιόπιστες μετρήσεις και να καταγραφούν σημαντικά και ασφαλή αποτελέσματα, που θα βοηθούσαν σε περαιτέρω έρευνες.

Χρήσιμη επίσης θα ήταν μία συγκριτική μελέτη, όσο αφορά την Ελλάδα και την Κύπρο. Δεδομένου ότι η Κύπρος, μπόρεσε να ανταπεξέλθει και να βγει από τις μνημονιακές ρυθμίσεις που της επέβαλαν οι εταίροι, καλό θα ήταν γίνει μία έρευνα όσο αφορά την αντιμετώπιση των ΑΜΕΑ στα χρόνια της οικονομικής κρίσης στην Κύπρο, και έπειτα στην Ελλάδα έτσι ώστε να παρατηρηθούν διαφορές που ενδεχομένως υπάρχουν μεταξύ των δύο χωρών και ίσως μέσα από την έρευνα να ληφθούν ,αν αυτό είναι εφικτό, νέες ιδέες και προοπτικές για την υλοποίηση και στην Ελλάδα ρυθμίσεων που θα μπορούν να εφαρμοστούν και να βοηθήσουν, έτσι ώστε τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες να μπορέσουν να ορθοποδήσουν και να καρπωθούν τα δικαιώματα που τους ανήκουν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α- ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΠΑ Research

Έρευνα ΚΑΠΑ Research: Η οικονομική κρίση ο μεγαλύτερος εχθρός των ΑΜΕΑ

Βελτίωση σε συγκεκριμένες συνθήκες ζωής των ατόμων με αναπηρία διαπιστώνεται την τελευταία δεκαετία σύμφωνα με έρευνα της ΚΑΠΑ Research, ωστόσο τονίζεται ότι σημειώνεται ραγδαία επιδείνωση της ζωής τους αναφορικά με τους πόρους διαβίωσης εξαιτίας της κρίσης.

Η πανελλαδική έρευνα που διεξήγαγε η ΚΑΠΑ RESEARCH για λογαριασμό της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ), αναφορικά με την εικόνα που έχει η ελληνική κοινωνία απέναντι στο ζήτημα της αναπηρίας, παρουσιάστηκαν τη Δευτέρα με την ευκαιρία της Εθνικής Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία, στις 3 Δεκεμβρίου. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 4.506 ατόμων, από τις 31 Οκτωβρίου έως τις 21 Νοεμβρίου,

Όπως τονίζεται στην έρευνα, η ελληνική κοινωνία δεν κρύβει πια το πρόβλημα της αναπηρίας, έχει σημειωθεί πρόοδος σε συγκεκριμένες συνθήκες ζωής των ατόμων με αναπηρία τα τελευταία 10 χρόνια, όμως υπάρχει ραγδαία επιδείνωση της ζωής τους αναφορικά με τους πόρους διαβίωσης εξαιτίας της κρίσης, ζήτημα για το οποίο πρέπει να μεριμνήσει η Πολιτεία, αναφέρεται στην έκθεση.

Ένα ακόμη σημείο που επισημαίνεται είναι ότι υπάρχει μεγάλη αντίθεση της κοινής γνώμης σε οποιαδήποτε πολιτική επιβαρύνει τα άτομα με αναπηρία.

Σε άλλα συμπεράσματα της έκθεσης αναφέρονται τα εξής:

Πρόβλημα η οικονομική κρίση και το κράτος

Το 51,6% των ερωτηθέντων που έχουν άτομο με αναπηρία ή χρόνια πάθηση στο οικογενειακό περιβάλλον τους, ανέφεραν ότι οι μεγαλύτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν είναι οι οικονομικές.

Το 49,1% εντόπισε τις δυσκολίες στις σχέσεις με τις δημόσιες υπηρεσίες και το 37,1% στα ψυχολογικά και συναισθηματικά ζητήματα καθώς και τα προβλήματα πρακτικής φύσεως.

Το 58,8% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η ζωή των ατόμων με αναπηρία χειροτέρεψε τα τελευταία τρία χρόνια. Πρώτος τομέας επιδείνωσης είναι το εισόδημα, συμπεριλαμβανομένων των επιδομάτων και των συντάξεων, όπως εκτιμά το 74,1%. Ακολουθούν η πρόσβαση στην απασχόληση (59,1%) και η υποστήριξη στις οικογένειες με αναπηρία (53,7%).

Την ίδια ώρα, το 88,2% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι εμπόδιο για μια αξιοπρεπή ζωή των ατόμων με αναπηρία, αποτελεί η ανεπάρκεια των δομών του κράτους, το 73,3% οι κοινωνικές προκαταλήψεις, το 65% η ψυχολογία του ατόμου με αναπηρία και το 58% η ίδια η αναπηρία.

Το κράτος πρέπει να κάνει περισσότερα

Το 95,9% απαντάει ΝΑΙ ή μάλλον ΝΑΙ στην ερώτηση: «Θεωρείτε ότι η Πολιτεία είναι αυτή που πρέπει να καλύψει το πρόσθετο κόστος ζωής που προκύπτει λόγω αναπηρίας;». Το 96,5 εκτιμά ότι η οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει ανυπέβλητες δυσκολίες για τις οικογένειες που έχουν άτομο με αναπηρία.

Αναφορικά με τα επιδόματα που δόθηκαν σε άτομα που δεν είχαν αναπηρία, το 47,3% θεωρεί ότι ευθύνεται η κρατική ανεπάρκεια, ενώ το 7,7% αποδίδει ευθύνες στους ίδιους τους πολίτες που αιτούνται τη χορήγηση του επιδόματος. Το 88,8% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με τη διακοπή του ΕΚΑΣ στα άτομα με αναπηρία και το 92,4% διαφωνεί ή μάλλον διαφωνεί με τις μειώσεις μισθών ή αναπηρικών συντάξεων.

Το 93,2% λέει ότι πρέπει να προωθούνται πολιτικές ένταξης για τα άτομα με αναπηρία γιατί είναι ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παράλληλα, το 82% εκτιμά ότι οι πολιτικές της κυβέρνησης που προάγουν την ισότητα και τη διαφορετικότητα στη χώρα μας θεωρούνται λιγότερο σημαντικές και έχουν μικρότερη χρηματοδότηση.

Ακόμη υπάρχουν διακρίσεις

Στο επίπεδο των διακρίσεων σε βάρος των ατόμων με αναπηρία στη χώρα μας, το 79,4% τις θεωρεί ακόμη διαδεδομένες και εκδηλώνονται, κυρίως, στην αναζήτηση εργασίας, στο δρόμο και στην πρόσβαση σε δημόσιους-κοινόχρηστους χώρους.

Περισσότεροι από 8 στους 10 ερωτηθέντες πιστεύουν ότι η περιορισμένη ή ανύπαρκτη πρόσβαση σε αγαθά ή υπηρεσίες αποτελεί διάκριση εις βάρος των ατόμων με αναπηρία, ενώ το 90,3% πιστεύει ότι όλοι οι άνθρωποι έχουν γεννηθεί ίσοι.

Όλοι οι τομείς αξιολόγησης της Πολιτείας, στην προσπάθεια για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, βαθμολογούνται κάτω από τη βάση. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η κυβέρνηση, τα συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα, όσον αφορά την αξιολόγηση του έργου τους απέναντι στα ΑμεΑ. Πρώτοι στη συγκεκριμένη κατάταξη με θετικό πρόσημο είναι οι φορείς εκπροσώπησης των ατόμων με αναπηρία. Πρόκειται για πλήρη ανατροπή σε σχέση με το 2008, που την πρώτη θέση κατείχε η κυβέρνηση.

Οι ερωτηθέντες στην έρευνα δηλώνουν χωρίς ενδοιασμό ότι στην οικογένειά τους ή στο περιβάλλον τους υπάρχει άτομο με κάποια αναπηρία, σύμφωνα με τον Τάσο Γεωργιάδη από την ΚΑΠΑ RESEARCH, ο οποίος αναφέρει ως παράδειγμα το ποσοστό για άτομα με κινητική αναπηρία, το οποίο το 2013 είναι 13,8%, ενώ το 2002 ήταν 9,7%, όχι γιατί υπάρχει αύξηση, αλλά γιατί οι ερωτώμενοι απαντούν πιο εύκολα.

Επίσης, η αναπηρία έχει αρχίσει να γίνεται θέμα ολόκληρης της οικογένειας και δεν αφορά αποκλειστικά τη μητέρα.

Πιο εύκολη η πρόσβαση στην τεχνολογία και την εκπαίδευση

Σε σχέση με το παρελθόν, οι τομείς όπου έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος είναι η δυνατότητα των ατόμων με αναπηρία να κάνουν χρήση των νέων τεχνολογιών και του internet (63,6%) και να έχουν πρόσβαση στην ενημέρωση- πληροφόρηση (55,6%). Πρόοδος έχει σημειωθεί, ακόμη, στην πρόσβαση ατόμων με αναπηρία στην εκπαίδευση αλλά και τα μέσα μεταφορά, αστικές υποδομές κ.λπ.

Π.Πολάκης: Γιατί μειώσαμε τα κονδύλια για την Ειδική Αγωγή!

Μια εκτενέστατη απάντηση για το πως και γιατί κόβονται τα κονδύλια της Ειδικής Αγωγής, έδωσε ο αναπληρωτής υπουργός Υγείας Παύλος Πολάκης.

Μετά τις έντονες αντιδράσεις από τους κλάδους της Ειδικής Αγωγής (ψυχοθεραπευτές, λογοθεραπευτές, εργοθεραπευτές κλ.π.), ο αν. υπουργός Υγείας Παύλος Πολάκης έδωσε τη δική του απάντηση, κατά την προσφιλή του τακτική μέσω του Facebook, γιατί κόπηκαν τα κονδύλια για την Ειδική Αγωγή των παιδιών, αλλά και γιατί αλλάζει το σύστημα αποζημίωσης. Να σημειωθεί πως οι σχέσεις των δύο πλευρών, υπουργείου Υγείας και επαγγελματιών του κλάδου, βρίσκονται στο χειρότερό τους σημείο.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι περισσότεροι κλάδοι της Ειδικής Αγωγής δηλώνουν πως δε θα υπογράψουν τις νέες συμβάσεις με τον ΕΟΠΥΥ. Ο Παύλος Πολάκης τους καλεί να προσέλθουν σε διάλογο με τον ΕΟΠΥΥ, ενώ επισημαίνει ότι το συνολικό κονδύλι μειώθηκε καθώς κρίθηκε πως ήταν πολύ υψηλό για τις συγκεκριμένες υπηρεσίες τη στιγμή που το συνολικό ποσό πλησιάζει αυτό των ιδιωτών γιατρών που καλύπτουν όλους τους ασφαλισμένους του ΕΟΠΥΥ.

Από την άλλη αναφέρει ότι στο πλαίσιο του νέου Ενιαίου Κανονισμού Παροχών Υγείας του ΕΟΠΥΥ γίνεται ανακατανομή των κονδυλίων με βάση τις ανάγκες των ασφαλισμένων, ενώ περιγράφει και τις στρεβλώσεις που υπάρχουν μέσα στους κόλπους των επαγγελματιών της Ειδικής Αγωγής.

Οι επαγγελματίες της Ειδικής Αγωγής μαζί με γονείς έξω από το υπ.Υγείας, σημειώνει χαρακτηριστικά ότι ενώ η λογοθεραπεία αποζημιώνεται με 15 ευρώ τη συνεδρία όπως και η φυσικοθεραπεία με 15 ευρώ, στην εργοθεραπεία αντιστοιχούν 1,25 ευρώ και στην ψυχοθεραπεία 2,26 ευρώ.

Πάντως ο διαχωρισμός αυτός δεν φαίνεται να γίνεται τυχαία καθώς όλοι οι κλάδοι της Ειδικής Αγωγής από την πρώτη στιγμή εμφανίζονταν ενωμένοι ενάντια στις νέες συμβάσεις που πρότεινε ο ΕΟΠΥΥ.

Διαβάστε παρακάτω όλη την απάντηση του αναπληρωτή υπουργού Υγείας Παύλου Πολάκη μετά τις έντονες αντιδράσεις όλων των κλάδων για τις νέες συμβάσεις του

ΕΟΠΥΥ: «Επειδή γίνεται πολύ σπέκουλα γύρω από το θέμα της ειδικής αγωγής που καλύπτει ο ΕΟΠΥΥ, να πω μερικά πράγματα γιατί ορισμένοι δεν κατανοούν, επειδή δεν τους συμφέρει, ότι περνάμε σε νέο κοινωνικό συμβόλαιο αναδιανομής των υπαρχόντων πόρων με κριτήριο

Α) το συμφωνημένο πλαίσιο δημοσιονομικής πολιτικής μέχρι το 2018

Β) την κάλυψη των πραγματικών αναγκών των ασθενών και

Γ) τον έλεγχο των προσφερόμενων υπηρεσιών από τους ιδιώτες παρόχους.

Φέτος λοιπόν μετά την πρόσφατη διαπραγμάτευση για τη δεύτερη αξιολόγηση για πρώτη φορά στα μνημονιακά χρόνια, αυξήσαμε το όριο δαπανών του ΕΟΠΥΥ για υπηρεσίες υγείας και των παροχών σε είδος από ιδιώτες παρόχους προς τους ασθενείς από 1 δις 402 εκατομμύρια ευρώ σε 1 δις 525 εκατομμύρια.

Αποφασίσαμε λοιπόν

ΠΡΩΤΟΝ να διανεμούμε αυτό το ποσό στις διάφορες κατηγορίες παρόχων (κλινικές εργαστήρια, κέντρα αποκατάστασης, γιατρούς, φυσικοθεραπευτές, ψυχιατρικές κλινικές, μονάδες τεχνητού νεφρού, αποζημιώσεις ασθενών για ειδική αγωγή, σκευάσματα διατροφής, ειδική αγωγή, ιατροτεχνολογικά προϊόντα κλπ κλπ) με κριτήριο τις πραγματικές ανάγκες, το ύψος της δαπάνης τα προηγούμενα χρόνια, την εκτιμώμενη παραοικονομία που ξέρουμε και υπολογίζουμε πόση είναι με συγκρίσεις τιμών από άλλες χώρες, τη δυναμικότητα του δημοσίου τομέα στην κάθε κατηγορία και βέβαια τη συχνότητα των παθήσεων στο Γενικό πληθυσμό με βάση διεθνείς και ελληνικές στατιστικές. Έτσι άλλες κατηγορίες αυξήθηκαν, άλλες κατηγορίες έμειναν στο ίδιο ύψος και άλλες μειώθηκαν.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ αποφασίσαμε για το σύνολο σχεδόν των κατηγοριών αυτών να μπει ΟΡΙΟ ΔΑΠΑΝΗΣ όπως συνέβαινε εδώ και αρκετά χρόνια σε πολλές από τις κατηγορίες αυτές (πχ κλινικές, διαγνωστικά εργαστήρια, φυσικοθεραπευτές κλπ). Υπέρβαση της δαπάνης αυτής σημαίνει πλέον για όλες τις κατηγορίες αυτόματη περικοπή του υπερβάλλοντος ποσού από τους παρόχους.

ΤΡΙΤΟΝ αποφασίσαμε ότι ΟΛΟΙ οι πάροχοι πλέον θα υπογράφουν συμβάσεις με τον οργανισμό και θα αποζημιώνονται από αυτόν απευθείας και όχι όπως γινόταν σε αρκετές κατηγορίες μέχρι τώρα με πληρωμή των ασθενών που κατέθεταν τιμολόγια αφού πρώτα είχαν πληρώσει οι ίδιοι τις υπηρεσίες ή τα Υλικά (πχ την ειδική αγωγή, γυαλιά, διατροφή,

ορθοπαιδικά, ακουστικά κλπ). Αυτό αποτελεί ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΗ για τους ασθενείς και σε χρήμα και σε χρόνο .

Εδώ να σημειώσουμε ότι από φέτος ο ΕΟΠΥΥ ,εκκαθαρίζει με ΕΛΕΓΧΟ κάθε μήνα το σύνολο των υποβολών που δέχεται από τους παρόχους που είχε συμβάσεις και τους πληρώνει εντός τριών μηνών (και όχι όπως τα προηγούμενα χρόνια προκαταβολή 90% χωρίς έλεγχο μετά από 6-7 μήνες και το υπόλοιπο το άφηνε χρέος που δεν πληρωνόταν ποτέ συσσωρεύοντας ληξιπρόθεσμα οφειλές)

Αυτός ο τρόπος εκκαθάρισης και πληρωμής θα επεκταθεί από φέτος ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ ΤΟΥ ΕΟΠΥΥ ΠΟΥ ΟΛΟΙ ΘΑ ΥΠΟΓΡΑΨΟΥΝ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ .

Μια από τις κατηγορίες νέων συμβάσεων είναι και η ειδική αγωγή .Μέχρι τώρα ο ΕΟΠΥΥ αποζημίωνε τους γονείς των παιδιών για ένα πακέτο θεραπειών κάθε μήνα αφού κατέθεταν τιμολόγια έχοντας πληρώσει προηγουμένως τα κέντρα η τους θεραπευτές (λογοθεραπεία ,εργοθεραπεία, ψυχοθεραπεία, φυσικοθεραπεία)

Η τιμολόγηση των θεραπειών αυτών ήταν εντελώς ΠΑΡΑΛΟΓΗ :λογοθεραπεία 15 ευρώ τη συνεδρία, φυσικοθεραπεία 15 ευρώ, εργοθεραπεία 1,25 ευρώ (!!!!!!) ψυχοθεραπεία 2,26 ευρώ(!!!!)

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να συνταγογραφείται παράλογα υψηλός αριθμός λογοθεραπειών προκειμένου να «φτιαχτεί» ένα πακέτο θεραπείας από 240 έως 450 ευρώ το μήνα ανά παιδί ,αναλόγως τη νόσο ,τη βαρύτητα και τη χρονική διάρκεια της θεραπείας για να καλυφτεί ένα μέρος του μηνιαίου κόστους από τον ΕΟΠΥΥ .(γιατι πολλοί θεραπευτές εισπράττουν παραπάνω από αυτές τις τιμές ,οι εργοθεραπευτές και οι ψυχοθεραπευτές δικαιολογημένα)

Τέλος για να έχουμε μια συνολική εικόνα της τάξης μεγέθους αυτής της κατηγορίας για τον ΕΟΠΥΥ να πω ότι το 2015 ο ΕΟΠΥΥ πλήρωσε για ειδική αγωγή σε όλη τη χώρα 106 εκατομμύρια ευρώ και το 2016 85 εκατομμύρια ευρώ (για σύγκριση σημειώστε ότι το σύνολο της δαπάνης για τους γιατρούς που έχουν σύμβαση είναι 110 εκατομμύρια ευρώ με κόστος επίσκεψης 20 ευρώ)

ΤΙ ΚΑΝΑΜΕ ΛΟΙΠΟΝ

Α) Θέσαμε όριο δαπάνης για αυτή την κατηγορία τα 60.000.000 ευρώ που το θεωρούμε ένα λογικό ύψος δαπάνης

Β) Ο ΕΟΠΥΥ δεν θα αποζημιώνει πλέον τους ασθενείς αλλά θα πληρώνει απ ευθείας τα κέντρα ή τους μεμονωμένους θεραπευτές οι οποίοι θα υπογράψουν συμβάσεις με τον οργανισμό και θα καταθέτουν παραστατικά θεραπειών ανά μήνα με βάση την πάθηση και τις ανάγκες του κάθε παιδιού όπως θα περιγράφονται στον νέο ΕΚΠΥ (κανονισμό παροχών) που εκπονείται ήδη και για τον οποίο δεχόμαστε και διαβουλευόμαστε με όλους τους εμπλεκόμενους επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς της κάθε κατηγορίας παροχών.

Γ) η αποζημίωση των εργοθεραπευτών θα εξομοιωθεί με των λογοθεραπευτών (15 ευρώ) και των ψυχοθεραπευτών θα αυξηθεί σημαντικά αναλόγως το επίπεδο εκπαίδευσης τους. Αυτή είναι η πραγματικότητα η οποία δεν νομίζω ότι σηκώνει καταστροφολογικού χαρακτήρα προσεγγίσεις περί μαζικών απολύσεων και κλεισιμάτων κέντρων ,ούτε εκβιασμούς Γονέων .ΟΠΟΙΟ ΠΑΙΔΙ ΕΧΕΙ ΑΝΑΓΚΗ ΘΑ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ,ΟΠΟΙΟΣ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΘΑ ΑΜΟΙΒΕΤΑΙ (με έλεγχο) ,έτσι θα καταγράψουμε την ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ανάγκη και ΑΝ ΧΡΕΙΑΣΤΕΙ θα γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές.

1. Δεσμευόμαστε ότι η εκκαθάριση των δαπανών θα γίνεται με τον τακτικό τρόπο που γίνεται ήδη και στους άλλους παρόχους .
2. Δεσμευόμαστε σε συνεργασία και με το υπουργείο παιδείας να επιταχυνθεί η διαδικασία της γνωμάτευσης για τα παιδιά που έχουν ανάγκη ειδικής αγωγής.

Καλούμε σε διάλογο με τον ΕΟΠΥΥ τους φορείς του χώρου που πρέπει να τελειώσει αυτό το μήνα για να υπογράψουν οι συμβάσεις και να μπούμε σε ένα νέο τρόπο λειτουργίας που ανακουφίζει τους γονείς των ασθενών ,αμείβει την πραγματική υπηρεσία και διαφυλάσσει το δημόσιο χρήμα .

Αυτά και άλλα ειπώθηκαν από μένα στη συνάντηση που είχα με τους εκπροσώπους των φορέων της ειδικής αγωγής κατά τη χθεσινή κινητοποίηση που είχαν στο υπουργείο ,δίνοντας την εντολή στη διοίκηση του ΕΟΠΥΥ να συζητήσει τις προτάσεις που έχουν για να γίνουν όποιες βελτιώσεις μπορούν στο παραπάνω βασικό πλαίσιο».

Τετάρτη 18 Ιανουαρίου 2017

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β- ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

1. Φύλο: Άνδρας: Γυναίκα:
2. Ηλικία: 22-32 32-42 42-52 52 και άνω
3. Εκπαίδευση: Γυμνάσιο Λύκειο Πανεπιστήμιο
- Άλλο
4. Εργασία:.....
5. Τόπος Κατοικίας:.....
6. Σχέση με το άτομο με αναπηρία:

ΑΝΑΠΗΡΙΑ:

7. Δεδομένου ότι υπάρχουν άτομα με αναπηρία στην οικογένεια τι είδους αναπηρία αντιμετωπίζεται;
- Αυτισμός Νοητική Υστέρηση Τετραπληγία Κώφωση
- Τύφλωση Προβλήματα Λόγου και Ομιλίας Νευρολογικές και άλλες Δυσκολίες
- Σύνδρομο Down Άλλο.....
8. Πόσα άτομα με αναπηρία υπάρχουν στην οικογένεια;
- 1 2 Παραπάνω

9. Τι ηλικίας είναι το/α άτομο/α με αναπηρία;

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ΕΡΩΤΗΣΗ 9 (Αφορά όσους εργάζονται)

10. Όταν βρίσκεσθε στον επαγγελματικό σας χώρο ποιος/οι βρίσκονται (προσέχουν) τα παιδιά;

Παππούς-Γιαγιά Άλλος Γονέας Κάποιος Τρίτος

Άλλο Άτομο

11. Λαμβάνετε κάποιο επίδομα για τα παιδιά με αναπηρία;

Ναι Όχι

12. Θεωρείτε ότι το επίδομα αυτό είναι ικανοποιητικό έτσι ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες του παιδιού;

Ναι Όχι

13. Αν όχι, θεωρείτε ότι υπάρχει μεγάλη απόκλιση από το χρηματικό ποσό που θα θέλατε να λαμβάνετε ώστε να καλύπτονται οι απαραίτητες ανάγκες του (Λογοθεραπεία, Εργοθεραπεία κτλ);

Ναι Όχι

14. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης που υπάρχει και στη χώρα μας την τελευταία δεκαετία, έχει μειωθεί το επίδομα βοήθειας που παίρνετε κατά την διάρκεια αυτών των ετών;

Ναι Όχι

15. Αν ναι, η μείωση είναι μεγάλη ή μικρή

16. Πιστεύετε ότι θα μπορέσουμε τα επόμενα έτη να επανέλθουμε οικονομικά έτσι ώστε να καλυφθούν οικονομικά οι απαιτήσεις των παιδιών με αναπηρία;

.....
.....

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ

ΔΕΡΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

ΔΟΜΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

		N	%
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΑΣ	33	29,5
	ΓΥΝΑΙΚΑ	76	69,7
ΗΛΙΚΙΑ	22-32	4	3,6
	32-42	14	12,5
	42-52	61	54,5
	52 και άνω	30	26,8
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	15	13,4
	ΛΥΚΕΙΟ	36	32,1
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	44	39,3
	ΑΛΛΟ	14	12,5
ΕΡΓΑΣΙΑ			
ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ			
ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ	ΠΑΙΔΙ	92	72
	ΑΛΛΟ	16	14,9
ΕΙΔΟΣ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ	ΑΥΤΙΣΜΟΣ	30	26,8
	ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ	39	34,8
	ΤΕΤΡΑΠΛΗΓΙΑ	5	4,5
	ΚΩΦΩΣΗ	2	1,8
	ΤΥΦΛΩΣΗ	1	0,9
	ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΛΟΓΟΥ	4	3,6
	ΣΥΝΔΡΟΜΟ DOWN	13	11,6
	ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ	6	5,4
	ΑΛΛΟ	9	8,1
ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	1	100	89,3
	2	2	1,8
	ΑΛΛΟ	1	0,9
	0-5	2	1,8
	6-10	3	2,7

ΗΛΙΚΙΑ ΑΜΕΑ	11-15	24	21,4
	16-20	54	48,2
	21-25	10	8,9
	26-30	4	3,6
	31-40	3	2,7
	41-50	3	2,7
	50 και άνω	1	0,9

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

1. <https://el.wikibooks.org/wiki>
2. <http://www.hba.gr/main/Ereunes-meletes/EllinikoTrapezikoSistema2011.pdf>
3. http://users.cc.uoa.gr/thomadakis/index.php?lang=gr&mode=pdf&file=2012-12-14-Hellenic_Finance-Anaptiksi_epoxi_apomoxlefsi
4. <http://www.seepeaa.gr/LH2Uploads/ItemsContent/>
5. <http://www.prosvasis.com>
6. <http://www.lifo.gr/now/greece/27606>
7. http://www.paron.gr/v3/article_print.php?id=98888&colid=&catid=60&dt=2017-01-29

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Αντωνίου, Α.Σ. (2009). Ψυχολογία Ατόμων με Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες Τόμος Α. Αθήνα: Πασχαλίδης.

Γαλανάκη, Ε. (2011). Θέματα Αναπτυξιακής Ψυχολογίας. Αθήνα: Διάδραση.

Γεωργιάς Δ. (1986). Κοινωνική Ψυχολογία, τομ. Α', Αθήνα.

Ζαχαροπούλου, Ανδριανός & Γόγαλης (2000). Επαγγελματική προετοιμασία και ένταξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Κέντρο έρευνας και επιμόρφωσης. ΕΠΕΑΕΚ -2ΚΠΣ.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). Οι ανάπηροι και η εκπαίδευσή τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης (4η έκδοση). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 68-69.

Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (2000). Η αναγκαιότητα της Ένταξης: Προβληματισμοί και Προοπτικές . Στο Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (επιμ.) Ένταξη Πραγματικότητα ή Ουτοπία; Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 31-56.

Θωμαδάκης, Σ., Ξανθάκης, Εμ., (2006). Αγορές Χρήματος και Κεφαλαίου, Αθήνα Εκδόσεις Σταμούλη.

Κάκουρας Ε., Μανιαδάκη Κ. Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων Αναπτυξιακή Προσέγγιση, Αθήνα Τυπωθήτω 2002

Καλαντζής, Κ. Γ. (1985). Διδακτική των ειδικών σχολείων. Για νοητικά καθυστερημένα παιδιά. Αθήνα: Καραβίας-Ρουσσόπουλος, 22-23.-Καλαντζής, Κ. (1984). Η ειδική αγωγή χτες και σήμερα. (Γενική κριτική θεώρηση- Επισημάνσεις- Νέοι Προσανατολισμοί). Νέα Παιδεία, 32,60.

Καραζούζη Ν. & Χαρδούβελι Γκ. Από τη Διεθνή Κρίση στην Κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας, τι μας επιφυλάσσει το μέλλον, σελ:457-537 Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη.

Καραμούζης, Ν. (2011). Από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση στην ελληνική δημοσιονομική εκτροπή και την κρίση της ευρωζώνης: οι προκλήσεις για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, στο συλλογικό τόμο Επιμέλειας Καραμούζης Ν. και Χαρδούβελι Γκ. Από τη διεθνή κρίση στην κρίση της ευρωζώνης και της Ελλάδας, τι μας επιφυλάσσει το μέλλον, σελ:457-537 Αθήνα, Εκδόσεις Λιβάνη.

Καρτασίδου 2009; Field, Sarver & Shaw 2003, Wehmeyer &Palmer 2003, Wehmeyer & Schwartz 1997 , όπως αναφέρεται στο Wehmeyer, Parent, Lattimore, Obremski, Poston & Rousso 2009.

Κασάπα, Γ. (2011). Η σημασία και ο ρόλος του εθελοντισμού. Διαθέσιμο στο <http://bloghumangrid.gr/agnosth-lexh-gia-ton-ellhna-o-ethelontismos>

Κουφάρης, Γ. (2010). Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές. Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010

Κρουσταλάκης, Γ. Σ. (1998). Παιδιά με ιδιαίτερες ανάγκες (3η έκδοση), Αθήνα (αυτοέκδοση),12-13.

Μπουρίκος, Δ., Σωτηρόπουλος, Δ., (2014). Οικονομική Κρίση, Κοινωνική Πρόνοια και Κοινωνία των Πολιτών. ΕΛΙΑΜΕΠ: Ίδρυμα Σ. Νιάρχου SNF. <http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/03/Final-Report.pdf>

Νικόδημος Σ. (1989). Ειδικές τάξεις. Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια-Λεξικό, 3 (σελ. 1640). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Ξηρομερίτη-Τσακλαγκάνου, Α. (1984). Ιστορικά σημεία και σύγχρονα προβλήματα της ειδικής αγωγής στην Ελλάδα, Σύγχρονη Εκπαίδευση, 19, 12 χ.τ., χ.χ.
- Ξηρομερίτη, Α. (1994). Ειδική Αγωγή: Τα επόμενα 15 χρόνια. Στο Κάϊλα, Μ., Πολεμικός, Ν., Φιλίππου Γ. (Επιμελητές έκδοσης). Άτομα με ειδικές ανάγκες. Τόμος Β', 616-622. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ξηρομερίτη, Α. (1997). Ειδική Εκπαίδευση. Θεωρητικές αρχές- Ερευνητικά δεδομένα και Διδακτική παρέμβαση. Πάτρα: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Πατρών, 61-73.
- Παπαθεμελής, Γ.Α. (1999). Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση-Κοινωνική ευθύνη. Το Σχολείο και το Σπίτι. 2, 104-106.
- Παπαϊωάννου, Σ.Μ. (1990). Επαγγελματική εκπαίδευση και προσανατολισμός. Αναφορά στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρης, 96-105.
- Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1982). Νοητική Καθυστέρηση, Αθήνα σ.σ. 18-19.
- Παπαματθαίου, Μ. (2012). Οι Έλληνες δεν έχουν στο DNA τους τον εθελοντισμό. Διαθέσιμο στο <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=462361>
- Πολυχρονοπούλου, Σ. & Μπογέα Π. (χ.χ.). Διερεύνηση των επιθυμιών, των γνώσεων και των απόψεων νέων με νοητική αναπηρία ως προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση.
- Πρεπουτσίδου Γ.-Μ. (1993). Κανονικοποίηση (Normalisation) και ειδική αγωγή, Σύγχρονη Εκπαίδευση, 85, 80.
- Ρήγα, Α. (1997). Ο θεσμός της συνεκπαίδευσης στην Ελλάδα: Στάσεις και αναπαραστάσεις των εκπαιδευτικών. Προβληματισμοί και επισημάνσεις, τόμος Ι, Φίλιας, Β. (Επιμελητής έκδοσης). Αθήνα: Σιδέρης, 145-186.
- Σπαρτιώτης, Δ. Στουρνάρας, Γ. (2010). Τα Θεμελιώδη Αίτια της Κατάρρευσης των Τραπεζών και των Χρηματοπιστωτικών Αγορών: Η εμπειρία 2007-2008, Gutenberg, Αθήνα.

Χρηστάκης, Κ.Γ. (1996). Σύγχρονες απόψεις για την εκπαίδευση των ατόμων με ειδικές ανάγκες (ΑμΕΕΑ). Στο ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ. Σε επιμορφωτικό σεμινάριο για τους Σχολικούς Συμβούλους όλων των βαθμίδων (σελ. 528-538). Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Χρηστάκης, Κ. (1994). Θέματα Ειδικής Αγωγής. Αθήνα: Τελέθριον, 48.

Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012). Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας, Αθήνα, Εκδόσεις Κριτική

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Lamoral, Ph. (1993). Η ειδική εκπαίδευση σε μια Ευρωπαϊκή προοπτική, Στο Στασινός, Δ. (Επιμελητής έκδοσης). Μαθησιακές δυσκολίες του παιδιού και του εφήβου (σελ. 99-112). Αθήνα: Gutenberg

Bleidick, U., Hagenmeister, U. (1998). Eifuehrung in die Behindertenpädagogik, Band I. (6 Auflage). Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 64-67.

Eberwein, H. (1996). όπ.π., 12-13.

(Birdsall, 2009) «How to unlock the \$1 trillion that developing countries urgently need to cope that crisis». Center for global development, σελ 1-5.

European Commission, (2009) , «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». European Economy, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr

Busch, K., (1986) , «Η κρίση των ευρωπαϊκών κοινοτήτων», Αθήνα: Ερατώ

Άρθρο σε έντυπο περιοδικό

Αντζουλάτος Άγγελος (2011). Τραπεζική – τάσεις (πριν) και προοπτικές (μετά την κρίση), στο συλλογικό τόμο της ένωσης ελληνικών τραπεζών Η διεθνής κρίση, η κρίση στην ευρωζώνη και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Κουφάρης, Γ. (2010) , Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές, Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010.

Νικολάου, Γ. & Σούλης Σπ.-Γ. & Καρατζένη Ισ. Χαρ. & Πολύζου, Μ. (2014). Η διαφορετικότητα σε περίοδο κρίσης. Κρίση Οικονομική ή Κοινωνική; Παπαδάτος, Πολυχρονοπούλου, Μπαστέα (Επιμ.), 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης Ιούνιος 2014 (211-223), Τομ.2014.

Οικονόμου, Μ. & Κονιδάρη, Αικ. (2014). Ο Εθελοντισμός εν μέσω οικονομικής κρίσης. Αναξιοποίηση πηγή προσφοράς στην Εκπαίδευση και την Ειδική Αγωγή. Παπαδάτος, Πολυχρονοπούλου, Μπαστέα (Επιμ.), 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης Απρίλιος 2016 (224-241), Τομ. 2014.

Πογιαντζή, Α. & Χρίστου, Ελ. & Φτιάκα, Ε. χ.χ. Οικονομική κρίση και άτομα με αναπηρία στην Κύπρο, 12^ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρείας Κύπρου.

Πολυχρονοπούλου, Σ. & Μπογέα, Π. Διερεύνηση των επιθυμιών, των γνώσεων και των απόψεων νέων με νοητική αναπηρία ως προς την επαγγελματική τους αποκατάσταση.